

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Hermes Theologicvs, Id est Synopsis totius Theologiæ,
perspicuè, doctè, subtiliter, ac breviter discussa**

Et In octo Partes ... distincta ...

De Poenitentia Et Reliqvis Sacramentis

Vindalium, 1646

Tractatvs Absolvttissimvs De Poenitentia Et Tribvs Vltimis Sacramentis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38867

TRACTATUS
ABSOLVTISSIMVS
DE POENITENTIA
ET TRIBVS VLTIMIS
SACRAMENTIS.

CAPVT I.

De virtute Pœnitentia.

NOMEN Pœnitentiæ potest dupliciter sumi, vel quatenus significat habitum seu virtutem; vel prout inuoluit quantum Sacramentum. Certè sub vtrâque acceptione valdè ad remissionem peccatorum conducit; imo actus oriundi ex habitu ac virtute pœnitentiæ concurrunt ad essentiam Sacramenti Pœnitentiæ constandam, & in
de Pœnitentia, A

2 TRACTATUS
eo intrinsecè includuntur. Quare præstat
de eâ sub ratione & virtutis & Sacra-
menti disputare.

2 SECTIO VNICA.

Pœnitentia qualis sit virtus.

DVæ sunt præcipuæ sententiæ, Prima
non esse certam speciem, sed virtu-
tum omnium globum, seu iustitiam ge-
neralem quæ virtutes continet omnes.
Ratio eorum qui ita sentiunt est quia
pœnitentiæ officium est veluti resarcire
& reparare errata omnia admissa contra
virtutes omnes. Hæc est sententia du-
randi distinct. 14. q. 2.

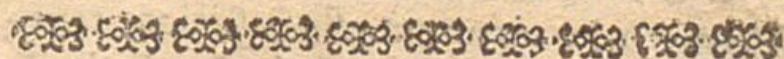
Secunda sententia est aliorum qui du-
rant esse virtutem peculiarem & certam
speciem iustitiæ.

C O N C L U S I O I. Pœnitentia est
certa aliqua virtus, & dolor pœnitentiæ
est actus certæ alicuius virtutis. Ratio
est quia alioquin tot species pœnitentiæ
essent necessariae, quot sunt species pecca-
torum, quorum nos debet pœnitere vt
remittantur, at hoc est absurdum, quia
alioquin non posset aliquem brevi tem-
pore omnium peccatorum pœnitere.

DE POENITENTIA. CAP. I. §

CONCLUSIO II. Probabile est
Poenitentiae virtutem esse iustitiam repa-
ratiuam iuris diuini læsi & eius iuris il-
læsi conseruatiuam. Ratio est quia eius-
dem virtutis est satisfacere pro iniuria
illata, seu iure alterius violato, cuius est
idem ius integrum conseruare. At datur
virtus cuius munus est ius diuinum il-
læsum conseruare, quæ est iustitia sal-
tem impropria, ergo eiusdem virtutis
erit pro violatione iuris diuini satisfacere,
ergo illa erit virtus poenitentiae.

Obijcies non intercedere virtutem
iustitiae inter Deum & hominem. Res-
pondeo distinguendo, & concedendo
probabiliter non interuenire propriam &
strictam rationem iustitiae; interuenire
tamen aliam minus propriam & rigoro-
sam, quæ impellit ad ius Dei conser-
uandum illibatum, & vbi læsum est ad
illud reparandum.

CAPVT II.

De Pœnitentia vt est Sacramentum.

SECTIO I.

An sit Sacramentum.

CONCLUSIO VNICA.

POenitentia est Sacramentum nouæ legis à Baptismo distinctum.) Quod sit Sacramentum patet, tum ex Concilio Trident. sess. 4. cant. i. tum quia ad constituendum nouæ legis Sacramentum, duo sunt necessaria, & sufficiunt: nimirum promissio gratiæ, & symbolum externum cui gratia annexa est. Hæc autem duo in pœnitentia reperiuntur, vt apertè colligitur ex verbis illis Christi Ioan. 10. Quorum remisero peccata, remittuntur eis: promissio enim gratiæ continetur in remissione peccatorum; eò quòd peccata non remittuntur sine infusione gratiæ. Symbolum etiam externum apertè subintelligitur, tum ex parte absoluentis, quia homines non possunt intelligere

DE POENITENTIA [CAP. II. §
sibi remitti peccata, nisi signo aliquo ex-
terno eiusmodi remissio fiat: tum ex par-
te pœnitentis, quia à peccato absolui ne-
quit, nisi qui signo aliquo se reum esse
peccati testatur, & de illo dolere. Ergo
nihil deest pœnitentiæ ad rationem sa-
cramenti.

Quòd verò pœnitentia sit sacramen-
tum distinctum à baptismo probatur,
tum ex eodem Concilio sess. 14. cant. 25.
tum ratione: nam ea distincta sunt sacra-
menta, quæ habent partes essentielles, ef-
fectus, & fines distinctos; atqui pœnitentia
habet partes essentielles, effectus pœnitentis
& finem distinctum à partibus essentialibus,
effectu, & fine baptismi: ergo pœnitentia,
& baptismus sunt sacramenta distincta.
Major est indubitata: Minor suaderetur
quoad singulas partes, in primis Pœni-
tentia sacramentum constat ex actibus, &
Sacerdotis absolutione, ut ex partibus es-
sentialibus, ut postea ostendemus. At Bap-
tismus essentialiter componitur ex ablu-
tione, & verbis illis, Ego te baptizo, &c.
Deinde Pœnitentia remittit tantum pec-
cata actualia post baptismum commissa,
& ut plurimum partem pœnæ duntaxat:
Baptismus verò remittit tam peccatum
originale, quam actualia ante illius sus-
ceptionem patrata, & præterea totam

TRACTATUS
pœnam illis debitam. Hinc tertio Bap-
tismus institutus est, vt nos primo in
Christo generet; Pœnitentia verò vt nos,
amissa gratia seu vita baptismali, spiri-
tualiter regeneret; quæ propterea à Pa-
tribus merito appellatur, secunda post
naufragium tabula.

Nota ex communi sententia, hoc sa-
cramentum fuisse institutum, Ioan. 20.
quando Christus post Resurrectionem
dedit Apostolis peccata remittendi, &
retinendi potestatem, vt patet ex Conc.
Trident. sess. 14. cap. 1. vbi dicitur, tunc
præcipue institutionem illam fuisse per-
actam; quo loquendi modo aperte indica-
tur, eam aliàs fuisse inceptam; nimirum
quando Christus Matth. 18. dixit ad A-
postolos, Quæcumque alligaueritis su-
per terram, &c. Et in nocte cœnæ, quo
tempore illos de futuro Ecclesiæ statu, &
de sacramentis, vel à se hætenus insti-
tutis, vel instituendis instruxit.

SECTIO II.

De materia eius.

CONCLUSIO I.

Materia remota sacramenti Pœni-
tentia, sunt peccata actualia post

DE POENITENTIA. CAP. II. 7

baptisimum cōmissa.) Dico primò, peccata actualia, vt comprehendam tum peccata mortalia; ad quæ præsertim tollenda institutum est hoc sacramentum, ex Concil. Trident. sess. 14. per varia capita; tum peccata venialia, quæ vt ait idem Cōc. cap. 5. sess. citatæ, rectè, vtiliter, citraque omnem præsumptionem dici possunt in Confessione, vt patet ex piorū hominum vsu; esto sine culpa tacere, & multis aliis remediis expiari queant, Tū denique peccata aliàs confessa, quæ etiā non sint materia necessaria huius sacramenti; sunt tamen materia sufficiens etiā per se sola, vt liquet ex praxi, de qua infra resol. 4.

Dico secundò, post baptisimum commissum, vt excludam tum peccatum originale, quod cum propria voluntate commissum non sit, non est materia huius sacramenti, vtpote instituti per modū iudicij, adeoque exigit materiam propriæ accusationis; tum peccata actualia ante baptisimum patrata: cum enim non baptizatus ad Ecclesiæ iurisdictionem non pertineat, illius peccata clauibus Ecclesiæ subdi nequeunt: tum denique poenam temporalem ex remissione præcedentium delictorum relictam; accusatio enim fieri debet de culpa commissam, qualis non est poena illa.

8 TRACTATUS

Nota primò materiam proximam huius sacramenti esse actus pœnitentis, videlicet contritionem, confessionem, & satisfactionem, vt sumitur ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 3. Ratio idem ostendit: nam in primis cum in hoc sacramento peccata remittantur, ratio postulat vt ea displiceant, & cum dolore recitentur; non autem per modum cuiusdam historiae. Item quia hic interuenit iudiciũ voluntariũ, institutum ad salutem peccatoris, requiritur vt ipsemet peccata per confessionem manifestet. Et tandem quia iudiciũ non est vndequaque perfectum, nisi à iudice pœna infligatur ob commissum delictum, idcirco imponitur satisfactio.

Nota secundò ex communi sententia, contritionem aliquam & confessionem esse de essentia huius sacramenti; non tamen satisfactionem: quia hæc interdũ non imponitur, vt si moribundus absoluitur; & gratia confertur per absolutionem, etsi nondum imposita sit satisfactio, vel executioni mandata. Verũm etsi hinc probetur actualem iniunctionẽ, aut executionem satisfactionis non esse de essentia huius sacramenti; puto tamen ad illius essentiam spectare præparationem quandam animi, qua pœnitens

DE POENITENTIA. CAP. II. §
paratus sit pœnam aliquam subire pro
peccatis commissis; siquidem in hoc iu-
dicio non interuenit mera peccatorum
indulgentia; sed quædam adiuncta est
vindictio, de cuius ratione est, vt reus
paratus sit pœnam aliquam subire, si ipsi
à iudice imponatur.

SECTIO III.

De forma huius Sacramenti.

CONCLUSIO I.

Forma absolutionis sunt verba illa,
Ego te absoluo à peccatis tuis, &c.
Sufficiunt autem ad essentiam duæ illæ
voces, absoluo te, quæ proferri debent
circa præsentem, vt licita sit absolutio,
imò & valida.) Prima pars constat tum
ex Conciliis Florent. & Trident. tum e
vsu Ecclesiæ.

Secunda pars ostenditur, quia si verba
illa non sufficiunt, ideò est quia verbum
absoluo, non est satis determinatum, cum
possit significare absolutionem à censura,
vel à culpa, vel à pœna. Verùm hæc ra-
tio est parui momenti, quia supposita
confessione peccatorum, absolutio super

10 TRACTATUS

illam cadens sufficienter intelligitur de peccatis confessis: neque opus est in ipsa absolutionis forma, expressam eorum mentionem fieri.

Nota verborum illorum, Ego te absoluo, &c. sensum esse, ego tibi confero gratiam sanctificantem, quæ ex se peccata remittit; quia videlicet remissio peccatorum, quæ tribuitur in hoc sacramento, quæque explicitè per verba formæ significatur, non fit nisi per gratiam. Unde colligitur veram esse formam, etsi accedens ad hoc sacramentum, à peccatis liber sit; quia sensus est, ego tibi confero gratiam sanctificantem, quæ ex se peccata, si quæ sunt in subiecto, remittit.

Tertia pars suadetur ex definitione Clementis VIII. qui hanc propositionem, licet per litteras aut internuncium, confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere; ad minus vt falsam, temerariam, & scandalosam damnauit, & prohibuit sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda, & sibi reseruata, ne deinceps publicis, priuatisue lectionibus, concionibus, & congressibus doceatur; neque vnquam tanquam aliquo casu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quouis modo deducatur.

DE POENITENTIA CAP. II. 11

Quarta denique pars etsi non sit tam certa, ac præcedens, ea ratione probatur: quia ex communi sensu Ecclesiæ, & Theologorum verba propriè dicta ad essentiam huius formæ requiruntur: verba autem non diriguntur ad absentes, sed ad præsentem, qui audire possint. Quod maximè verum est de verbis absolutionis, in quibus continetur particula, te, quæ personam præsentem denotat: ad cum modum quo aliàs diximus pronomen, hoc, in forma consecrationis, in absentem materiam cadere non posse.

Idem etiam colligitur ex citata definitione Element. VIII. quia etsi videantur damnati tantùm illi, qui docent licere absentem absolueri, verisimile tamen est eam etiam procedere contra illos, qui dicunt absolutionem datam absenti, etsi illicitam valere; quia si valida esset huiusmodi absolutio, non prohiberet Pontifex eam dari absenti, saltem in extrema necessitate. Quare cum in nullo casu eam dari velit, manifestum est indicium eiusmodi absolutionem non habere, quicquid ad valorem illius necessarium est.

C O N C L U S I O II. Hoc sacramentum iterari potest, quoties homo peccauerit; imò absolutio pluries dari potest super idem peccatum; licet non super

eandem illius confessionem.) Prima pars probatur, tum ex Concil. Lateran. cap. 1. de summa Trinit. & fide Catholica, & ex Trident. sess. 14. can. 1. tum quia regula generalis est, nulla peccata mortalia remitti post baptismum, nisi in ordine ad claves Ecclesiae, quoad non magis de primo, quàm de sequentibus peccatis intelligi potest; cum verba illa Ioan. 20. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis, ad omnia peccata se extendant.

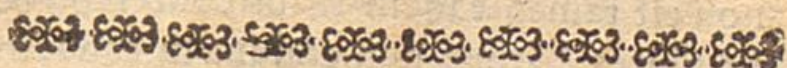
Tum quia ante sacramentorum institutionem; quoties homo peccabat, toties illi licebat ad virtutem poenitentiae, vt ad sacram anchoram confugere, imò peccatorum remissio aliter obtineri non poterat, cum poenitentia nullam habeat vim ad obtinendam futurorū peccatorum remissionem; sed ad ea tantum delenda quae prius patrata fuerant. Ita ergo cum hoc sacramentum virtuti poenitentiae successerit, quoties homo peccat, toties ad illud accedere potest, vt peccatorum remissionem consequatur.

Secunda pars probatur: nam sic ut homo saepius dolere potest de eodem peccato, illudque confiteri, & pro eo satis facere; ita potest semel & iterum, & saepius absolutionem illius obtinere. Licet enim ex suppositione idem peccatum sit,

DE POENITENTIA CAP. II. 13

non est tamen eadem illius confessio; & sic plures formæ non cadunt in eandem materiam proximam, sed in diuersas; quod non minus licitum est, quàm eadem aquâ numero plures homines baptizare. Et hanc assertionem efficaciter confirmat Ecclesiæ praxis, qua videmus homines doctos & timoratos, idem peccatum sæpiùs confiteri, & confessarios eis semper absolutionem impertiri; qui maximus esset error, si nefas esset idem peccatum pluries Ecclesiæ clauibus subicere.

Tertia pars ostenditur, quia absolutio semel validè prolata circa vnâ confessionem, habet totum effectum quem habere potest. Quare sicut Sacerdos post verba consecrationis semel ritè prolata super materiam præsentem, perperam ageret, si iterum eadem verba proferret. qui nimirum priora verba habuerant totum effectum ad quem sunt instituta. Ita qui vnâ confessionem pœnitentis audiuit, non debet nisi semel absolutionem illi impendere, cum ea vnica sit materia sacramenti pœnitentiæ; cui vnica tantum forma respondere debet.

CAPVT. III.

*De prima parte Sacramenti Pœnitentiæ
qua est contritio.*

SECTIO I.

An Attritio sufficiat.

CONCLUSIO.

AD valorem sacramenti sufficit contritio illa imperfecta, quæ dicitur attritio.) Probatnr 1. ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 4. quatenus ait, per attritionem disponi hominem ad gratiam in Sacramento Pœnitentiæ obtinendam: non enim ad hoc disponderet, si sacramentum ex ea constans non esset validum. 2. ratione, nam hoc sacramentum institutum est, ad primam gratiam conferendam per se, & vi sua, seu ex opere operato. At nunquam conferret primam gratiam, si ad valorem illius esset prærequisita, ex parte pœnitentis, vera contritio: quia ex communi sententia, eodem instanti quo quis conteritur, gra-

DE POENITENTIA CAP. III. 15
tia sanctificans ipsi infunditur. Quare
cùm confessio dolorosa semper præce-
dat absolutionem, si dolor ille necessa-
riò est contritio, apertè sequitur pœni-
tentem nunquam iustificari per absolu-
tionem, sed per eam semper accipere
augmentum gratiæ; quod à communi sen-
su alienum est.

Dices 1. dolor requisitus ad valorem
huius sacramenti, est supernaturalis, ex
dicendis; atqui attritio non est dolor
supernaturalis, cùm quis naturæ viribus
de peccato commisso, ob illius scedita-
tem, aut metum pœnæ dolere possit.
Ergo vt sacramentem valeat, necessaria
est contritio.

Respondeo nos posse habere attritio-
nem aliquam naturalem de peccatis, ex
motiuo naturali. At verò præter illam,
datur alia etiam imperfecta respectu
contritionis, quæ tamen non concipitur,
nisi ex motiuo supernaturali. Vnde Con-
cilium Trident. de ea attritione agens
loco citato, dicit eam Dei donum esse,
& Spiritus sancti impulsum, non adhuc
quidem inhabitantis, sed tantum mo-
ventis. Et de hac posteriori nos tantum
agimus.

Dices 2. dolor necessarius ad valorem
sacramenti, debet se extendere ad om-

nia peccata commissa, vt infrà probabitur; sola autem contritio se extendit ad omnia peccata, ex vi sui motiui; quia in eis considerat rationem aliquam communem, quod scilicet amicitiam diuinam dissoluant. Attritio verò orta ex fœditate alicuius peccati, ex vi motiui non se extendit ad alia peccata; cùm non repugnet aliquem simul ebrietatem detestari, & de peccato auaritiæ, aut luxuriæ minime dolere. Ergo eiusmodi dolor est insufficiens ad valorem sacramenti.

Respondeo, hoc argumentum nihil concludere cōtra attritionem illam, quæ concipitur ex metu gehennæ, aut ex amore beatitudinis, vel ex fœditate peccati in genere. Cùm enim peccata omnia mortalia id habeant commune, vt singula æternis suppliciis hominem addicant, & priuent beatitudine, & fœditatem quandam rationi fide illustratæ repugnantem habeant; hinc fit vt qui ex metu gehennæ, aut ex amore beatitudinis, vel ex ipsa peccati fœditate in genere, vnum peccatum detestatur; censeatur ex vi motiui illius detestati virtualiter omnia; & idem dic de aliis similibus motiuis.

SECTIO II.

An Attritio debeat esse uniuersalis.

CONCLUSIO

VT hoc sacramentum valeat, necesse est vt dolor se extendat ad omnia peccata mortalia, quæ in confessione proponuntur, & ad alia commissa, si quæ inculpabiliter in confessione omittuntur.) Ratio prioris partis sumenda est ex dictis: nam sacramentum Pœnitentiæ valere nequit, nisi forma illius sit vera: adeoque nisi adsit sufficiens attritio ad iustificationem obtinendam. Atqui ea attritio quæ non se extendit ad omnia peccata mortalia confessa, non est dispositio sufficiens ad iustificationem siquidem nullum peccatū mortale remittitur ex lege ordinaria, nisi de eo quis doleat: vno autē peccato mortali non remisso, cætera de quibus habetur dolor, ex eadem lege remitti nequeunt. Quare sacramentū Pœnitentiæ stare nequit, nisi dolor se extendat, saltem virtualiter, ad omnia peccata mortalia confessa.

Cæterum in ista assertione loquimur

tantum de peccatis mortalibus: nam quod spectat ad venialia eorum confessio valida esse potest, etsi attritio ad ea omnia se non extendat, sed tantum ad aliqua: sicut enim vnū non remitti potest sine alio, ita attritio se extendens ad vnum, non ad aliud, valere potest, vt vera sit forma sacramenti, quæ significat actualem remissionem & collationem gratiæ. Si verò non habetur attritio, vel vnus peccati venialis confessi, sacramentum est inualidum, & qui ita confitetur, per se loquendo, peccat mortaliter: quia etsi non teneatur absolutè confiteri venialia; ex hypothesi tamen quod ea confitetur, debet apponere ex parte sua, quæ requiruntur ad valorem sacramenti.

Ratio posterioris partis eadem est ac præcedentis, quia nemo potest consequi remissionem peccati, etiam inculpabiliter omitti, nisi de eo doleat. Ergo si talis dolor non adsit, forma sacramenti nequit esse vera, atque adeò sacramentum ipsum valere non potest.

Hinc collige, eum qui commisit adulterium, & furtum; & solum adulterium confitetur, ac de eo dolet, propter specialem fœditatem illius, non absolui validè, etsi furtum inculpabiliter omittat, Cuius ratio est, quia dolor conceptus ex

DE POENITENTIA. CAP. III. 19
speciali turpitudine adulterij, non se extendit, etiam virtualiter ad peccatum furti: quoniam fieri potest ut quis detestetur adulterium, ratione specialis fœditatis quam secum trahit, & tamen ad furtum affectus sit. Quare qui omittit aliquod peccatum mortale in confessione, ut sacramentum valeat, debet detestari peccata quæ confitetur, ex motivo aliquo generali, quod saltem virtualiter se extendat ad peccata etiam prætermiffa.

SECTIO III.

An debeat esse formalis & efficax.

CONCLUSIO.

VT hoc sacramentum valeat, necessaria est contritio seu attritio formalis, eaque efficax, seu coniunctum habens propositum non peccandi de cætero.) Prior pars probatur, quia Concilia expressè docent contritionem, confessionem, & satisfactionem esse partes huius sacramenti, atqui actus virtualiter continens contritionem, non solet appellari contritio; Ergo id de formali contritione accipiendum est: aliàs dici

posset sufficere confessionem virtualem, quod falsum est.

Accedit ratio : nam ille dolor necessarius est ad valorem sacramenti, qui requiritur ad effectum illius ; at non potest quis peccatorum suorum memor, qualis ille est qui ea confitetur, iustificari sine dolore formali : ergo neque hoc sacramentum sine tali dolore validum est, Maior tum ex dictis, tum ex dicendis satis intelligi potest. Minor suaderur : nam si quis actus præter dolorem formalem, sufficit ad iustificationem peccatoris, ille sine dubio est actus amoris Dei super omnia, atqui memor suorum peccatorum non potest elicere actum amoris Dei super omnia, quin statim quadam veluti necessitate inductus, formaliter peccata sua detestetur ; quia actus ille cum sit perfecta ad Deum conuersio, eminenter continet formalem auersionem à peccato, & cum efficax sit, statim atque peccatum memoriæ occurrit, voluntatem inclinât ad illud detestandum ; sicut efficax intentio finis mouet illam, ad media necessaria eligenda.

Et sanè credi vix potest, eum diligere Deum super omnia, qui actu cogitans se eum grauiter offendisse, non illicò mouetur actu aliquo formali ad delendam

DE POENITENTIA. CAP. III. 21

quantum fieri potest, eiusmodi offensam: amor enim si verus est, & efficax, vt hic supponitur, sine mora mouet voluntatem ad destruendum id quod rei amata displicet, eiusque amicitiam dissoluit. Hinc ergo euidenter relinquitur, non posse hominem iustificari in sacramento Poenitentiae, sine dolore aliquo formali; atque adeò talem dolorem esse de essentia huius sacramenti.

Posterior pars ostenditur, tum ex Concilio Trident. sess. 14. cap. 4. tum quia, dolor requisitus ad valorem sacramentalis esse debet, vt sufficiat ad illius effectum, vt dictum est: at dolor qui non habet adiunctum firmum propositum vitandi de cætero peccata; sed solam velleitatem non est talis vt sufficiat ad effectum huius sacramenti, qui in reconciliatione consistit; ergo non sufficit ad valorem illius. Probatur minor, tum quia Concilium Trident. sess. 6. cap. 6. inter dispositiones ad iustificationem necessarias, numerat propositum seruandi diuina præcepta, seu non peccandi mortaliter: tum quia omnes docent hominem non iustificari, nisi priùs ad Deum conuertatur; non dicitur autem conuerti per detestationem peccati præteriti, nisi ea adiunctum habeat;

propositum emendandi vitam; siquidem conuersio propriè est mutatio continens terminum à quo, & ad quem, quorum prior est recessus à malo per detestationem, posterior verò accessus ad bonum, per propositum seruandi legem diuinam, & peccata cauendi; tum denique quia hoc Deus præcipuè intendit in sacramento Pœnitentiæ, vt homo in posterum vitam rectè instituat. Quare meritò in iustificatione, ab illo exigit propositum nouæ vitæ.

Obiicies, confessio quæ fit cum velleitate non peccandi; habet rationem accusationis dolorosæ; atqui talis accusatio ad valorem sacramenti sufficit. Ergo, &c. Respondeo ad valorem sacramenti non sufficere quamcumque accusationem dolorosam; sed eam tantum quæ tendit ad reconciliationem. Ea autem non verè tendit ad reconciliationem, quæ cum peccandi voluntate, atque adeò cum actuali peccato mortali coniuncta esse potest; cuiusmodi est illa confessio, quæ fit cum sola velleitate non peccandi.

SECTION IV.

An debeat esse supernaturalis.

CONCLUSIO.

VT sacramentum valeat, requiritur contritio seu attritio supernaturalis, quæque verè, & non tantum quoad existimationem talis sit.) Prior pars probatur euidenter ex Concilio Trident. sess. 14. cap. 4. vbi in primis dicitur, hæc attritionem esse donum Dei, & Spiritus sancti impulsam; non quidem inhabitantis, sed tantum mouentis. Secundo eam in sacramento disponere hominem, vt diuinam gratiam consequatur: non disponderet autem ad gratiam, nisi esset supernaturalis, vt liquet ex dictis in tract. de gratia.

Ratione etiam ostenditur; nam illud haud dubiè requiritur ad valorem sacramenti, quod necessarium est ad veritatem formæ; atqui ad veritatem formæ sacramenti Pœnitentiæ requiritur, vt pœnitens effectum consequatur, vt patet ex suprascriptis; non potest autem via ordinaria illum recipere, quin habeat attri-

tionem supernaturalem. Ergo de primo ad ultimum, ad valorem huius sacramenti, necessaria est attritio supernaturalis.

Dices, in aliis sacramentis materia est res aliqua naturalis ordinis, ut inductio-
ne constat. Idem ergo dicendum de ma-
teria sacramenti Pœnitentiæ. Respondeo
non sequi, quia cum sacramenta liberè à
Christo instituta sint, ex eo quòd aliqua
instituit in materia naturali, non potest
inferri, idem sentiendum esse de sacra-
mento Pœnitentiæ. Argumentum enim à
simili non valet, in iis quæ pendent à
voluntate alterius; aliàs dicendum esset,
quòd sicut in aliis sacramentis est mate-
ria quædam externa & sensibilis, omninò
distincta ab actibus suscipientis; ita sa-
cramentum Pœnitentiæ ex aliqua eius-
modi materia constare debet.

Posterior pars sequitur ex dictis: nam
attritio requisita ad valorem sacramenti,
est donum Spiritus sancti, quod dici non
potest de attritione naturali, quæ falsò
existimatur supernaturalis, sed de ea tan-
tùm quæ verè talis est.

Deinde ut quis gratiam consequatur,
necessaria ipsi est attritio, quæ sit verè su-
pernaturalis, & non tantum quoad exi-
stimationem. Cum ergo valere nequeat
hoc sacramentum, nisi gratia per illud
conferatur

DE POENITENTIA. CAP. III. 25

conferatur; perspicuum est ad valorem illius, attritionem verè supernaturalens esse necessariam.

Obiicies, esto dolor naturalis non sufficiat per se loquendo; negari tamen non debet, quin per accidens sufficiat. Nimirum, si adhibita sufficienti diligentia, existimetur supernaturalis & sufficiens, falsaque existimatio ex inuincibili ignorantia oriatur. Etenim qui ita dispositus ad sacramentum accedit, non tenetur postea confessionem iterare; aliàs nunquam essemus securi de confessione ritè peracta, & conscientia nostra continuò scrupulis ageretur. Cum ergo per talem confessionem satisfiat præcepto confessionis, signum est eam ad valorem sacramenti sufficere.

Respondeo, falsam illam existimationem excusare quidem à culpa, non tamen efficere, vt dolor qui ex se non sufficit ad valorem sacramenti, à parte rei ad illum sufficiat. Quemadmodum aqua non sufficit ad calicis consecrationem, etsi quis existimet esse vinum album. Vnde qui cum tali dolore cõfiteretur, manet per se loquendo obligatus ad confessionem iterandam. Verùm si semper in bona illa fide ipse permaneat; sicut non peccauit cum ea ad sacramentũ accedens,
 de Pœnitentia, B

ita ab iteranda confessione excusabitur. Hocque sufficit ad pacandas conscientias; præsertim cū peccata inualidè tunc confessa, per sequentes confessiones, aut per contritionem tolli possint.

SECTIO V.

*An attritio debeat confessionem
antecedere.*

CONCLUSIO.

Confessio valet, etsi attritio eam tempore præcedat. Imò ut valeat attritio debet eam præcedere, idque non modo natura, sed etiam tempore.) Prima pars probatur ex praxi: nam cū aliquis conscientiam examinat, & de peccatis commissis atteritur, in ordine ad confessionem instituendam; si postea contingat, ut dum peccata Sacerdoti recitat, aut ab eo absoluitur, nullum actum doloris eliciat; omnes existimant eum validè absolui, eò quòd dolor præcedens, cuius virtute fit confessio, censetur virtualiter perseverare, & confessio ipsa est verum illius signum. Quare sicut validè quis hodie absoluitur, etsi hesternæ die

DE POENITENTIA. CAP. III. 27

confessus fuerit, ita validè confessionem instituit, etsi attritio ad valorem illius necessaria præcesserit: quia nimirum in his moralibus, coniunctio moralis sufficit, ex communi sententia.

Secunda pars ostenditur, quia ut valeat confessio, ea debet esse signum doloris interni, & vice versa dolor internus per eam significari debet. Confessio enim non est valida, nisi sit dolorosa, lachrymabilis, & ad reconciliationem tendens: quod non habet per seipsam, ut est nuda peccatorum narratio, sed quatenus coniungitur cum dolore interno, eumque exterius manifestat. Hoc autem fieri non potest, nisi dolor ipse confessionem præcedat: ut enim confessio sit interni doloris signum, ab eo procedere debet, quia si actus illi sint omninò disparati, nec attritio sit causa confessionis; non magis dici poterit, confessionem esse signum attritionis, quàm cuiusvis actus interni, cum quo nullam connexionem habet. Siquidem simplex & historica peccatorum narratio, ex se formaliter non magis dolorem, quàm alium actum significat; si ergo dolorem significat, hoc habet quatenus ab eo procedit, quod fieri non potest, nisi dolor ipse aliqua ratione præcedat.

Tertia pars probatur ex iam dictis: nã
 vt valeat confessio, necesse est vt pœni-
 tens, velit confiteri, non quauis ex causa,
 sed ex motiuo attritionis. Hoc autem
 fieri non potest, nisi attritio præcedat
 saltem naturã voluntatem confitendi.
 Rursus, voluntas ista confessionis insti-
 tuendæ, est prior ipsa actuali confessione,
 non solum natura, sed etiam tempore: si-
 quidem actus voluntatis elicitur in in-
 stanti, & confessio non potest fieri nisi in
 tempore. Cùm igitur attritio sit prior
 voluntate confitendi, à fortiori ea debet
 esse prior actuali ipsa confessione.

Verùm contra iam dicta arguitur, ex
 vsu communi confessoriorum, & pœni-
 tentium qui post absolutam peccato-
 rum confessionem, ad generalem eorum
 attritionem excitari solent: idque cen-
 setur ex hac parte sufficiens, vt ritè &
 rectè detur absolutio, siue dolor confes-
 sionem præcesserit, siue non.

Respondeo, vt praxis ista sit utilis,
 quando confessio sine sufficienti dolore
 facta est, non tantùm curandum esse, vt
 pœnitens dolorem concipiat de peccatis
 antea confessis, sed etiam vt saltem vir-
 tualiter ipsam confessionem repetat; quod
 paucissimis verbis fieri potest: si verbi
 causa, ex iam elicita attritione dicat, se

dolere de peccatis confessis, & eorum
absolutionem postulare; aliàs si attritio-
nem tunc tantum eliciat, cùm confessio
præcedens non fuerit illius signum, con-
cipi non potest qua ratione absolutio su-
per illam validè cadere possit. Quare
cùm sæpe contingat, poenitentem non
esse sufficienter attritum, quamdiu pec-
cata recitat, consultissimum est curare,
vt ante absolutionem, non modo eliciat
actum aliquem veræ attritionis, sed etiã
generatim confessionem repetat modo
ante dicto.

SECTIO VI.

*An sacramentum Pœnitentiæ possit
esse informe.*

CONCLUSIO.

Sacramentum Pœnitentiæ non potest
esse validum, & simul informe, seu
carens effectu.) Ratio petenda est ex su-
prà dictis: nam eò ipso quòd hoc sacra-
mentum caret effectu, forma illius vera
esse nequit; forma autem falsa existens
sacramentum ipsum non potest esse sub-
stantialiter validum, vt per se notum est.

Ergo implicat quòd hoc sacramentum sit validum substantialiter, & informe, seu carens effectu.

Dices 1. cum nonnullis, ex nostra sententia sequi magnam perturbationem animorum: si enim ut in ea supponitur, minor attritio non sufficit ad valorem, quam ad effectum huius sacramenti, sicut nemo certus esse potest, an habeat attritionem sufficientem ad gratiam; ita merito quisque dubitare potest, an validè confessus sit, & iteranda sit confessio, nec ne.

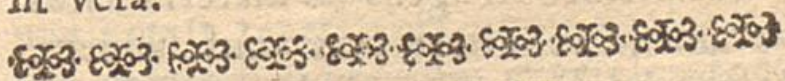
Verum hæc ratio est parui momenti: nam adhibita sufficienti diligentia, accedit bona fide, & inculpabiliter ad hoc sacramentum sine dolore, qui à parte rei sit sufficiens ad valorem illius; non tenetur quamdiu illa bona fides perseuerat, confessionem iterare, quod sufficit ad pacandas fidelium conscientias: præsertim cum peccata confessa per sequentes confessiones indirectè tolli possint. Quòd si postea prædictus error ipsi innotescat, tenetur quidem tunc peccata iterum confiteri, in quo nullum est inconueniens; sicut neque esset, si constaret sacramentum fuisse nullum, defectu iurisdictionis, aut intentionis ministri.

Dices 2. cum aliis, ad effectum sacramenti requiri attritionem vniuersalem de

DE POENITENTIA. CAP. III. 31

omnibus peccatis commissis, & non retractatis: aliundè verò confessionem valere, quando quis attritur de peccatis confessis, etsi ea attritio non se extendat ad peccata inculpabiliter prætermissa. Hinc autem sequitur sacramentum esse validum, iuxta posteriorem doctrinam, & informe, iuxta priorem.

At neque hæc ratio viget: nam etsi concedi possit, in tali confessione reperiri quicquid necessarium est, & sufficit ad valorè ipsius confessionis per se sumptæ, in ratione partis: negatur tamen ibi inveniri, quicquid necessarium est vt forma sit vera.

CAPVT IV.

De secunda parte Sacramenti Pœnitentia, qua est Confessio.

SECTIO I.

*An signis & nutu fidei possit,
an sola voce.*

CONCLUSIO I.

NON est de necessitate Sacramenti Pœnitentiæ, vt confessio fiat voce humana: est tamè de necessitate præcepti,

vt qui loqui potest voce confiteatur.)
 Prior pars sufficienter colligitur ex pra-
 xi Ecclesiae, nam videmus non tantum
 mutos, sed etiam illos qui vi morbi ita
 impediuntur, vt loqui nequeant, absolui
 sacramentaliter à peccatis; si ea nutibus,
 aut alijs signis sufficienter declarent.
 Quod non fieret, si non confessio quæ vo-
 ce humana non fit, esset per se inualida:
 talis enim esset etiam in extrema neces-
 sitate; quemadmodum in simili casu
 inualida est cōsecratio facta in milio, vel
 alia simili materia, quæ non fit triticum.

Dices, Concilium Florent. in instru-
 ctione Armenor. agens de materia huius
 sacramenti, requirere oris confessionem.
 Respondeo eo loco agi de confessione,
 prout communiter fieri solet, & debet:
 non autem de ea prout absolute est ne-
 cessaria, & sufficiens ad valorem sacra-
 menti; quia ad hoc satis est, si ore, aut
 nutibus, vel alijs signis fiat.

Posterior pars ostenditur, quia etsi nul-
 lum extet præceptum positivum, siue di-
 uinum, siue Ecclesiasticum de hac re; ta-
 men Ecclesiae consuetudo inualuit, vt pœ-
 nitens si loqui potest, sine incommodo,
 non aliter quàm ore peccata confiteatur:
 contra quam consuetudinem sine graui
 causa agere, est peccatum mortale.

DE POENITENTIA. CAP. IV. 33.

Dico, sine graui causa; nam si verbi causa, contingat puellam præ nimia verecundia, nulla ratione adduci posse, vt peccatum aliquod ore confiteatur, quod tamen parata sit scribere in charta, & legendum offerre Sacerdoti, & ab eo absolutionem postulare; non dubito quin tunc puellæ liceat, eiusmodi peccatum scripto confiteri: quia consuetudo vocaliter confitendi, non censetur cum eo rigore admissa, & acceptata ab hominibus, vt nequidem ob prædictam, vel similem causam aliter confiteri liceat.

Vbi obseruandum est, quando præceptum confessionis vrget, cum quiloqui non potest, teneri aliis signis confiteri: qui eiusmodi præceptum generale est, & eos obligat qui aliquo modo sufficienti possunt peccata sua Sacerdoti manifestare. Quod intellige, nisi adsit periculum euulgationis, vt si non aliter potes confiteri quàm scripto, & probabiliter putas Sacerdotem non redditurum chartam, si illi tradas, aut vi ablaturum, si eam præ manibus tenens, solum legendam illi offeras. Si tamen huic incommodo, adhibita cautela aliqua, sufficienter occurrere potes, teneris confiteri scripto; quia talis confessio in ea hypothese nimis gravis censeretur non potest.

CONCLUSIO II. Non est de

necessitate sacramenti, vt cōfessio fiat secreto, neque etiam de necessitate præcepti, nisi per accidens.) Prior pars patet ex praxi, nam in primis etsi nemo teneatur ex vi præcepti confessionis, Sacerdoti confiteri per interpretem; nullus tamen dubitat, quin si id fiat, valida sit confessio. Non esset autem valida, etiam in extrema necessitate, si secretum quod tunc non seruatur, esset de essentia illius. Deinde in naufragio aliaque simili necessitate, multi simul peccata confitentur eidem Sacerdoti, idque alta voce, ita vt vnus pœnitens distinctè confessionem alterius audiat. Nullus autem meritò negare potest, quin tunc sacramentum valeat, modo reliqua necessaria interueniant, esto secretum desit.

Ratio idem suadet: nam nihil pertinet ad essentiam huius sacramenti, nisi quod ex eius institutione colligi potest; atqui non potest colligi ex institutione sacramenti Pœnitentiæ, confessionem secreto faciendam esse; ex ea enim tantum colligitur, peccata esse manifestanda Sacerdoti, vt de iis iudicium ferat. Porro hæc manifestatio fieri potest, siue quis peccata sua confiteatur Sacerdoti, aliis audientibus, siue nemine præter illum audiente;

quare vterque modus confitendi ad valorem sacramenti sufficere potest.

Posterior pars ostenditur, quia in primis ex institutione præcisa sacramenti, nullum sequitur præceptum naturale diuinum, instituendi confessionem secretò. Deinde neque ex Scriptura, aut traditione constat, huius rei latum esse à Christo præceptum positium. Tandem dici non potest, quòd Ecclesia præceperit, vt confessio non nisi secretò fiat, cum nullibi tale præceptum reperiatur.

Dixi, per se loquendo: nam interdum per accideas contingere potest, vt sit peccatum mortale publicè confiteri, quia est contra propriam charitatem seipsum infamare; potest etiam graue scandalum nasci, ex publica confessione quorundam peccatorum. Vnde extra grauem necessitatem, vix modus ille confitendi probari potest.

Obiicies Concilium Trident. sess. 14. cap. 5. & can. 6. damnare hæreticos qui docent, confessionem secretam à diuino mandato alienam, & humanum inuentum esse. Porrò si ea confessio non est aliena à diuino mandato, debet illi esse conformis; atque adeò confessio debet fieri secretò, ex vi præcepti diuini.

Respondeo sensum Concilij esse, con-

fessionem secretam non esse contrariam
 præcepto diuino; quia scilicet nullum re-
 peritur præceptum diuinum, de confes-
 sione publicè facienda: imò potius esse
 illi valdè conformè, non quòd Christus
 positiuè statuerit confessionem fieri se-
 cretò; sed quòd conformius est iis quæ
 Christus instituit de hoc sacramento, vt
 confessio fiat secretò, quàm si fiat publicè.
 Christus enim hoc sacramentum instituit,
 vt omninò necessarium iis, qui post bap-
 tismum in peccatum mortale lapsi sunt:
 nemo autem potest per hoc medium sa-
 lutem consequi, nisi peccata omnia mor-
 talia confiteatur, etiam valdè secreta, &
 graua. Quare si tenerentur homines om-
 nia eiusmodi peccata palam manifestare,
 illud onus esset certè grauissimum ipsis
 pœnitentibus; & plerumque in magnum
 eorum detrimentum, aliorumque scanda-
 lum cederet: quod non contingit ex eo,
 quòd confessio secretò instituatur.

CONCLUSIO III. Si Titius
 det generalia signa doloris coram Sacer-
 dote. neque aliter possit confiteri, talis
 cōfessio sufficit ad valorem sacramenti.)
 Est communis; cuius ratio est, quia Ti-
 tius in eo casu confitetur meliori modo
 quo potest, quod coram Deo sufficit.
Confirmatur, nam ibi interuenit accusa-

DE POENITENTIA. CAP. IV. 37

tio dolorosa sui ipsius, ex qua Sacerdos statum poenitentis sufficienter cognoscere potest, quantum requiritur ut iudicet eum validè absolui posse.

Dices 1. in Concilio Trident. sess. 14. cap. 5. statuitur, ut confessio fiat de peccatis in particulari. Respondeo ibi etiam præcipi, ut confessio fiat de omnibus peccatis mortalibus; sicut ergo interdum sufficit vnicum peccatum confiteri, quando alia, adhibita sufficienti diligentia non occurrunt memoriæ, aut quando post vnius confessionem, homo sensibus destituitur: ita satis est ea confusè declarare per signa, quando aliter fieri nequit.

Dices 2. Iudex non potest validè proferre sententiam, sine noua cognitione causæ: atqui non interuenit noua cognitio causæ; quia Sacerdos antea sciebat Titium esse peccatorem. Respondeo negando minorem: nam antea Sacerdos cognoscebat tantum in foro externo, ut homo particularis, Titium esse peccatorem: iam verò id cognoscit, in foro animæ, ut iudex à Deo constitutus ad remissionem peccatorum.

Dices 3. nunquam Titius damnabitur in foro externo tanquam homicida, nisi probetur aliquem hominem in par-

particulari ab eo fuisse occisum. Ergo neque Sacerdos eum absolvere debet tanquam peccatorem, nisi ille declaret se peccatum aliquod in particulari perpetrasse. Respondeo non sequi: nam in priori casu condemnatio non fit in fauorem Titij, sed in odium illius; odia autem sunt restringenda. In posteriori verò iudicium fit in fauorem illius: at fauores sunt ampliandi. Quare ad validitatem huius iudicij satis est, quòd se peccatorem possibili modo ostendat.

CONCLUSIO IV. Etsi Titius dederit generalia illa signa doloris, absente Sacerdote, potest Sacerdos deinde accedens, etsi rationis usu destitutum, validè absolvere. Imò in eo casu Titius licitè absolui potest, & debet.) Prima pars est communior apud recentiores, & hac ratione probatur: nam hoc Sacramentum institutum est per modum Iudicij: at iudicium constare potest, etsi accusatio non fiat coram iudice; ergo idem dicendum de hoc sacramento. Confirmatur: nam confessio facta modo prædicto sufficere potest, tum ad declarandum pœnitentis statum, tum vt Sacerdos sufficientem de eo statu cognitionem accipiat. Quidni ergo eiusmodi confessio valebit ad constituendum sacramentum?

DE POENITENTIA. CAP. IV. 39

Præsertim cum non requiratur ad valorem confessionis, ut ea fiat in particulari de aliquo peccato, sed sufficiat in necessitate, si dentur generalia doloris signa, ut ante dictum est.

Secunda pars suadetur, tum ex Leone Mag. epist. 61. tum ex Concil. Carthaginensi 4. cap. 67. & Arausicano 1. cap. 11. tum ex Rituali Romano Pauli V. quibus locis aperte sententia nostra probatur. Ratio idem ostendit; nam cum eiusmodi confessio sit valida, incredibile est quod in illa extrema necessitate sit illicita.

Dices Clementem VIII. damnasse propositionem Illam qua assertitur, licere per litteras vel internuncium confessario absenti sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere.

Respondeo Pontificem damnasse propositionem complexam, quæ dicit, licere confiteri absenti, & ab eo item absente absolutionem accipere. Nos autem hoc non dicimus, sed tantum, licere absenti confiteri, & ab eo non quidem absente, sed præsentem absolutionem recipere. Et ne quis hac in re supersit scrupulus, ipsemet Clemens VIII. declaravit coram Eminentissimo Cardinali Bellarmino, & Reuerendissimo Archiepiscopo Armaca-

no, se suo illo decreto non comprehensisse casum illum, de quo agimus, ut recentiores testantur. Et quamvis id Pontifex non declarasset, ita intelligendum esse ipsius decretum, satis constaret ex ante dictis: maxime verò ex Rituali Romano, quod à viris piis & doctis collectum est, & à Paulo V. approbatum; quem nefas est asserere in re tanti momenti errasse, eumque errorem vniuersali Ecclesiæ sequendum proposuisse.

Tertia pars ostenditur: nam si in eo casu valida est, & licita absolutio, cum illa sit necessaria ad salutem ægrotantis, profectò charitas postulat, ut Sacerdos ei tunc absolutionem impendat, ne fortè illius defectu in æternum sit periturus. Eò vel maxime, quòd etsi opposita sententia esset æquè probabilis ac nostra, in extrema necessitate, & periculo damni irreparabilis nostra sequenda esset, utpote pœnitenti multò fauorabilior.

SECTIO II.

An mendacium quodlibet in confessione sit mortale.

CONCLUSIO.

Qui in confessione negat, se fecisse peccatum veniale quod fecit, aut affirmat se fecisse quod non fecit, non peccat mortaliter. Qui tamen negat se fecisse peccatum mortale quod fecit, aut affirmat se fecisse quod non fecit, peccat mortaliter.) Ratio primæ partis est, quia cum nemo teneatur confiteri peccatum veniale, non peccat contra integritatem sacramenti, qui negat se illud fecisse; si enim omnia peccata mortalia manifestentur, confessio erit materialiter, & formaliter integra. Aliunde verò cum res sit levis, incredibile est tale mendacium constituere peccatum mortale. Etsi autem sit peccatum veniale, id non obstat effectui sacramenti, ut constat ex dictis de Eucharistia; ac proinde ex eo capite non destruit veritatem formæ, quæ ad valorem sacramenti necessaria est.

Ratio, secundæ est, quia cum tali mendacio stare potest, ut pœnitens omnia peccata mortalia confiteatur, quod sufficit ad valorem sacramenti, si aliunde necessaria adsint ut suppono. Nam quòd confessorium decipiat, ea deceptio est exigui momenti, cum in peccata mortalia sententia validè proferri possit. Quòd etiam falsam materiam apponat, hoc non obstat quo minùs forma in veram materiam cadat; sicut forma consecrationis validè cadit in panem triticeum, cui aliquod granum milij, quod est materia falsa, appositam sit.

Si tamen pœnitens nullam aliam apponeret materiam, præter illud peccatum veniale quod non fecit, peccaret mortaliter, & nullum esset sacramentum defectu materiæ, sicut peccaret mortaliter, & sacramentum non conficeret, qui verba consecrationis proferret supra panem hordeaceum.

Ratio tertiæ partis est, quia ad integritatem confessionis, sine qua sacramentum valere nequit, spectat ut pœnitens confiteatur omnia peccata mortalia, nunquam aliàs confessa, quorum habet conscientiam. Ergo vñum ex illis scienter, & sine rationabili causa omittens, peccat mortaliter, & nullum est sacramentum.

DE POENITENTIA. CAP. IV. 43

Ratio, vltimæ partis est, quia sibi falso tribuens in confessione, peccatum mortale quod non fecit, Sacerdotem decipit in re graui, pertinente ad essentiam ipsius iudicij iudicat enim Sacerdos eum præcisè ratione peccati, quamuis aliorum ratio habenda non esset, esse inimicum Dei, teum æternæ pœnæ, hac vel illa curatione egere, vt ab eo peccato corrigatur tantam vel talem illi imponendam satisfactionem, vt pro ea culpa satisfaciat, &c. quæ omnia falsa sunt. Quare cùm hæc sint magni momenti, eiusmodi deceptio est peccatum mortale, & contra valorem sacramenti.

Quod intellige, per se loquendo: nam ex accidenti contingere potest, vt quis bona fide & inculpabiliter existimet, sibi vtile esse ad maiorem gratiam consequendam, cum peccatis mortalibus commissis, alia nunquam patrata confiteri. In quo casu, cùm illa deceptio excusetur à peccato mortali, nihil ob stare potest quin sacramentum sit validum.

 SECTIO III.

*An species, numerus, & circumstantie
peccati exponenda sint.*

CONCLUSIO I.

AD valorem sacramenti, species peccatorum mortalium declaranda sunt in confessione, eorumque numerus.) Prior pars probatur ex verbis illis Concilij Trident. sess. 14. cap. 5. Constat enim Sacerdotes iudicium hoc incognita causa exercere non potuisse, neque æquitatem quidem illos in pœnis iniungendis seruare potuisse, si in genere duataxat, & non potiùs in specie, ac sigillatim sua ipsi peccata declarassent. In quibus verbis non tantum includitur prædicta assertio, sed etiam ratio illius; nimirum quia Sacerdos est iudex à Deo in foro constitutus, vt ex iustitia & æquitate sententiam ferat, & iuxta peccatorum grauitatem pœnas decernat: hoc autem obseruari non potest, nisi pœnitens peccatorum species manifestet: quia cum aliæ aliis sint grauiores, non idem de singulis iudicium ferri debet, aut ea-

DE POENITENTIA. CAP. IV. 45
dem pro omnibus pœna imponi.

Cæterùm hoc intelligendum est de iis speciebus, quæ diuersæ sunt in genere moris, etsi in genere naturæ vnica sit species, verbi causa, Titius peccauit contra castitatem, sciendum est an solutam, an nuptam, an consanguineam, &c. carnaliter cognouerit. Contrà verò, si Titius occidit Fabricium, non interest scire an occiderit gladio, an hasta, an veneno, & modis similibus: ista enim non mutant speciem homicidij in genere moris; pensandæ tamen sunt circumstantiæ homicidij de quibus postea.

Posterior pars sequitur ex dictis: nam Trident. docet peccata esse declaranda quoad species & sigillatim, seu quoad numerum. Ratio etiam quam tradit idem confirmat: nam aliter iudicandum de eo qui vnum tantum hominem, aliter de eo qui plures occidit, vt per se notum est: posterior enim per se loquendo grauius offendit Deum, & maiorem pœnam meretur. Deinde praxis vniuersalis Ecclesiæ non modo priorem, sed etiam hanc posteriorem resolutionis partem satis confirmat.

Hinc primò collige, plusquam falsam esse quorundam Canonistarum sententiam, qui putant sufficere ad confessio-

nem, si quis peccatorum numerum confusè declararet hoc modo, sapius adulterium, sapius furtum commisi: tam enim ille qui tantum decies furatus est, dicere potest sapius furatus sum, quam ille qui centies; & tamen longe diuersum de vtriusque peccato iudicium ferendum esse perspicuum est.

Collige 2. peccata merè interna esse confitenda, iuxta varias interruptiones quæ in iis accidunt; quia tot sunt actus distincti à libera volūtate elicitī, & consequenter tot peccata numero distincta, quot sunt eiusmodi interruptiones. Porro quia illæ interruptiones certò deprehēdi possunt, ideò vt plurimùm satis est si pœnitens dicat, se verbi causa, per vnā horam in praua aliqua cognitione versatū.

Collige 3. idem dicendum de peccatis quæ exterius prodeunt, quoties interrumpuntur quantum ad actum internum & externum: tales enim censentur multiplicari quoad numerum. Quod si actio externa non intertumpitur, censetur vnum numero peccatum, etsi actus internus voluntatis, vel ob distractiones occurrentes, vel alia ex causa interrumpatur. Quia scilicet cum actio externa excitata ab actuali voluntate perseueret, ipsamet actualis voluntas censetur permanere.

CONCLUSIO II. Ex circumstantiæ aperiendæ sunt in confessione, quæ aut speciem mutant, aut notabiliter, aggravant, vel minuunt.) Prima pars sumitur ex Concilio Trident. sess. 14. cap. 5. ubi ea ratio additur, quia alias peccata ipsa neque à pœnitentibus integrè exponuntur, neque iudicibus innotescunt; adeò ut de eorum gravitate rectè censere non possint, neque pro illis pœnam debitam imponere.

Hinc si quis furatus est calicem consecratum, non sufficit si dicat, se furatum esse calicem, vel aurum, sed debet exprimere eum calicem esse consecratum; quia in tali actu est duplex malitia, furti & sacrilegij. Item si quis occidit clericum, non sufficit si dicat se hominem necasse, sed debet dicere se clericum occidisse. Unde si talis circumstantia inuincibiliter prætermissa est, in sequenti confessione est declaranda, quod ut plurimum fieri non potest, nisi peccatum ipsum, cui adiuncta erat, iterum manifestetur.

Secunda pars sequitur ex dictis, quia nisi illæ circumstantiæ pateant, non potest Sacerdos cognoscere gravitatem peccati, & pœnam illi debitam. Interdum enim propter circumstantiam aggravantem, vnum peccatum multis æquivaler,

& æqualem pœnam meretur, vt patet exemplo illius qui vna vice furatur decem nummos: ille enim non minus nocet, quàm si vna vice furaretur quinque nummos, & alia totidem; & prius illud furtum his posterioribus æquualet, & æqualem pœnam meretur. Vt ergo valeat illius confessio, non satis est si dicat se furatum esse, sed dicere debet, se decem, nummos furatum esse. Nam sicut longè aliud iudicium ferendum est de eo, qui decem peccata commisit, quàm de eo qui vnum; ita longè aliter iudicandum est de illo, qui peccatum commisit decies grauius, vt ita loquar, quàm alter.

Tertia pars ostenditur, quia ad confessionem requiritur vt sit vera; non est autem vera, nisi peccata explicentur vt sunt: at si quis circumstantias siue aggrauantes, siue minuètes reticeat, peccata non explicantur vt sunt: quia significat aliquid esse quod non est, videlicet peccatum esse aut magis, aut minùs graue quàm sit. Ergo id quantum fieri potest, vitandum est.

Confirmatur: nam sicut circumstantiæ aggrauantes mutant morale iudicium confessarij, ita & minuentes; sicut ergo priores sunt declarandæ in confessione, saltè quando malitiã notabiliter augent, ita

DE POENITENTIA. CAP. IV. 49

ita & posteriores proponendæ sunt, quando eam notabiliter minuunt.

Dices, non spectat ad pœnitentem se excusare, sed accusare; ergo non modò necessarium non est confiteri, circumstantias minuentes, quin id per se loquendo expediens non est. Confirmatur: nam non est graue incommodum, quòd Sacerdos iudicet peccatũ esse paulò grauius quàm verè sit, aut si quod est, totum vergit in grauamen pœnitentis, qui iuri suo cedere potest.

Respondeo spectare ad pœnitentem, vt accuset se secundum rei veritatem. nõ autem supra veritatem: humilitas enim & quæuis alia virtus veritati inniti debet, cum Deus non colatur falsitate, sed potiùs offendatur; & inter conditiones confessionis veritas primo loco constituitur.

Ad confirmationem dico, fallere in re graui esse graue incommodum, in re verò leui, leue; siue autem falsitas sit grauis, siue leuis, ea non tantum vergit in grauamen pœnitentis, sed etiam per illam fit quædam iniuria confessioni, quæ debet esse vera, ita vt factum non excedat, neque ab eo excedatur. Et similiter irrogatur iniuria iudicio huic sacramentali, quod vndequaue verum esse nede pœnitentia. C

quit nisi vera sit confessio

CONCLUSIO III. Varij proponi solent casus, in quibus confessio censetur valida, etsi integra non sit materialiter.) Primus casus est, quando ex oblivione inculpabili aliquid omittitur ut patet ex Trident. sess. 14. cap. 5. Idem autem de ignorantia, vel inadvertentia sentiendum est à paritate rationis. Quòd si omissio est mortaliter culpabilis, non valet sacramentum; secus si tantum venialiter, ut si quis in disquisitione peccatorum adhibuit paulò minorem diligentiam quàm debeat, & inde omissio oriatur.

Secundus casus est, quando propter instantem mortem periculù est, ne poenitens omnia confiteri possit: tunc enim danda est absolutio, etsi confessio perfecta non sit. Quòd si data absolutione, superest satis vitæ & virium ad perficiendam confessionem, ea perficienda est, & in fine danda absolutio, quia est confessio à priori distincta.

Tertius est, quando Sacerdos non potest integrè cōfiteri, nisi reuelet aliquod peccatum in confessione auditum: multò enim maior est obligatio sigilli, quàm obligatio integritatis in confessione adhibendæ; cùm in nullo unquam casu,

DE POENITENTIA. CAP. IV. 51

etiam impendentis mortis, liceat frangere sigillum confessionis; varij tamen sint casus, in quibus peccatum mortale in confessione prætermittere licet.

Quartus est, quando ex confessione alicuius peccati, probabiliter oriri potest graue aliquod damnum, siue poenitenti, siue cuicumque alteri: præcepta enim positua etsi, diuina, quale est præceptum de integritate confessionis, non obligant cum tanto dispendio, ex communi sententia. Caueat tamen poenitens, ne ob leues aliquas coniecturas, ex confessione alicuius peccati tale quid euenturum suspicetur.

Vbi nota in dicto casu, non differendâ esse semper confessionem, donec integrè fieri possit nam si instet præceptum confessionis, aut necessitas sumendi Eucharistiam, aut periculum mortis, debet poenitens alia peccata mortalia, ex quorum confessione nullum graue periculum timet, confiteri. Quòd si non habet nisi venialia, non tenetur in prioribus casibus confiteri, sed tantum in ultimo, in quo ex charitate propria, tutiorem salutis viam eligere tenetur.

Quintus casus est, quando non potest integra confessio institui, nisi recensetur persona complicitis, vt si quis matrem,

aut sororem cognouit: tunc enim ex mul-
torum sententia, peccatum illud in spe-
cie declarandum non est; sed satis est si
pœnitens dicat se matrem, aut sororem
concupiisse, aut simpliciter fornicatum.
Quod intellige quando tam pœnitens,
quàm complex sunt noti confessario, ne-
que alius adiri potest; nam si sit copia
alterius, ei confessio integrè facienda est,
vt omnes sentiunt. Intellige etiam, quan-
do complex ea confessione grauitè infamatur,
spectata conditione confessarij,
qualitate criminis, aliisque circumstantijs
quæ prudenter pensari debent.

Ratio autem cur in hoc casu confessio
sit valida, etsi peccatum aliquod modo
prædicto taceatur, sumenda est ex dictis:
nam si ex communi sententia, integri-
tas confessionis non ita obligat, vt
liceat manifestare Sacerdoti illud pecca-
tum, ex quo graue aliquod damnum pro-
ximo obuenturum est; certè concipi vix
potest, integritatem confessionis esse ne-
cessariam, quando non potest declarari
aliquod peccatum nisi persona complicitis
detegatur, & eatenus apud confessarium
grauitè infametur: siquidè grauitè ho-
minem infamare, est graue dèrrimentum
illi inferre, omnium iudicio.

DE POENITENTIA. CAP. V. 53

Dices, reuelare peccatum complicitis in confessione, non est illum infamare, quia confessarius non minùs tenetur sub sigillo celare peccatum complicitis, notum ex confessione, quàm ipsius pœnitentis. Respondeo sigillum secreti non impedire, quin complex infametur apud ipsum cōfessarium; aliàs extra confessionem graue peccatum proximi inculpate possem reuelare homini prudenti qui secretum fideliter seruatus sit: in ipsa etiam confessione possem sine necessitate, alterius peccatum deteregere, eò quod confessarius tale peccatum reuelare nequit, quæ tamen falsa & absurda sunt.

Sextum casum addunt aliqui, quando pœnitens habet casus reseruatos, cum nō reseruatis: tunc enim dicunt, posse illum confiteri solos casus reseruatos, superiori reseruanti, & ab iis absolui; reliquos uerò posse cōfiteri alteri Sacerdoti, eorumque absolutionem ab eo recipere.

Verùm doctrina ista non placet, quia cum integritas confessionis sit ex iure diuino, Sacerdos non potest nisi ex graui causa absolutionem proferre in confessionem non integram. Quòd autem superior quædam sibi peccata reseruauerit, ea ut liquet, non est causa legitima & grauis, ut absolutio ab eo possit proferri

94 TRACTATUS
in confessionem non integram Quare nō
licet pœnitenti dimidiare confessionem,
ea solum ex causa, quia cum non reserua-
ris habet quædam peccata reseruata.

SECTIO IV.

*An confessio sit necessaria necessitate
medij, an præcepti, & cuius.*

CONCLUSIO I.

Confessio necessaria est ad salutem
(necessitate mediij, iis qui post bap-
tismum in peccatū mortale lapsi sunt.)
Probat^r 1. ex loco illo Ioan 2. Quorum
remiseritis peccata, &c. In quibus verbis
continentur duæ illæ propositiones con-
ditionales, altera, si vos peccata remise-
ritis, remissa erunt. Hoc autem po-
sterius non esset verum, si sacramentum
Pœnitentiæ nō esset medium necessariū,
ad peccatorum remissionem obtinendam;
quia sine illo obtineri posset remissio
per solam contritionem, quantumcumque
vellent Sacerdotes retinere, seu non re-
mittere peccata.

Secundō eadem minor propositio ostē-
ditur ex Concilio Trident. sess. 14. cap. 2.

DE POENITENTIA CAP. IV. 55

vbi dicitur in primis, quòd Christus baptizatos in crimen lapsos, non iam repetito baptismo ablui; sed ante hoc tribunal tanquam reos sisti voluit, vt à peccatis suis per Sacerdotum sententiam possint liberari. Quo loco verba illa, sisti voluit, indicant necessitatem medij. Deinde ibidem dicitur, hoc sacramentum eo modo lapsis post baptismum esse necessarium, quo baptismus nondum regeneratis: at baptismus est medium necessarium ad salutem, nondum regeneratis, ergo, &c.

Quo loco duo obseruanda sunt, primò non esse semper necessarium ad iustificationem, vt hoc sacramentum realiter suscipiatur, sed interdum sufficere votum illius: quia peccator potest ad Deum verè & ex animo conuerti, etsi actu hoc sacramentum non suscipiat, sed proponat tempore statuto ad illud accedere: per talem autem conuersionem remissio peccatorum illico obtinetur, in voto ipsius sacramenti, seu cum obligatione postea subiiciendi peccata illa clauibus Ecclesie.

Secundò obseruandum, votum explicitum huius sacramenti non esse necessariū ad salutem, sed implicitum sufficere, vt colligitur ex Concilio Trident. cap. 2. citato, vbi æquiparat hoc sacramentum

cum baptismo, quoad necessitatem: at votum implicitum baptismi sufficit, ut dictum est alibi. Qui tamen est memor necessitatis huius sacramenti, non potest ut par est conteri, nisi eliciat votum, seu propositum illud suo tempore suscipiendi; sicut supra diximus in memore suorum peccatorum, non dari poenitentiam virtualement, sine formali.

Dices, si ad iustificationem sufficit votum implicitum, seu virtuale propositum huius sacramenti, sequitur peccata remitti sine ordine ad claves, quod falsum est. Sequela patet: nam sicut contritio includit virtualiter propositum peccata confitendi, ita & reliqua omnia mandata seruandi. Ergo sicut qui iustificatur per nudam contritionem sine sacramento, dicitur consequi gratiam sine ordine ad obseruationem aliorum præceptorum, ita & sine ordine ad confessionem sacramentalem.

Respondeo non esse parem rationem: nam dum quis post baptismum versatur in peccato mortali, non potest per se loquendo, ab eo absolui, nisi assumat hoc sacramentum, tanquam medium necessarium ad illius expulsionem. At verò non opus est, ut assumat obseruationem aliorum mandatorum, ad eundem effe-

DE POENITENTIA. CAP. IV. 57

ctum; quia porrectio, verbi causa, elemosynæ, aut honor erga parêtes, & reliqua eiusmodi præcepta, non sunt à Deo instituta, vt media necessaria ad remissionem illam peccati. Quare dum quis per contritionem iustificatur, ea iustificatio non fit nisi per ordinem ad claves, & cōtritio ipsa cenletur gerere vices sacramēti; non autem obseruantia aliorum præceptorum, quæ eatenus est necessaria ad salutem, quatenus per eam homo peccatum vitat; non autem quòd illa sit remedium, pro expulsionem peccati iam commissi.

CONCLUSIO II. Confessio sacramentalis necessaria est ad salutem, ex præcepto diuino.) Sequitur ex dictis: nam cum sacramentum Pœnitentiæ à Christo institutum sit, vt medium ad salutem necessarium; hinc manifestè sequitur, eiusdem sacramenti vsum ab eo præceptum esse, sicut præcepti sunt actus fidei, sp̄s, & charitatis, ac baptismi vsum; eò quòd hæc sunt media, sine quibus homo saluari nequit.

Deinde, qui per contritionem iustificatur, sine sacramento Pœnitentiæ realiter suscepto, tenetur postea tempore constituto, ad illud sacramentum accedere, si potest; & secus faciens, peccat mortali-

ter, ex communi sententia. Quod evidens signum est, hoc sacramentum non tantum esse necessarium necessitate medij, sed etiam necessitate præcepti.

His adde authoritatem Concilij Trident. sess. 14. cap. 3. docentis, ex institutione sacramenti Poenitentiae, vniuersam Ecclesiam semper intellexisse, integram peccatorum confessionem omnibus post baptismum lapsis, iure diuino necessariam existere. Et can. 6. fertur anathema in eos qui docent, confessionem non esse ad salutem necessariam iure diuino, aut modum secretè confitendi alienum esse, ab institutione & mandato Christi, & inuentum esse humanum.

Denique iste semper fuit sensus SS. Patrum, qui passim loquuntur de necessitate huius sacramenti, ad remissionem peccatorum obtinendam, ad vitandos cruciatus inferni, &c. Et cum plerique eorum sint antiquissimi, ex eorum testimoniis apertè colligitur, usum confessionis sacramentalis semper in Ecclesia viguisse. Quare cum notari non possit tempus, quo inter fideles eiusmodi consuetudo introducta primum fuit, consequens est vt confessionis institutio, & necessitas ad Christum referatur, iuxta communem Theologorum regulam.

DE POENITENTIA. CAP. IV. 59

Verum contra iam dicta, obiicies factum Nectarij Archiepiscopi Constanti-
nopolitani, quæ authores historiæ Eccle-
siasticæ narrant, occasione suborti cuius-
dam scandali, confessionis vsum abstu-
lisse. Respondeo Nectarium abstulisse
confessionem illam, cuius occasione or-
tum fuerat scandalum: at illa erat con-
fessio publica, non secreta, vt constat ex
iisdem authoribus. Narrant enim matro-
nam quandam nobilem, à Diacono fuisse
constupratam, eamque ex Sacerdotis
præscripto crimen illud prodidisse: quæ
causa fuit cur plebs grauitè ferret eam
contumeliam Ecclesiæ illatam, & Sacer-
dotes acerbissimis conuntiis & maledi-
ctis insectaretur. Cui malo volens occur-
rere Nectarius, quorundam consilio Dia-
conum ab officio deturbauit, confessariū
exauthorauit, & confessionem dimouit.
Quod haud dubiè de publica accipiendū
est, cum ea sola fuerit occasio exorti scā-
dali.

Nota i. prædicta intelligi de iis om-
nibus & solis, qui post baptismū in pec-
catum mortale lapsi sunt: nam verba sunt
generalia, & ad eos omnes se extendunt,
vt constat ex sensu & praxi Ecclesiæ, at-
que ex Tridentino citato. Quòd verò de
iis solis intelligantur, patet: nam qui

peccant mortaliter ante baptismum, possunt sufficiēter iustificari per ipsum baptismum, & peccata illa non possunt validè subiici clauibus Ecclesiæ; eò quòd homo nondum baptizatus, non spectat ad illius forum. Qui verò suscepto baptismum non peccant mortaliter, cùm gratiam baptismalem conseruent, ij non indigent sacramento Pœnitentiæ, sed sine illo saluari possunt, vt colligitur ex Cõcilio Trident. sess. 14. cap. 1.

Nota 2. præceptum diuinum confessionis obligare saltem in periculo mortis: qui enim per contritionem iustificatur, obrinet gratiam in voto confessionis aliàs instituendæ; ac proinde remanet obligatio confitendi ante mortem, cùm post illam præceptum illud seruari nequeat: ergo ille confiteri debet; ex præcepto diuino. saltem in mortis periculo. Eò vel maximè, quòd cum præceptum illud aliquando in hac vita impleri debeat, nullum tempus congruentius assignari potest, in quo eius obligatio vigeat, quàm periculum mortis, cum nunquam alias peccator tantopere indigeat reconciliatione cum Deo, quàm tunc.

CONCLUSIO III. Ex vi præcepti Ecclesiastici, tenentur fideles omnes ratione vtentes, confiteri peccata sua

DE POENITENTIA. CAP. IV. 61

semel in anno.) Est communis Theologorum, & aperte sumitur ex cap. Omnis vtriusque sexus, De poenitentiis & remissionibus; vbi præceptum confessionis annuæ imponitur omnibus fidelibus vtriusque sexus, postquam ad annos discretionis peruenerint. Quo statuto comprehenduntur omnes baptizati, siue sint viri siue fœminæ, modo inter bonum & malum discernere possint; quod non tam ex annorum numero, quam ex iudicij maturitate pensandum est.

Obseruandum autem 1. cùm Ecclesia non præcipiat confessionem, quoad ipsâ actus substantiam, sed tantum determinet tempus quo præceptum diuinum confessionis obligat; eos omnes & solos teneri ad confessionem annuam, qui post baptismum in peccatum mortale inciderunt, vt liquet ex supradictis.

Obseruandum 2. ex probabiliore sententia, illum annum intra quem tenentur confiteri, qui mortaliter peccauerunt, computandum esse à prima die Ianuarij, vsque ad diem vltimam Decembris, ita vt quouis anni die huic præcepto satisfieri possit. Nam quemadmodum satisfacere præcepto ieiunij, ieiunando quouis die mensis, si præceptum esset, vt semel saltem in mense ieiunarem; ita cum

Ecclēsia statuerit, vt fideles semel saltem in anno confiteantur, huic legi obtemperat, qui aliquo anni die, quicumque sit, confitetur.

Dices, consuetudine videri introductum, vt confessio fiat in Paschate, seu in Quadragesima. Respondeo tunc fideles confiteri, non quod præceptum confessionis per se tunc obliget, sed quia debent accedere ad Eucharistiam, cui præmittenda est confessio, si sint in peccato mortali. Differunt autem plerique confessionem vsque ad illud tempus, vt vtrique obligationi vnica confessione satisfaciant.

Obseruandum 3. eum qui non confitetur nisi peccata venialia, si postmodum incidat in mortale, teneri eo ipso anno confessionem instituere de eiusmodi peccato mortali: cum enim confessio venialium præcepta non sit, qui venialia sola confitetur, non potest cēseri seruare præceptum confessionis; vnde si post venialium confessionem in mortale labitur, illud confiteri debet, vt præcepto satisfaciat. Contrà verò si quis initio anni peccatum mortale confessus est, & iterū incidat in aliud mortale, non tenetur per se loquendo, hoc posterius confiteri ante finem anni.

DE POENITENTIA CAP. IV. 63

Observandum 4. cum qui non implevit præceptum confessionis vno anno, teneri statim initio sequentis anni illud exequi, si commodè potest quia dum Pontifex statuit, vt fideles semel in anno confiteantur, cum terminum non præscribit, vt terminet obligationem confitendi ad vnum annum, ita vt eo elapso obligatio desinat; sed vt præcepti executio differri possit per integrum annum, quo elapso, obligatio perseueret. Vnde sicut ille qui tenetur soluere pecunias vno anno, non liberatur ab obligatione soluendi, etsi terminum illum prætergrediarur, sed prima data occasione soluere debet, Ita qui vno anno non est confessus, tenetur confiteri statim initio sequentis anni; & quo magis, sine iusta causa, confessionem differt, eò grauius peccat.

Observandum 5. vt satisfiat præcepto Ecclesiastico confessionis, requiri vt confessio sit formaliter integra, & coniuncta cum legitimo dolore, ac proposito peccata cauendi in futurum; ac denique vt absolutione sacramentali informetur. Ratio est, quia vt huic præcepto satisfiat, verum Sacramentum Poenitentiae sumi debet, quale non esset, si aliqua ex dictis conditionibus deesset; cum omnes ad il-

64 TRACTATUS
lius essentiam spectent, ut ex præceden-
tibus resolutionibus intelligi potest.

CAPVT V.

*De tertia parte Sacramenti Pœnitentiæ,
qua est satisfactio.*

SECTIO I.

*An possit satisfieri pro pœnis,
remissa culpa.*

CONCLUSIO.

Possunt homines in hac vita satisfacere, idque de condigno, pro pœnis remissa culpa restantibus.) Prima pars probatur ex Concilio Trident. sess. 14. can. 3. vbi definitur his verbis. Si quis dixerit, pro peccatis quoad pœnam temporalem, minimè Deo per Christi merita satisfieri, pœnis ab eo inflictis, & patienter toleratis, vel à sacerdote iniunctis; sed neque sponte susceptis, ut ieiunijs & orationibus, eleemosynis, vel aliis etiam pietatis operibus, atque ideo optimam pœnitentiam esse tantum no-

DE POENITENTIA. CAP. V. 65

nam vitam, anathema sit.

Ex quibus verbis, nos tribus modis satisfacere posse pro pœnis, quæ post remissionem culpæ remanent. Primò patienter sustinendo pœnas à Deo inflictas; quod intellige, siue pœnæ illæ in eum finem à Deo sint immissæ, siue ex quacumque alia causa proueniant. Secundò exequendo quæ à Confessario in satisfactionem imponuntur. Tertiò opera pœnalia sponte suscipiendo.

Secunda pars ostenditur, quia ut patet ex tract. de gratia, potest homo mereri de condigno vitam æternam: ergo à fortiori pro pœnis restantibus de condigno satisfacere potest. Et hoc indicat Concilium Trident. sess. 14. cap. 8. dicens. Ita non habet homo unde gloriatur, sed omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo meremur, in quo satisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentiæ, in quibus verbis non obscure innuitur, vim merendi, & satisfaciendi eodem modo virtute Christi nobis communicari: sicut ergo meremur de condigno, ita & de condigno satisfacimus.

Quid autem necessarium sit, ut satisfactio nostra sit de condigno, hîc breuiter explicandum est. In primis requiritur ut satisfaciens sit viator, seu in hac

vita constitutus; nam qui sunt in purgatorio, possunt satisfacere, non autem satisfacere, sicut neque mereri, ut dictum est in tract. citato. Requiritur etiam ut sit in statu gratiæ: nam opera quæ fiunt in peccato mortali sicut neque ad meritum, ita neque ad condignam satisfactionem prodesse possunt: saltē ex opere operantis.

Secundò necesse est ut opus per quod satisficit, sit aliquo modo liberum; ita scilicet ut à voluntate eliciatur, aut ab ea imperetur, aut saltem voluntas liberè acceptet pœnam ab extrinseco inflictam: idque per actum moraliter bonum, & honestum, cumque vel in se supernaturalem, vel ad finem supernaturalem relatum. Quamquam non requiratur voluntas formalis satisfaciendi, sed virtualis sufficiat: qualis continetur in voluntate aliquid agendi ex amore Dei, aut ex studio salutis æternæ & similibus. Non requiritur autem ad satisfaciendum, ut sit opus consilij: nam sicut præcepta seruando meremur vitam æternam, ita per opera quæ præcepta sunt, possumus pro peccatis nostris satisfacere. Neque per solum actum internum, aut per solum externum satisfacimus, sed per vtrumque; ita ut maior sit satisfactio, cæteris paribus, in vtroque simul sumpto, quàm in eorum altero.

Tertiò ad satisfactionem de condigno, requiritur promissio Dei: nam etsi opera hominis iusti, quatenus à gratia procedunt, habeant ex se citra ullam promissionem Dei, condignitatem aliquam ad satisfaciendum; vt tamen per ea infallibiliter remittantur pœnæ purgatorij, requiritur promissio Dei, qua se obstrinxerit ad remittendam pœnam illam, pro altera in hoc mundo liberè assumpta: sine tali enim promissione nulla est ratio, cur Deus teneatur ex iustitia, remittere pœnam purgatorij iustè impostam, pro pœna huius vitæ, quæ est alterius omninò rationis, & multò remissior.

 SECTIO II.

An confessarius teneatur pœnitentiam imponere & eam pœnitens acceptare.

CONCLUSIO I.

Confessarius tenetur per se loquendo, satisfactionem aliquam pœnitenti imponere: in variis tamen casibus ab ea obligatione est liber. Prior pars sumitur ex Concil. Trident. sess. 14. cap.

8. eaque ratione ostenditur ; quia licet actualis satisfactio non pertineat ad essentiam sacramenti Pœnitentiæ , est tamen de illius integritate. Confessarius autem tenetur integrum conficere sacramentum ; quare tenetur non modo reum absoluerè , sed etiam ipsi pœnitentiam iniungere.

Confirmatur: nam postquam Confessarius peccata audiuit in confessione, si pœnitens sit ritè dispositus ad gratiam consequendam , tenetur illum absoluerè à peccatis , & in amicitiam cum Deo restituerè. Aliundè verò quia pœnitens Deum offendit, tenetur Confessarius illi satisfactionem aliquam imponere , ut inæqualitas illa quæ inter Deum, & peccatorem constituta fuerat per peccatum, tollatur quantum fieri potest ; aliàs non seruaret æquitatem in iudicio ferendo.

Ratio posterioris partis est, quia contingere potest ut pœnitens dum absoluitur omnimodò priuatus sit, & nihil percipere queat, in quo casu superuacaneum esset illi pœnitentiam aliquam imponere. Imò si pœnitens ante confessionem sufficienter, arbitrio Sacerdotis satisfecerit , non est necesse illi nouam satisfactionem imponere, quia iam soluit quod

DE POENITENTIA. CAP. V. 69

debebat. Denique tāta esse potest poenitentis contritio, vt ea sufficiat ad totius poenae debitae remissionem. Verūm quia non facile constare potest, an talis sit contritio, aut satisfactio praecedens, vt totam poenam deleuerit; ideo vt plurimum iniungenda est in iis casibus, satisfactio aliqua saltem leuis. Quod si aegrotus auditu omnino priuatus non est, curet Sacerdos vt ter nomen Iesu, aut Mariae, voce, vel solūm corde proferat, aut aliam eiusmodi leuem poenitentiam, pro qualitate virium, illi iniungat.

CONCLUSIO II. Confessarius tenetur satisfactionem aliquo modo proportionatam peccatis imponere, nisi ex rationabili causa inducatur ad leuiorem iniungendam.) Ratio prioris partis est, quia hoc Sacramentum institutum est per modum iudicij, in quo Sacerdos sententiam profert; debet ergo ponderare grauitate in peccatorum, & iuxta illam poenam imponere: aliās si pro grauissimis peccatis leuissimas poenas imponeret, non seruaret aequitatem: sicut vice versa esset iniurius poenitenti, si propter culpas leuissimas poenas ei grauissimas iniungeret.

Ratio posterioris partis est, quia poenitentiae non tantum imponuntur ad

vindictam, & castigationem præteritorum peccatorum; verum etiam ad nouæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, vt liquet ex loco citato Concilij Trident. Interdum autem contingere potest, vt si Sacerdos pœnas valdè graues imponat, terreatur peccator, & præ fragilitate eas subire nolit, indeque occasionem sumat similia peccata aliàs in confessione reticendi. Quare Sacerdos prudenter spectare debet, non modo grauitatem peccati, sed etiam feruorem pœnitentis, & conditionem illius; vt omnibus diligenter perspectis, eam pœnitentiam iniungat, quam iudicat esse magis accommodatam vtilitati pœnitentis.

Nota, communiter pœnitentibus imponi debere opera externa, & ea ad quæ ex præcepto non obligantur. Interdum tamen imponi possunt actus interni, & opera quæ aliundè sub præceptum cadunt. Primum patet, quia talia opera facilius impleri possunt, maximè à rudibus qui orationi mentali, eleuationibus cordis, aliisque operationibus internis minimè sunt assueti. Secundum constat, quia pœnitentia imponi debet in vindictam & grauamen: qui autem tenetur, verbi causa, aliquo die audire Missam, non graua-

DE POENITENTIA CAP. V. 71

cur de nouo, si Confessarius ei præcipiat, vt tali die Missæ sacrificio intersit: quare vt plurimum, opus non præceptum ei imponi debet. Tertium patet: nam opus internum potest multum adiumenti afferre poenitenti, vt eum à peccatis retrahat. Cur ergo non licebit tale opus ei iniungere; præsertim cum poenitentia non solum sit punitiua, sed etiam medicinalis & sanatiua? Nec refert quòd actus internus per se sensibilis non sit: talis enim est per aliud, nempe per iussionem Sacerdotis, & acceptationem poenitentis. Quartum denique ostenditur: nam cum homo satisfacere possit per opera aliàs præcepta, vt supra dictum est; nulla ratio est, cur talia opera in confessione imponi non possint.

CONCLUSIO III. Poenitens tenetur poenitentiam impositam acceptare, etiam pro peccatis aliàs confessis eamque per se exequi.) Prima pars probatur, tum quia in Concilio Florent. inter poenitentis actus ponitur satisfactio operis, ad arbitrium Sacerdotis: tum quia ibidem statuitur, ad integritatem sacramenti Poenitentiae, requiri ex institutione diuina contritionem, confessionem, atque satisfactionem: tum quia in Concilio Trident. sess. 14. cap. 8. docetur claus

Sacerdotum, non tantum ad soluendum, sed etiam ad ligandum, scilicet per impositionem pœnitentiæ, concessas esse: non essent autem concessæ ad ligandum, nisi pœnitens iis ligari posset: atque adeò nisi teneretur pœnitentiam impositam implere.

Notandum autem hæc intelligi, de pœnitentia prudenter imposita: nam si ea manifestè iniqua sit, aut facultatem pœnitentis superet, ut si valde infirmo imponeretur ieiunium plurium dierum, aut quid simile, non tenetur eam ille acceptare. Quare Sacerdotes curare debent, ut quantum fieri potest se accommodent infirmitati pœnitentium; & in dubio potius in partem mitiorem vergant, ut quò remittior est pœnitentia, eò pœnitentes eã libentius amplectantur; quod non parũ conducet ad perfectionem satisfactionis: quia sicut Deus hilarem datorem diligit, ita & hilarem satisfactorem. Dixi, manifestè iniqua: nam in dubio, authores opent standum esse Sacerdotis iudicio.

Secunda pars colligitur ex dictis: nã Sacerdos tenetur etiã illi qui peccata aliàs confessa iterum confitetur, pœnitentiam iniungere, tum ad integritatem sacramenti, tum ad seruandam æquitatem iudicij, &c. Ergo etiam pœnitens tenetur pœnitentiam

DE POENITENTIA, CAP. V. 73

pœnitentiam acceptare; maximè quia æquum est; ut quoties aliquis vult gaudere beneficio sacramenti, circa eadem peccata, toties ille ponat ex parte sua, quicquid requiritur ad integritatem sacramenti, sicut etiam toties peccata confitetur, & de iis conteritur.

Dices, hoc ad summum verum esse in eo, qui non satisfecit: at supponimus pœnitentem, qui secundò peccata confitetur, aliàs pro iis satisfecisse. Cur ergo tenebitur iterum satisfacere? Respondeo teneri iterum acceptare pœnitentiam aliquam, ut integrum sit sacramentum Pœnitentiæ: nam satisfactio aliàs exhibita pertinebat ad integritatem sacramenti eo tempore suscepti; non potest autem eadem integrare sacramentum quod nunc sumitur: quia sicut sacramentum istud numero à præcedenti distinguitur, ita materiam numero distinctam postulat.

Tertia pars ostenditur, quia satisfactio imponitur in pœnam, & ultionem peccatis; ille autem qui peccauit, debet pœnam sustinere, ut sicut culpa est personalis, ita sit & pœna. Quod intellige nisi res præcepta talis sit, ut nihil referat, etsi per alium eam exequaris. Et sic, verbi causa, si Sacerdos præcipit ut des
de Pœnitentia, D

74 T R A C T A T V S
elemofynam, fatisfacis illius præcepto,
fi eam per feruum tuum eroges: fecus au-
tem dicendum est, fi iubeat vt ieiunes,
aut facrum audias, vel rofarium recites;
ea enim & fimilia per teipfum exequi
debes, fi fieri potest. Quod fi contingat
te, vel ob superuenientem infirmitatem,
vel alia ex causa rationabili, pœnitentiam
posterioris generis implere non posse,
non teneris eam implere per alium,
aut aliud opus facere.

SECTIO III.

An Pœnitentia imposita mutari possit.

CONCLUSIO

Pœnitentiam immutare potest, tum il-
le qui eam imposuit; tum alius qui-
uis confessarius, siue sit illius superior, si-
ue æqualis, siue etiam inferior.) Quòd
idem possit, patet, quia nihil obstat quin
idem iudex possit causam ante iudica-
tam, iterum iudicare; cùm eandem reti-
neat potestatem, & pœnam impositam
ratione habita variarum circumstantia-
rum, quæ ante non occurrerant, mutare;
maximè in foro conscientie, quod in fa-

uorem rei institutum est.

Quòd etiam quiuis alius immutare possit, probatur; quia in munere absoluen- di à peccatis, Sacerdotes omnes sunt pa- res, eò quòd illud spectat ad potestatem ordinis, quàm exercent in persona Chri- sti, in quo vnus Sacerdos non est alte- ro superior, licèt quoad iurisdictionem, quæ ad soluendum & ligandum requiri- tur, sint impares. Si ergo idem Sacerdos potest suam sententiam mutare, eandem poterit mutare & alius, cum omnes æ- qualem in hoc potestatem habeant.

Confirmatur: nam certum est posse Titium, peccata priùs confessa iterum confiteri, & ab iis absolutionem petere, vt superiùs dictum est; non tenetur au- tem ea confiteri eidem Sacerdoti, sed potest alium adire si vult: & vicissim ille alius potest eum absoluerè, à peccatis aliàs confessis, quæ de nouo ad ipsum de- fert, ac si ea amplius Ecclesiæ clauibus subiecta non fuissent. Idem ergo poterit ipsi iniungere pœnitentiam peccatis illis debitam. iuxta præsentem statum & dis- positionem illius, ac si nulla alia satis- factio pro iisdem vnquam ipsi imposita fuisset. Et ex consequenti non tenebitur pœnitens priori iudicio stare, cum æquũ non sit, vt pro iisdem peccatis bis pu-

niatur. Atque hæc tandem confirmat communis Ecclesiæ vsus, qui prudenter damnari non potest.

Dices, non potest iudex aliquis reuocare sententiam alterius, qui ipsi non est subordinatus: atqui vnus Sacerdos non est alteri subordinatus, quoad potestatem ordinis; ergo nullus potest sententiam alterius reuocare. Respondeo secundum confessarium non reuocare sententiam prioris si propriè loquamur; sed tantum sententiam suam proferre, sicut prior suã protulit, causa eadem ad ipsum delata: ea enim non datur per modum appellationis, vt fit in iudiciis externis, sed per modum noui iudicij, quod æquale est præcedenti, vtpote fluens ab æquali auctoritate; vnde sicut prior sententia per posteriorem non irritatur, ita potest poenitens, cui ex duabus voluerit, se conformare.

Nota probabile esse. prædicta etiam habere locum, quando peccata pro quibus imposita est poenitentia, erant reseruata ei qui absoluit. Ratio est, quia si eiusmodi peccata non fuissent reseruata, posset inferior poenitentiam pro iis impositam immutare, vt patet ex dictis. Ergo æquè potest poenitentiam immutare etsi reseruata fuerint. Sequela patet: nam

DE POENITENTIA. CAP. V. 77

post confessionem superiori factam, iam amplius non sunt reseruata. & perinde est ac si reseruata nunquam fuissent. Ergo nihil obstat, quin inferior Sacerdos possit, satisfactionem pro iis impositam, immutare.

Cōfirmatur: nam negari nō potest, quin inferior Sacerdos possit poenitentem, qui peccata superiori reseruata legitime confessus est, ab illis absolueret, & consequenter debitam satisfactionem ei imponere. Ergo etiam ipse poenitens poterit poenitentiam ab eo impositam implere; atque adeo non tenebitur subire poenam à superiore indictam, cum Deus bis non puniat in idipsum.

Dices, si hoc ita est, frustratur intentio Superiorum, casus aliquos sibi reseruantium; quia ideò eos reseruant, ut eorum subditi, poenarum metu ab ipsis imponendarum, cautè uiuant, & à grauioribus peccatis abstineant. Respondeo id non sequi: nam præterquam quòd multi abstinent à peccatis reseruatis, non tam propter metum grauioris alicuius poenæ imponendæ, quam ne cogantur comparere coram superiore, apud quem malè audire nolunt: certè Sacerdos inferior si officio suo ritè, ut par est defungi velit, debet poenam culpæ attemperare, neque

sine rationabili causa eam mitigare potest.

SECTIO IV.

*An satisfactio facta in peccato sufficiat,
& de eius vi.*

CONCLUSIO. I.

Satisfactio facta in peccato mortali; sufficit ad integritatem sacramenti, & & etiam probabiliter ad illius effectum ex opere operato.) Prior pars probatur 1. quia ex communi Doctorum consensu, confessorius potest exigere interdum à poenitente, ut poenitentiam impleat, antequam ei absolutionem impertiat: imò ex probabili sententia, potest confessorius approbare satisfactionem, à poenitente spontè exhibitam, antequam confiteretur. In quibus casibus satisfactio valet ad integritatem sacramenti; & tamen non supponit gratiam in subiecto, cum præcedat absolutionem, cuius beneficio infunditur gratia.

Probatur 2. nam satisfactio facta, iuxta præceptum à confessario impostum, sufficit ad integritatem sacramenti:

DE POENITENTIA. CAP. V. 79

nihil enim aliud meritò, ad valorem satisfactionis, exigi potest. Atqui confessorius non iubet, vt poenitens impostam poenitentiam exequatur, in statu gratiæ, sed tantum vt faciat opus iniunctum, quantum ad substantiam; ad eum modum quo Ecclesia ieiunium indicens, non præcipit vt ieiunes in statu gratiæ, sed simpliciter vt ieiunium serues: quia substantia tantum operis, & non illius modus cadit sub præcepto, vt aiunt, & latius dicetur in Idea Theologiæ Moralís. Ergo satisfactio sufficit ad integritatem sacramenti, etsi impleta non sit in statu gratiæ.

Posterior pars suadetur: nam poenitens qui implet poenitentiam in statu peccati mortalis, non peccat, siue contra præceptum confessorij, siue contra reuerentiam sacramento debitam, vt est communis sententia. Ergo signum est, eiusmodi poenitentiam non carere effectu suo; quia si eo careret, poenitentiam in eo statu implens peccaret, eò quod poneret obicem effectui sacramenti. Et hoc maxime vrgeri potest, aduersus eos qui docent, satisfactionem sacramentalem producere gratiam sanctificantem, ex opere operato.

Deinde satisfactio à confessario impo-

fitā, non est opus hominis, sed Christi, quod ex se vivum est, & effectum confert non ponenti obicem: atqui peccatum mortale, etsi sit obex gratiæ, non tamen est obex remissionis pœnæ: nulla enim ratio afferri potest, cur ille qui versatur in peccato lethali, non possit solvere pœnam debitam pro peccato, quod aliàs remissum est quoad culpam; etsi pro peccato quo nunc afficitur, pœnæ æternæ, quæ à priori distincta est, sit obnoxius; ad eum modum quo potest solvere centum, qui aliunde debet mille.

Dices, nos suprâ docuisse, inter conditiones ad satisfactionem necessarias, requiri statum gratiæ, non ergo ea quæ sit in peccato mortali, prodesse potest ad solutionem pœnæ. Respondeo nos ibi egisse de satisfactione, quæ sit extra sacramentum; iam verò de ea disputare, quæ imponitur in sacramento. Licet autem ad priorem requiratur status gratiæ, non sequitur quòd ad posteriorem necessarius sit, propter rationem allatam; quia scilicet illa est opus hominis, hæc verò opus Christi, quatenus per eam illius satisfactiones nobis applicantur.

CONCLUSIO II. Satisfactio sacramentalis habet vim remittendi ex opere operato, pœnas temporales pecca-

DE POENITENTIA. CAP. V. 81
tis remissis debitas, non autem producen-
di gratiam sanctificantem.) Prima pars
probat, quia certum est eiusmodi satis-
factionem habere vim, producendi ali-
quem effectum ex opere operato, aliàs
non haberet maiorem efficaciam quàm
satisfactio, quæ fit extra sacramentum,
quod dici non potest; cum sit pars sa-
cramenti, ac proinde sacramentalem si-
gnificationem habeat, & quod inde fit, ef-
fectum quem significat producere de-
beat, iuxta regulam assignatam, ubi de
sacramentis in genere. Quod si habet ef-
fectum aliquem ex opere operato, nullus
ei commodiùs assignari potest, quàm re-
missio pœnæ temporalis, eam enim ma-
ximè significat, cum sit punitio peccati,
& quædam commutatio pœnæ debitæ,
in eam qua ex præcepto confessarij as-
sumitur.

Secunda pars ostenditur, quia duo sunt
in peccato, reatus culpæ, & pœnæ; prior
perfectè tollitur per absolutionem sa-
cramentalem, ergo satisfactio quæ sub-
sequitur, non habet nisi vim remittendi
pœnam. Sequela patet: nam potentia illa
est superflua, quæ tribuitur ad effectum,
qui perfectè ab alia causa producitur, &
productus supponitur.

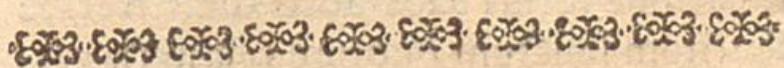
Præterea sacramentum Pœnitentiæ

per se institutum est, ad conferendam primam gratiam, non autem ad conferendam secundam, nisi per accidens, quatenus homo qui ad illud accedit, gratia sanctificante præditus est. At si satisfactio confert gratiam, confert per se secundam; quia supponit primam gratiam in absolute collatam, & dum postea impletur, necessario secundam producit: quia non potuit concurrere ad productionem primæ, cum nondum existeret. Dicendum ergo erit, sacramentum Pœnitentiæ per se duplicem gratiam producere; primam quidem per partes essentielles, secundam verò per partem sui integram, quæ est satisfactio actualis.

Dices, satisfactio sacramentalis non est tantum in vindictam præcedentium peccatorum, sed etiam in curationem & medicinam; ad quem effectum maximè necessaria est gratia. Respondeo, ad hoc posse sufficere gratias actuales, quas non opus est conferri dum impletur satisfactio; sed quando aliqua necessitas ingruit, idque vi sacramenti præteriti. Unde constat satisfactionem sacramentalem, non modo non producere gratiam habitualem, sed neque etiam auxilia actualia.

Hæc porro intellige de actuali satisfactione: nam quod spectat ad propo-

DE POENITENTIA. CAP. VI. 83
tum illud satisfaciendi, quòd aliàs dixi-
mus pertinere ad essentiam huius sacra-
menti, non dubito quia illud, vt sic, ad
dictos effectus suo modo concurrat.

CAPV.T VI.

De Ministro Sacramenti Pœnitentiæ.

SECTIO I.

*De ijs qua in Ministro requiruntur ordi-
ne, iurisdictione approbatione,
scientia.*

CONCLUSIO I.

NVLLUS potest validè conferre hoc sa-
cramentum, nisi sit Sacerdos,
habeatque iurisdictionem in foro inter-
no.) Prior pars est de fide definita in va-
rijs Concilijs, ac speciatim in Trident.
sess. 14. can 10. Potestque sufficienter pro-
bari ex verbis illis Ioan. 20. Accipite
Spiritus sanctum, quorum remiseritis
peccata, &c. ea enim intelliguntur de po-
testate remittendi peccata in Sacramen-
to Pœnitentiæ, idque non tantum quoad

D 6

poenam, sed etiam quoad culpam; fueruntque dicta Apostolis, solisque eorum in Sacerdotio successoribus, ut constat ex communi sensu Ecclesiæ, quæ ideo in ordinatione solius Sacerdotis dicit, *Accipe Spiritum sanctum, quorum remiseras peccata, remittantur eis, &c.* Congruum etiam fuit, ut ille solus qui habet potestatem in corpus Christi verum, haberet potestatem quoad forum internum, in corpus Christi mysticum.

Hinc autem sequitur, hominem in mortis periculo constitutum, deficiente Sacerdote, non teneri inferioribus clericis, aut laicis confiteri: nam cum talis confessio non possit esse sacramentalis, neque vllum effectum habeat ex opere operato, nemo tenetur eo modo confiteri: quia confessio sola quæ ordinatur ad absolutionem sacramentalem est præcepta.

Contra hanc partem obiici solet cap. *Fures*, de furtis, ubi præcipitur, ut fur communionem non priuetur, si presbytero, vel diacono fuerit confessus. Respondeo, hunc locum non esse ita intelligendum, ut fur possit sacramentaliter à diacono absolui, sicut potest à presbytero, sed ita ut diaconus teneatur furi Eucharistiam administrare, si ille dederit signa poeni-

DE POENITENTIA. CAP. VI. 85
tentia, quod est aliquo modo se peccatorem confiteri.

Posterior pars eaidenter colligitur ex Concilio Trident. sess. 14. cap. 7. ibi enim docetur, nullam esse absolutionem, quæ profertur à Sacerdote, qui nullam habet iurisdictionem. Vnde necessariò sequitur, ut quis validè absoluat, non sufficere quod sit Sacerdos, sed prætereà requiri, ut iurisdictionem habeat in poenitentem: siue ea sit ordinaria, qualis est in summo Pontifice, Episcopis, & Parochis, siue ea sit delegata, qualis requiritur in Religiosis.

Rationem etiam Concilium indicat ibidem, cum ait, quia natura & ratio iudicij exigit, ut sententia in subditos tantum feratur, supposito quòd in præcedenti capite dixerit, absolutionem sacramentalem esse adinstar actus iudicialis, quo à Sacerdote velut à iudice sententia pronunciat; ex his enim manifestè sequitur, necessariam esse iurisdictionem ad hoc iudicium. Imò cum absolutio instituta sit à Christo per modum iudicij, consequens est ad valorem huius sacramenti, iurisdictionem ex iure diuino necessariam esse.

Ista autem intelliguntur cum duplici exceptione, quarum prima est de articu-

lo, seu periculo mortis: in eo enim quilibet Sacerdos, etiam iurisdictionem aliunde non habens, validè absolueret potest à quibuslibet peccatis & censuris; imò hoc verum esse de Sacerdote excommunicato, suspensò, & non tolerato ab Ecclesia, dictum est vbi de sacramentis in genere.

Secunda exceptio est de peccatis venialibus, item de mortalibus aliàs ritè confessis, & directè remissis; ab iis enim simplex Sacerdos, idest qui non habet iurisdictionem ordinariam, aut aliàs delegatam, absolueret potest; vt patet ex praxi Ecclesiæ, & communi Theologorum sensu.

Ex dictis collige, vt quis remittat alicui peccatum, in sacramento Poenitentia, duplicem potestatem requiri; vnã ordinis, quæ nihil aliud est quam character Sacerdotalis, quo quis à Deo deputatur, vt possit hominem iudicare in foro conscientia; aliam iurisdictionis, quæ confertur, vel per collationem alicuius beneficii Ecclesiastici, quo quis aliorum superior fit; vel per concessionem Ecclesiæ, qua scilicet potestatem habens ordinariam, dat alicui facultatem suos subditos absoluendi.

CONCLUSIO II. Iurdictio:

DE POENITENTIA. CAP. VI. 87

ordinaria in hoc foro, competit summo Pontifici, Episcopo & Parocho.) Hoc paucis declarandum, In primis summus Pontifex, esto ab hominibus eligatur, iurisdictionem ordinariam immediatè accipit à Christo, iuxta illud Matth. 16. Tibi dabo claves regni cælorum, &c, id enim non tantum pro Petro, sed etiam pro reliquis summis Pontificibus dictum est, vt docent Theologi.

Ea autem iurisdictione, sicut non datur ab hominibus, ita non dependet ab vlla alia hominum iurisdictione, sed potius omnes ab ea pendent, estque vniuersalis, extendens se ad omnes fideles, quos Pontifex siue per se, siue per alios, tanquam oues Christi pascere debet, vt intelligitur ex verbis illis Christi Ioan 11. Pisce oues meas; quæ etsi dicta fuerint Petro, ad ipsius successores extenduntur: cum Ecclesia non minùs egeat pastore post mortem Petri, quam eo viuente.

Secundò Episcopus habet iurisdictionem ordinariam in foro conscientie: ea enim annexa est eius officio; siquidem eò ipso quod quis alicuius loci Episcopus efficitur, accipit iurisdictionem in omnes fideles suæ dioecesis. Est autem obseruandum, institutionem Episcoporum esse de iure diuino, quatenus Christus ordi-

navit ut in Ecclesia essent Episcopi; tum ad conferenda sacramenta, quæ solum ab ipsis administrari voluit; tum ad regendas particulares Ecclesias, quas Romana vocaret in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Cæterum an eorum etiam iurisdictio oriatur immediate à Christo, an verò à summo Pontifice aliis expendendum relinquo.

Tertio iurisdictio ordinaria in foro conscientiae competit Parocho, ut omnes communiter sentiunt: sicut enim eò ipso quòd aliquis creatur Episcopus alicuius dioecesis, accipit potestatem in omnes qui in ea habitant; ita eò ipso quòd aliquis constituitur Parochus, habet iurisditionem in eos omnes, qui in tali Parochia commorantur. Quod intellige, nisi quis ab illius iurisditione legitime exemptus sit.

Vbi notandum est Parochum posse absolvere à peccatis suum subditum, in aliena Parochia: quia cum persona iudicanda sit, datur iurisdictio in illam, ubicumque sit, dummodo habeat domicilium firmum in Parochia absolventis: hoc enim suppono. Similiter etiam Episcopus absolvere potest suum subditum, in aliena dioecesi. Eò vel maxime, quia cum iudicium istud sit voluntarium, sic

DE POENITENTIA. CAP. VI. 89

sine strepitu, atque adeò extra proprii loci terminos legitimè exerceri potest.

Cæterum ad tres illos iurisdictionis ordines iurisdictiones omnes ordinariæ reduci possunt. Iurisdictionis quidem summi Poenitentiarij Papæ, & Legati à latere ad primum : ad secundum verò reducuntur Vicarij Generales Episcoporum, Abbates, qui à iurisdictione Episcoporum sunt liberi; Generales, & Prouinciales inter Religiosos : ad tertium verò Vicarius perpetuus Parochi, Archipresbyter, Priores religiosorū, & Guardiani, alijque immediatè habentes curam animarum.

CONCLUSIO III. Ut valida sit confessio, sufficit licentia Parochi, sine licentia Episcopi aut summi Põtificis; & econtrà sufficit licentia summi Pontificis, sine licentia Episcopi, aut Parochi.) Prior pars probatur: nam fideles tenentur tantum confiteri proprio Sacerdoti, aut de licentia illius. Ergo sicut quis satisfacit præcepto Ecclesiæ, dum confitetur proprio Parocho, sine licentia alterius, quia ille censetur proprius Sacerdos : ita dum ex licentia Parochi, alteri confitetur; dummodo tamen ille sit approbatus ab Episcopo: hoc enim ita intelligendum esse, iuxta decretum Conc. Trident. sess. 23. cap. 15. de reformat. iam suprà cap. 21. monuimus.

Posterior pars probatur ex dictis: nam si sola Parochi licentia sufficit ad valorem confessionis, sine licentia Pontificis Maximi, aut Episcopi; cur non sufficiet licentia summi Pontificis, sine licentia Episcopi, vel Parochi? Nonne Pontifex potest audire per seipsum, confessionem cuiuslibet fidelis, sine licentia vllius Episcopi, aut Parochi? Quæ igitur ratio est, cur potestatem illam non possit alteri delegare; ita vt confessio valeat, sine licentia Episcopi, aut Parochi? Quod autem dicimus de summo Pontifice respectu omnium fidelium, proportionem seruata sentiendum est de Episcopo, respectu eorum qui in ipsius diocesi habitant: ita vt ad confessionis valorem sufficiat illius licentia, sine licentia Parochi.

Notandum autem, eum qui in Paschate confessus est Religioso, habenti priuilegium à summo Pontifice, audiendi fidelium confessiones, non teneri iterum proprio Parocho, vt præcepto Ecclesiæ satisfaciatur, sed per confessionem factam, tali præcepto satisfacisse. Ita tradunt communiter Theologi, probantque ex variis Bullis Romanorum pontificum, quæ in gratiam Regularium latae sunt. patet etiam ex vsu inter Catholicos ubique locorum, recepto, qui sine temeritate damnari non potest.

DE POENITENTIA. CAP. VI. 91

Dices primò, priuilegium non dari alicui in præiudicium alterius; daretur autem, si fideles confessi Religiosis, non tenerentur confiteri proprio Parocho; tum propter alias rationes, tum quia Parochus non posset agnoscere vultum pecoris sui, & iudicare, an fideles digni essent, quibus Eucharistia administraretur. Respondeo nullam fieri iniuriam Parocho, quòd Papa, vel Episcopus quibus ipsius iurisdictionis aliquo modo est subordinata, per se fidelium sibi subditorum confessiones audiant: Ergo neque quòd id præstent, per alios ab ipsis deputatos, cum non minus hoc, quam illud agere possint. Et satis est quòd ipsi hanc, aut illum iudicauerint idoneum ad Eucharistiam recipendam: eorum enim sententiæ Parochus stare debet, & tutus est in conscientia.

Dices secundò, in cap. Omnis vtriusque sexus, præcipi, vt quilibet semel in anno, confiteatur proprio Sacerdoti, aut alicui de illius licentia. Respondeo, per proprium Sacerdotem ibi non ita intelligi Parochum, vt superiores excludantur: si enim hoc ita esset, sequeretur nullum posse in Paschate confiteri Episcopo, aut etiam summo Pontifici, sine Parochi licentia, quod absurdissimū est. Per proprium ergo Sacerdotem intelligendus est

omnis ille qui non est alienus. id est, omnis, ille qui habet iurisdictionem ordinariam in hoc foro, cuiusmodi sunt summus Pontifex, & Episcopus. Quare satis est confiteri illis, aut de eorum licentia, quæ pœnitentibus concessa censetur, eò ipsò quo aliquos, ad cõfessiones eorũ audiendas, deputauerint. Porro quamuis hæc ita se habeant, debent aliquãdo Regulares, ob bonum pacis, iuri suo sponte cedere; præsertim in iis locis ubi inter ipsos, & Parochos, occasione confessionis Paschalis, graues turbæ excitari solent. Imò libenter ipsis author essem, vt à confessionibus sæcularium audiendis omnino abstinerent, saltem quando suppetit copia aliorum Sacerdotum; qui eo officio ritè, & cum animarum fructu defungi possunt. Verùm vnusquisque in suo sensu abundat.

CONCLUSIO IV. Iurisdictione non confertur per ratihabitionem de futuro, neque per consuetudinem propriè loquendo.) Prior pars probatur, quia ad valorem absolutionis requiritur, vt Sacerdos dum absoluit, habeat iurisdictionem: atqui dum Pastor ratificat absolutionem antea prolatam, non efficit vt absoluens haberet iurisdictionem, quando de facto absoluit. Ergo non efficit vt ab-

Solutio præterita sit valida.

Confirmatur: nam qui absoluit sub spe ratihibitionis futuræ, absoluit conditionatè, si nimirum talis consenserit; absolutio autem prolata sub conditione de futuro contingenti, est inualida, vt diximus vbi de sacramentis in genere: quia dum profertur absolutio, conditio non adest; quando autem postea conditio existit, non iteratur absolutio. Ergo talis absolutio confertur omnino inualidè.

Dices, in iure ratihibitionem retrahì, & mandato de præsentì comparari. Vnde sequitur perinde esse, si absolutio præterita rata habeatur ab ordinario Pastore, ac si daretur ex illius mandato. Respondeo regulam illam habere locum in iis, quæ possunt pendere à conditione aliqua de futuro; quales sunt contractus humani: at verò absolutio non pendet ab aliqua eiusmodi conditione, vt dictum est.

Secunda pars declaratur, & probatur: nam duobus modis introduci potest consuetudo audiendi confessiones, primò scientibus, & repugnantibus superioribus; secundò iis scientibus, & non contradicentibus, cum facilè possint. Priori modo clarum est iurisdictionem non da-

ri, quia superior non consentit, ad quem solum spectat eam conferre; & idem dici si consuetudo usurpetur, superiore prorsus inscio. Posteriori autem modo iurisdic-tio confertur, non quidem ab ipsa consuetudine; siquidem consuetudo est inferiorum, qui iurisdictionem dare non possunt. Datur ergo iurisdic-tio ab ipsis superioribus per consensum tacitum, & consuetudo est indicium sufficiens talis consensus; quia eò ipso quòd iis videntibus, nec reclamantibus iurisdic-tio usurpatur, prudenter existimari potest, eos consentire, ut ita fiat.

CONCLUSIO V. Ad valorem ab-solutionis requiritur, ut iurisdic-tio Sacer-dotis non sit impedita, per censuras Ecclesiasticas.) De hoc non est difficultas, quia non posse uti iurisdictione, perinde est moraliter loquendo, ac ea carere: sicut idem est non posse è vagina enseni educere, & eo carere. Ut autem hæc re-solutio clarior euadat.

Notandum est iurisdictionis usum im-pediri per censuras Ecclesiasticas, nimi-zum per excommunicationem, suspensio-nem, & interdictum; non quidem in om-nibus casibus, sed tantum in duobus, qui à Concilio Constantiensi designati fue-runt. Quando scilicet quis nominatim, &

DE POENITENTIA. CAP. VI. 95

publicè est excommunicatus, aut alia censure ligatus, & quando censura incurritur ob percussione[m] clerici, adeò notoriam, vt nulla tergiversatione celari possit, aut iuris suffragio excusari.

Porro vt quis dicatur talem incurrisse censuram, ob quam in participatione sacramentorum vitari debet, requiritur primò vt nominatim, id est, expresso ipsius nomine, aut certè appositis variis signis, illum certò demonstrantibus, declaretur excommunicatus, aut suspensus ab omni usu Ecclesiastici officij, vel speciatim administrationis sacramentorum. Vnde si Iudex excommunicet Sempronium, & fautores suos; Sempronius vitandus erit, non illius fautores; donec nominatim publicè declarentur excommunicati.

Secundò requiritur, vt eiusmodi denunciatio fiat publicè: Concilium enim exigit, vt sententia à Iudice publicetur: quod non habet locum, quando aliquis priuatim declaratur excommunicatus, aliaue censura ligatus: talis enim declaratio rationem publicationis habere non potest. Publica autem illa denunciatio fieri potest, vel in Ecclesia tempore sacrificij, vel litteris loco publico affixis, iuxta consuetudinem loci.

Tertiò, vt talis vitari debeat, necesse

est vt probabiliter constet eum fuisse denunciatum, siue per famam publicam, siue per virum aliquem probum, & fide dignum id sciatur. Quòd si verisimiliter constet, famam esse falsam, aut tibi renunciantem fuisse deceptum, aut certè eū qui excommunicatus fuerat, iam esse absolutum, tunc non teneris illum vitare.

Quartò, vt quis ob percussione[m] clerici vitari debeat, duo requiruntur: primò, vt ea percussio adeò sit notoria maiori parti vicinorum, vt nulla tergiversatione celari possit. Secundò vt percussor clerici nullo iuris suffragio se excusare valeat. Quæ duæ conditiones non semper concurrunt: nam plerumque aut factum pluribus non innotescit, aut percipienti ius vel verè, vel apparenter suffragari potest.

Itaque, si Sacerdos habens iurisdictionem, siue ordinariam, siue delegatam, sit modo prædicto excommunicatus, aut percussor clerici, absolutio ab illo data, extra periculum mortis, nullius est valoris. Secus verò, si non sit nominatim, aut publicè denunciatus, aut percussio clerici non sit notoria, vel aliqua ratione excusari possit: talis enim est toleratus ab Ecclesia, quæ iurisdictionis illi concessæ vsum non impedit.

CONCLUSIO VI. Requiritur etiam ad valorem absolutionis, ut iurisdictio non sit impedita, vel limitata per casuum reservationem.) Ut hoc intelligas, Nota 1. eos qui iurisdictionem habent ordinariam, posse sibi peccata reservare. Quod non tantum verum est de summo Pontifice, & Episcopo, sed etiam de Parocho: cum enim ipse possit suam iurisdictionem alicui delegare, potest id facere vel sine limitatione, vel cum limitatione aliqua, certos videlicet casus sibi reservando.

Nota 2. pastores ordinarios posse sibi reservare peccata mortalia, etiam si censuram adiunctam non habeant; quia cum necessaria sit iurisdictio, etiam ad absolvendum à culpa, quæ censuram adiunctam non habet, certè ea limitari, vel extendi potest, iuxta beneplacitum illius qui iurisdictionem confert.

Nota 3. reservari posse peccata mortalia merè interna, cum non minùs ad eorum absolutionem, iurisdictio requiratur quàm externorum; ea tamen de facto reservari non solent, eò quòd eorù reservatio ad regimen externum Ecclesiæ, quod maximè spectari debet parùm conducatur. Quòd spectat ad peccata venialia certum est ea non posse ita reservari de poenitentia. E

uari, ut teneatur quis ea confiteri tali Sacerdoti, sicut mortalia reservata; absolute enim nemo tenetur eiusmodi peccata confiteri, cum aliis modis eorum absolutionem obtinere queat.

Nota 4. peccata reservata directe remitti posse; tum à reservante, tum ab eo qui est superior reservantis, quoad iurisdictionem istius fori; tum denique ab eo qui ab illis potestatem habet, quoad hoc delegatam, siue talis facultas directe concessa fuerit ipsi confessario, siue tantum indirecte, per facultatem alicui concessam, eligendi confessorem à quo à reservatis absoluat.

Nota 5. Superiorem teneri inferiori petenti facultatem, ut ab alio absolvi possit à casibus reservatis, eam concedere; tum quando inferior iusta de causa non vult confiteri suo superiori, tum quando renuit ei confiteri ex gravi verecundia & periculum est ne peccatum aliquod scienter prætermittat; tum quando verisimile est concessionem illius facultatis magis profuturam inferiori, quam negationem eiusdem, quia nimirum casus reservari debent in utilitatem subditorum, non autem in eorum detrimentum. Imò superior graviter peccat, si à confessario inquirat, quis sit ille qui pec-

DE POENITENTIA. CAP. VI. 99

tatum perpetravit, aut aliis indirectis interrogacionibus detegere tentet aliquas circumstantias, per quas in notitiam illius veniat: hoc enim est procurare, ut sigillum sacramentale frangatur, quod sine graui peccato fieri nequit.

Nota 6. onus se presentandi superiori, ab eo imponendum non esse, quando aliquis petit facultatem ab ipso, ut ab alio absolui possit à casibus reservatis antea commissis. Nam vel ipse qui peccatum patrauit petit facultatem per seipsum, vel per alium: si per se, satis se presentat; si per alium, signum est eum nolle presentari suo superiori, atque adeò ad fugiendum tale onus velle alteri confiteri: frustra igitur superior tale onus ei imponeret, quia mallet non confiteri, quam talem conditionem acceptare.

CONCLUSIO VII. Ut quis validè absoluat à peccatis mortalibus nunquam confessis prater iurisdictionem, requiritur approbatio Episcopi.) Ita statuitur in Conc. Tridét. sess. 23. cap. 15. de Reformat. quod intelligendum est cum nonnullis limitationibus, quæ ibidem adducuntur. Primò, ut decretum non intelligatur de iis, qui audiunt confessiones Regularium: non enim necesse est, ut tales sint approbati ab Episcopo. Secun-

dò, nec de iis qui habent beneficium Parochiale: illi enim eo ipsò censentur approbati.

Vbi nota r. approbationem ad confessiones audiendas necessariam, dandam esse ab Ordinario Confessarij. Ita bis declaratum fuit à Cardinalibus sacræ Congregationis, quorum responsiones referuntur, post caput citatum Concilij Trident. Cuius rei ea ratio afferri potest, quia approbatio est actus iurisdictionis; quare cum confessarius approbetur, approbatio dari debet ab habente iurisdictionem in eum; atque ad eò ab Ordinario illius, cui tantum est subditus. Accedit quod approbatio est testimonium authenticum de sufficientia confessarij, quod proferri non debet, nisi à iudice ordinario illius.

Vnde cum Episcopus, in cuius diocesi Regulares habitant, censeatur eorum Ordinarius, sicut ex antiquo iure ei tenebantur presentari, ad audiendas confessiones secularium, ita ex nouo, ab eo approbandi sunt. Nec sufficit approbatio petita, si obtenta non sit: nam Concilium absolute dicit, nullum etiã Regularem, posse confessiones secularium audire, nisi approbatus sit ab Episcopo: quòd autem petita sit approbatio, hoc non sa-

DE POENITENTIA. CAP. VI. 101
eis est, vt quis approbatus sit, sed tantum
vt approbari voluerit.

Nota 2. Episcopum non debere, sine
iusta causa, approbationem denegare, siue
Regulari, siue non Regulari eam peten-
ti; quia hoc non est opus gratiæ & fauo-
ris, sed iustitiæ: est enim iustum iudi-
cium, quo aliquis declaratur idoneus ad
confessiones audiendas: in quo approba-
tio distinguitur à delegatione iurisdic-
tionis, quæ est quædam gratia liberali-
ter facta à delegante. Quo fit vt possit
Episcopus non delegare suam iurisdic-
tionem, ad confessiones audiendas, ei,
quem idoneum declarat ad hoc munus
obeundum. Sicut autem tenetur Ordi-
narius approbationem concedere subdi-
to petenti, si conditiones requisitas ha-
beat; ita semel concessam non potest, sine
iusta causa, reuocare: & secus faciens,
peccat. Cæterum approbatio semel con-
cessa durat, quoad non reuocatur: vnde
etsi moriatur Episcopus, qui confessarium
approbavit, non propterea cessat appro-
batio.

Nota 3. ex probabili sententia, abso-
lutè approbatum à suo Ordinario, cen-
feri approbatum pro omnibus Ecclesiis, ita
vt in aliena diocesi possit deputari ad
confessiones audiendas, sine noua appro-

batione. Ita tenent nonnulli recentiores viri pij & docti, præter illos qui generatim docent, approbatum ab vno Episcopo, siue sit Ordinarius, siue non, censeri approbatum, pro tota Ecclesia. Ratio est, quia Concilium Trident in suo decreto exigit tantum approbationem Ordinarij ipsius confessarij, non autem pœnitentis. Quòd verò ea sola sufficiat, colligitur ex subiectis declarationibus Cardinalium. quia cum ibi dicatur, posse Episcopum eligere sibi non subditum, qui à suo Ordinario approbatus sit: Itemque Regularem tempore Iubilæi, posse eligere Sacerdotem à suo Ordinario approbatum, & non aliàs, aperte supponere videntur, vt iurisdictio Sacerdoti extraneo delegetur, satis esse quòd approbatus sit à suo Ordinario. Si tamen alia sit mens sacræ Congregationis Cardinaliũ, ei accuratè standũ est. Et interim prædicta sententia ita limitanda est, vt non liceat Sacerdotibus alicubi confessiones audire, renuente illius loci Episcopo, etsi à suo Ordinario approbati sint. Imo Episcopo non prohibente, vt facultate illa vtantur cautè, & tantum occurrente aliqua necessitate, vt si verbi causa, aliquo die festo multi accederent ad sacramentum pœnitentiæ, neque esset opportuni-

DE POENITENTIA. CAP. VI. 103
tas petendi approbationem ab Ordina-
rio loci. Quanquam fateor tutius esse, ea
facultate omnino non uti.

CONCLUSIO VIII. In Con-
fessario requiritur bonitas, scientia &
prudencia.) Hæc ita explico. In primis ut
sacramentum istud validè perficiatur, ne-
cesse est ut Minister illius ea præditus
sit bonitate, quia necessaria est ut sine fi-
ctione, & cum intentione debita absolu-
tionem conferat. Ut autem absolutio non
modo validè, sed etiam sanctè, & apè
Ministri conferatur, necesse est ut ille
gratia habituali præditus sit, ut patet ex
dictis, ubi de Sacramentis in genere.

Hinc colligo, ut quis dignè eligatur
ad hoc ministerium, necesse esse per se
loquendo, ut sit vir bonus, & bonæ famæ:
nisi enim talis sit, non potest sanctè, & sine
scandalo exercere tale ministerium: qua-
re nec ab alio eligi potest ut illud exer-
ceat. Si tamen eligatur, valebit sacra-
mentum ab eo collatum: quia eiusmodi
bonitas non requiritur ad valorem, &
substantiam sacramenti, sed tantum ad
rectum illius usum. Dixi per se loquendo:
nam in graui necessitate, ille eligi po-
test, qui peccatis se contaminare so-
let.

Requiritur etiam scientia aliqua, ut

quis dignè hoc sacramētum administret, quia cum se habeat per modum iudicij, ea scientia requiritur quæ necessaria est, vt sententia iustè & debitè in hoc foro feratur: quod valdè operosum est, cum agatur de conscientia hominis, & de peccatis in ea latentibus, quæ diligenter examinanda sunt, & ponderanda iuxta cuiusque speciem, & circumstantias aggrauantes, vt iusta pro iis satisfactio imponi possit. Quare necesse est, vt confessarius possit discernere, an peccatum aliquod cuius fit confessio, sit mortale an tantum veniale; quanam sint peccati species, & circumstantiæ aggrauantes, vel minuentes; quanam sint peccata reseruata, à quibus absoluere nequit; quanam ex illis censuram adiunctam habeant, & similia, quæ sigillatim Summistæ prosequuntur.

Ex quo collige, superiorem exponentem subditum, qui caret scientia requisita ad confessiones audiendas, eique suam iurisdictionem delegantem; itemque confessarium qui sine eiusmodi scientia, tale ministerium exequitur, peccare grauiter; eò quòd graue peccatum est, committere sacrum ministerium indigno, & indignè illud exequi. poterit tamen interdum inferior ex obedientia, licitè illud munus suscipere, credens suo supe-

DE POENITENTIA. CAP. VI. 105
aiori iudicanti eum esse idoneum, ad
confessiones audiendas.

Notandum tamen est Sacerdotem
ignarum, confessiones audientes, à pecca-
to excusari in tribus casibus, primò quã-
do quis versatur in articulo, aut probabi-
li periculo mortis, neque alius adest, à
quo possit absolui. Secundò quando no-
uit eum, cuius confessionem excipit, esse
virum doctum, qui probè scit species, nu-
merum, & circumstantias peccatorum ex-
plicare: quique illius ignorantiam sup-
plere potest. Tertiò quando audit per-
sonas spirituales, quæ non nisi venialiter,
vt plurimum, peccare solent.

Eget tandem confessarius magna pru-
dentia, quia cum Medici personam gerat,
diligenter curare debet, vt ea remedia
ægroto adhibeantur, quæ ad illius ani-
mam sanandam, & in posterum contra
morbi vim muniendam, aptiora esse vi-
debuntur, vt monet Catechismus Ro-
manus, de confessione num. 57.

SECTIO II.

De obligatione Confessarij.

CONCLUSIO. I.

QVando confessarius probabiliter credit, pœnitentem, ex negligentia, aliquid necessarium ad integritatem confessionis omittere, tenetur eum interrogare, circa id quod prætermittere existimatur, illumque, non præmissa eiusmodi interrogatione, absolvens peccat mortaliter.) Ratio est, quia eo modo absolvens, applicat formam absolutionis insufficienti materiæ, nimirum confessioni non integræ formaliter, quod est sacrilegium. Ex inadvertentia tamen inuincibili, illam interrogationem omittens, non peccat, quod si hoc fiat ex negligentia leui, peccatum erit veniale.

Quo loco observandum est I. Confessarium non debere esse nimis scrupulosum, in interrogationibus faciendis, sed debere tantum ea interrogare, quæ probabiliter credit à pœnitente, spectata illius conditione, commissa fuisse. Quod si absque vlla probabilitate, & ex scrupu-

lo tantum putet, à pœnitente aliquid omissum esse, eum interrogare non debet; & idem dic, si bona fide existimet illum integrè confessum fuisse. Non debet autem omnes interrogare æqualiter, sed quemlibet iuxta statum & conditionem illius, ac peccata confessa. In quibus interrogationibus faciendis, adeò prudenter confessarius se gerere debet, vt non det occasionem pœnitentibus postea ridendi; neque eos doceat, quæ fortè ignorant; quod diligenter in peccatis quæ castitati aduersantur, obseruandum est.

Obseruandum 2. quando confessarius scit, ex alterius tantum relatione, pœnitentem aliquod peccatum perpetrasse: ipse tamen interrogatus, negat se illud commisisse, illius dicto standum esse: vel existimandum alteri confessum esse, & propterea peccatum reticere. Quod si confessarius ipse vidit, peccatum aliquod mortale à pœnitente committi, quod ipse postea reticet in confessione: tunc si probabiliter iudicare potest, eum alteri confessum esse, debet illum absolueret. Si vero certo constet, pœnitentem nemini confessum esse, & ipse etiam interrogatus neget, se prædictum peccatum perpetrasse, absoluendus non est, utpote nolens integrè confiteri: ad eum modum quo

ille absolui non debet, quem constat sufficienter de peccatis non dolere. Licet enim in iudicio externo, quod publicum est, requiratur scientia publica, ad convincendum reum, nec priuata sufficiat; in interno tamen, quod ordinatum est ad bonum priuatum poenitentis, & fit secreto, confessarius uti potest priuata scientia, ad arguendum poenitentem.

CONCLUSIO II. Confessarius debet poenitenti absolutionem negare, quando constat eum legitime non esse dispositum. Ratio est, quia cum exerceat officium iudicis, debet iustam sententiam proferre: sententia autem non esset iusta, si absolutione indignum absolueret. Accedit quod dispositio poenitentis necessaria ad effectum huius sacramenti, requiritur etiam ad valorem absolutionis: quare si Sacerdos absolvere tentaret poenitentem non rite dispositum ad gratiam consequendam, absolutionem proferret supra indebitam materiam, & sacrilegium perpetraret.

Hinc sequitur confessarium, antequam absolutionem proferat, debere probabiliter existimare: poenitentem sufficienter esse dispositum, tum respectu temporis praeteriti, si nimirum satisfecit obligationi, qua tenebatur aliquid exequi sub

DE POENITENTIA CAP. VI. 109
mortalis; tum respectu presentis, si sufficienter dolet de peccatis à se commissis, quod ordinariè confessarius ex modo narrandi peccata, aut ex aliis signis externis deprehendere potest; iis autem deficientibus, poenitenti dicenti, se ex animo dolere, credere debet. Tum denique respectu futuri, si poenitens firmiter proponat in posterum peccata, & eorum occasiones vitare; etsi confessarius probabiliter iudicet, eum diu non seruaturum eiusmodi propositum.

Porro sicut non debet confessarius absoluerè poenitentem non dispositum, ita ritè dispositum absoluerè tenetur: cum enim sit iudex, auditâ integrâ causâ, reum qui absolutione dignus est, absoluerè debet: eò vel maximè, quod Deus cuius vices gerit, eiusmodi poenitentem vult à peccatis absolui, eum ab eo nihil aliud exigat, quam legitimam dispositionem.

Hoc autem procedit, etiam de confessario delegato: nam etsi ille non teneatur confessionem alicuius audire; si tamen audiat, tenetur poenitentem, integrè, & cum debito dolore, ac proposito non peccandi confessum, absoluerè: hoc enim æquitas iudicij postulat. Censeri autem debet poenitens ritè dispositus, etsi sequa-

170 TRACTATUS

tur opinionem in praxi probabilem, cuius oppositam confessarius probabiliorem existimat, quia tuta conscientia sequi possumus id quod probabile est, ut suppono ex dicendis in Theologia Morali. Unde peccaret, confessarius, si absolutionem negaret poenitenti, qui opinioni illius, quantumvis probabiliori, se conformare nequit.

CONCLUSIO III. Tanta est obligatio seruandi sigillum sacramentale, ut non liceat quacunque ex causa, siue directè, siue indirectè illud violare, ut omnes communiter tradunt.) In primis quod sit grauis obligatio seruandi sigillum sacramentale, seu non reuelandi peccata, quæ in confessione audiuntur, patet. Cum enim Christus sacramentum Poenitentiae instituerit, tanquam medium necessarium, quo homines uti tenentur, ad obtinendam veniam peccatorum, etiam occultorum, & grauissimorum; consequenter instituisse censetur ea omnia, sine quibus commodè hoc sacramentum administrari non potest, tale autem est sigillum secreti: nam si fas esset Sacerdoti ea detegere, quæ in confessione audiuit, confessio valdè odiosa omnibus redderetur. Quod maximum esset inconueniens, tum quia grauis fieret iniuria

DE POENITENTIA. CAP. VI. 111

sacramento; tum quia homines non audent peccata graua detegere, & ita periret præcipuus confessionis fructus, qui in eo consistit, quod per illam eiusmodi peccatis, remedia conuenientia adhibeantur.

Deinde, quod tanta sit vis prædictæ obligationis vt ex nulla vnquam causa, verbi causa, ad impediendum aliquod malum, siue priuatum, siue publicum etiã grauissimum, sigillum sacramentale infringere liceat. Probatur eadem ratione, quia cùm hoc sacramentum à Christo institutum sit, tanquam secunda post naufragium tabula, sine qua homines ad portum salutis vehi nequeunt, seu tanquam medium ad salutem necessarium, iis qui post baptismum in peccatum mortale lapsi sunt; multò minus malum est quodcũque nocuentũ temporale, siue priuatum, siue publicum, quam occasio data hominibus, non vtendi hoc sacramento: ab eo autem vsu auerterentur, & exosa omnibus fieret confessio, si fas esset Sacerdoti, sigillum sacramentale infringere.

Tertio, quod nefas sit hoc sigillum violare, siue directè, siue etiam indirectè, probatur, quia moraliter perinde est, quouis modo confessionem prodas; cùm ex

quacumque reuelatione idem sequatur effectus, nimirum quod pœnitenti confessio exosa reddatur, & fiat iniuria sacramento.

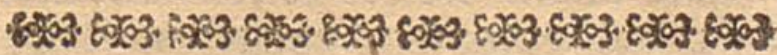
Hinc, si superior per solam confessionem cognoscat, aliquem ex suis subditis esse indignum officio quod exercet, aut quod prosequitur; non debet illum à tali officio amouere, aut ei suffragium negare, si hoc fieri nequit, sine reuelatione indirecta sigilli sacramentalis. Imò et si non sit periculum aliquod reuelationis respectu aliorum; si tamen pœnitens suspicaturus sit, se priuari officio quod possidet, aut à consequendo repelli, propter peccatum in confessione manifestatū; superior non potest tunc uti scientia acquisita per confessionem, & inferiorem amouere ab officio, aut ei suffragium denegare: tum quia hæc esset tacita exprobratio peccati in confessione auditi, quæ extra confessionem illicita est, siue fiat verbis, siue factis; tum quia hoc modo confessio redderetur valde onerosa; siquidem inferiores non auderent confiteri suis superioribus ea peccata, propter quæ ab officiis suis meritò possent amoueri.

Quæres, an possit superior amouere ab officio, quem per solam illius confessio-

DE POENITENTIA. CAP. VI. 113
nem eo indignum nouit, si nullum sit
periculum exprobatationis, vel reuelatio-
nis sigilli. Respondeo negatiuè quia cùm
Clemès VIII. in decreto de casibus refer-
uatis, pro Religiosis edito, statuatur ut su-
periores Regularium caueant diligentis-
simè, ne ea notitia quam de aliorum
peccatis in confessione habuerunt, ad ex-
teriorem gubernationem utantur; ideo
cuiusmodi superiores in nullo casu, ad re-
gimen externum, cognitione per con-
fessionem habita, uti debent.

Nota, non modo esse contra hoc si-
gillum reuelare peccata, sed etiam dete-
gere circumstantias, & obiecta peccato-
rum interiorum, quæ aliquis confessus
est: item alia multa quæ communiter
afferri solent, ad explicationem pecca-
torum, licet vel parum, vel nihil omnino
ad id conducant; imò nonnunquam im-
prudenter dicantur. Si enim fas esset ea
reuelare, multi retraherentur à confes-
sione, aut certè ad eam cum fiducia non
accederent, quod accuratè vitandum est.
Quare confessarij valde solliciti sint, non
modo ea omnia alto silentio premere, ex
quorum reuelatione confessio posset red-
di odiosa uiris sapientibus, & qui acri
iudicio pollent; sed illa etiam quorum
reuelatio simplices, & imprudentes ab

hoc sacramento retrahere posset: Græcis enim, ac Barbaris; sapientibus, & insipientibus debitores sumus.

CAPVT VII.

De affectu Pœnitentiæ quoad mortalium remissionem.

SECTIO I.

Quomodo per contritionem extra sacramentum peccata mortalia remittantur.

CONCLUSIO I.

PECCATA mortalia remitti possunt, tum per sacramentum Pœnitentiæ; tum per pœnitentiam quæ est virtus.) Prior pars sequitur ex dictis cap. 27. vbi ostendimus, hoc sacramentum esse à Christo eo fine institutum, vt per illud homo, qui post baptismum mortaliter peccauit, in gratiam cum Deo redeat, quæ ratio est, cur passim à Patribus dicatur, secunda post naufragium tabula. Item materiam huius sacramenti remotam quidem, esse peccata mortalia post baptismum com-

DE POENITENTIA. CAP. VII. 115
missa, proximam verò eorundem confessionem, contritionem, & satisfactiones; ac tandem per formam huius sacramenti, significari collationem gratiæ, ex se peccatorum remissivæ. Ex quibus omnibus, aliisque similibus manifestum relinquitur, in sacramento Pœnitentiæ esse sufficientem vim, ad remittenda peccata mortalia.

Posterior pars probatur, tum ex Hierom. 18. Ezech. 18. aliisque Scripturæ locis, quæ passim occurrunt: tum quia pertinet ad misericordiam diuinam illius misereri, qui spectata humana fragilitate, facit quod potest, vt remissionem peccatorum obtineat; quique ad eum verè, & ex animo conuertitur, per pœnitentiam. Spectat ad diuinam iustitiam, homini verè pœnitenti peccatorum veniã concedere, intuitu passionis Christi, qui est propitiatio pro peccatis nostris; nec pro nostris tantum, sed etiam pro totius mundi: quique nobis abundantissimam redemptionem promeruit. Spectat denique ad prouidentiam diuinam, prouidere homini, quamdiu est in via, de aliquo medio, quo possit ad terminum æternæ felicitatis peruenire; atque adeò amouere peccata, quæ obstant, quominus ad terminum illum possit pertingere.

Dices, hæc sufficienter præstari in noua lege, per sacramentum Pœnitentiæ. Respondeo, institutionem huius sacramenti non derogare efficaciam, & perfectioni virtutis pœnitentiæ: quare sicut in lege naturæ, & veteri homines per illam à peccatis verè iustificabantur; ita in noua lege, illius vi peccatorum remissionem consequuntur, in voto tamen sacramenti, vt etiam definitum fuit à duobus summis Pontificibus, contra Michaëlem Bayum.

Neque his obstat primò, quod Paulus ad Hebr. 6. docet, impossibile esse eos qui semel illuminati sunt, gustauerunt donum cœleste, & participes facti sunt Spiritus sancti, & prolapsi sunt, rursus renouari ad pœnitentiam: ibi enim impossibile sumitur, pro eo quod est valde arduum, & difficile.

Neque obstat secundò, quòd Scriptura iudicare videatur, blasphemiam in Spiritum sanctum, & peccatum ad mortem esse irremissibilia: per blasphemiam enim tunc intelligitur peccatum illud, quo quis ex mera malitia tribuit dæmoni, operationes Spiritus sancti; dicitur autem eiusmodi peccatum irremissibile, non quòd remitti non possit, sed quia ob duritiam cordis, difficile pœnitentia de eo

DE POENITENTIA. CAP. VI. 117

concepitur. Per peccatū autem ad mortem, commodè intelligi potest impœnitentia finalis, qua quis vult in peccato suo mori; pro quo certum est orandum non esse, si constet de prava illius finali voluntate.

CONCLUSIO II. Nullus actus pœnitentiæ, præter contritionem, sufficit ordinariè ad remissionem peccati mortalis, extra sacramentum obtinendam.) Probatur, quia quilibet actus inferior est attritio; atqui attritio non sufficit, ut peccatorem extra sacramentum ad iustificationem perducatur, ex Concil. Trident. sess. 24. cap. 4. Ergo id soli contritioni tribuendū est. Sequela patet ex dictis: nam cum dictum fuerit, peccatum mortale extra sacramentum per pœnitentiam deleri posse, id autem non competat attritioni, manifestè sequitur, eam vim contritioni, eique soli, inter actus pœnitentiæ, tribuendam esse. Quod etiam aperte docet Concil. ibidem.

Idem ostenditur ratione à priori: nam etsi hoc totum pendeat ex voluntate Dei, qui si vellet, posset hominibus tantum attritis, quæcumque peccata remittere extra sacramentum; congruum tamen fuit, ut nobiliorem dispositionem ad talem effectū exigeret. Remissio enim

peccati mortalis, est excellentissimum quoddam donum, quo homo ad amicitiam diuinam acceptatur, per infusionem gratiæ sanctificantis. Quare æquum est, vt ad illud se disponat extra sacramentū, per nobilissimum pœnitentiæ actum, qui est contritio, qua homo peccatum suum detestatur, vt summè repugnans amicitie diuinæ, eamque penitus destruens, nosque Dei inimicos constituens; quatenus hoc totum spectatur vt malum quoddam Dei, ipsique valde displicens.

Dixi ordinariè: nam in casu Martyrii, potest interdum sufficere attritio, ad cōsequendam, sine sacramento, remissionem peccatorum mortalium; quando nimirum qui ad martyrium trahitur, bona fide existimat se verè esse contritum, cum tamen non sit nisi attritus.

CONCLUSIO III. Ad remissionem peccati mortalis, necessaria est, per se loquendo, pœnitentia formalis: interdum tamen sine ea effectus ille obtineri potest.) Prior pars probatur, tum quia quæ passim in Scriptura, & Patribus habentur, de necessitate pœnitentiæ ad remissionem peccatorum, intelliguntur de pœnitentia formali, non minùs quàm ea quæ in Conciliis traduntur de pœnitentia, quæ est pars essentialis sacra-

DE POENITENTIA. CAP. VII. 119

menti; tum quia congruum est vt homo, per se loquendo, non accipiat remissionem peccati, nisi de eo doleat, & ab illo animum formaliter auertat; quod non fit nisi per formalem poenitentiam.

Secunda pars suadetur: nam amor Dei super omnia est dispositio sufficiens extra sacramentum, ad obtinendam remissionem peccatorum mortalium: ea enim est perfecta ad Deum conuersio, per qua homo ex congruo meretur, vt Deus vicissim ad ipsum per gratiam sanctificantem conuertatur, iuxta illud Zachar. 1. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Vnde Ioan. 14. dicitur, Deum diligere eum a quo diligitur, ad eum venire, & apud eum mansionem facere, quod fit per collationem gratiae habitualis. Et Luc. 7. dicitur, Peccata multa fuisse remissa Magdalena, eo quod dilexisset multum. Potest ergo remissio peccati mortalis obtineri, sine formali poenitentia.

Confirmatur: nam nulla haberi potest connaturalior dispositio ad habitum charitatis, quam actus amoris Dei super omnia. Ergo posito tali actu, infunditur vt ab habituali distinguatur, cum ea tamen infallibiter coniunctus est. Rursus cum remissio peccati mortalis sit effectus for-

malis gratiæ sanctificantis, sequitur de primo ad vltimum, amorem Dei super omnia, esse optimam dispositionem ad remissionem peccati mortalis; ac proinde eam remissionem obtineri posse, sine formali pœnitentia.

Nota 1. eum quidem non censeri diligere Deum super omnia, qui cogitans de peccato suo practicè vt detestando, non fertur in illud per actum quendam formalem doloris, aut detestationis. At verò fieri potest, vt peccator diuino auxilio adiutus, adeò intentus sit cogitationi diuinæ bonitatis, vt nequaquam sui status recorderetur: diuina enim bonitas, & peccatum sunt duo obiecta toto cælo distincta, vt mirum non sit, quòd homo eorum vnum animo verferet, etsi de alio non cogitet. Hinc autem sequitur, posse peccatoris voluntatem excitari ad amandum Deum, etsi nullum actum detestationis circa peccatum eliciat: & sic dicimus amorem Dei super omnia, sufficere ad obtinendam remissionem peccati mortalis, sine pœnitentia formali.

Nota 2. etiam in casu illo obliuionis, vel actualis inconsiderationis peccati, virtuales pœnitentiam includi in amore Dei super omnia; atque adeò eam saltem esse necessariam, ad remissionem peccati mortalis.

DE POENITENTIA. CAP. VII. 122

mortalis. Cuius ratio est, quia amor Dei super omnia adeò perfectus & efficax est, vt illius vi moueretur peccator ad formalem detestationem peccati, si hoc illius menti occurreret. Quia scilicet, qui aliquem efficaciter & perfectè amat, ex vi ipsius amoris nititur quantum potest, destruere id omne quod ei displicere nouit: qui ergo ita affectus non est, non potest dici quòd amet Deum super omnia; ac proinde remissionem peccatorum, sine poenitentia virtuali obtinere nequit.

Nota 3. ex quorundam sententia, quòd sicut amor Dei super omnia virtualiter includit contritionem; ita vice versa, contritio includit virtualiter amorem Dei super omnia: quatenus ille qui peccatum detestatur, vt summè repugnans diuinæ bonitati, ita comparatus est, vt si Deus vt amandus illius menti occurreret, statim excitaretur ad amorem illius, ex vi detestationis, qua fertur in peccatum. Ad eum modum quo, odium illud quo quis peccatum detestatur, vt excludens à beatitudine, ita includit virtualiter amorem propriæ beatitudinis; vt si ea menti proponeretur, ad amorem formalem propriæ beatitudinis excitaret.

CONCLUSIO IV. Potest peccator per contritionem iustificari, etiam de Poenitentia. F

non eliciat actum formalem amoris Dei super omnia.) Ratio est, quia vera contritio reperiri potest sine actu formali amoris Dei: peccatum enim est objectum à Deo omnino distinctum, & contritio circa illa versatur per modum fugæ; amor verò in Deum tendit, per modum prosecutionis. Quisque autem facile experiri potest, se interdum elicere actum fugæ, etsi nullum actum prosecutionis eliciat. Item potest sibi obiicere peccatum, ut summè detestandum, etsi non cogitet formaliter de Deo, ut summè diligendo: & consequenter voluntas potest formaliter detestari peccatum, etsi formaliter Deum non diligat. Quod cum ita sit, negari non potest, quin contritio sufficiat ad remissionem peccati mortalis, etsi cum actu formali amoris Dei coniuncta non sit. Cum enim Scriptura, Concilia, & Patres tribuant contritioni vim obtinendi remissionem peccatorum, eam illi tribuunt, etsi non sit coniuncta cum actu formali, sine quo reperiri potest; præsertim cum agant de ultima dispositione, qua posita statim gratia infunditur. Et aliunde ipse actus contritionis virtualiter includat, modo prædicto, amorem Dei super omnia, & sit perfectissima dispositio ad destructionem pec-

DE POENITENTIA. CAP. VII. 125
cati, quæ haberi possit per modum fugæ.

Dices primò, contritio est detestatio de peccato, propter Deum summè dilectum. Ergo necessariò præsupponit formalem Dei amorem super omnia; atque adeò remissio peccati mortalis obtineri non potest per contritionem, quæ cum formali Dei amore coniuncta non sit. Respondeo, contritionem dici posse detestationem de peccato propter Deum summè dilectum, non quod necessariò formalem actum amoris Dei supponat, sed quia talem amorem virtualiter includit, modo ante explicato.

Dices secundò, nemo potest attentè inspectam habere gravitatem peccati mortalis, ut summè repugnantis diuinæ bonitati, nisi prius ponderet bonitatem, & maiestatem infinitam Dei. Ergo non potest elici actus odij seu detestationis circa peccatum, ut per illud diuina bonitas offenditur, quin priùs voluntas in formalem Dei amorem prorumpat. Negatur consequentia. Requiritur quidem, ut consideratio bonitatis diuinæ præcedat detestationem peccati; at verò postquam intellectus in ea contemplatione aliquandiu commoratus est, potest faciliè, relicta consideratione directa bonitatis

diuinæ, grauitatem & malitiam peccati voluntati proponere, & eam tamdiu versare donec voluntas supernaturali auxilio adiuta in actû detestationis erumpat: etsi nondum vllum formalem amoris actum erga Deum directè elicuerit.

SECTIO II.

Qualis esse debeat contritio extra sacramentum.

CONCLUSIO I.

AD verã contritionẽ non opus est, vt ea sit absolutè summa quoad intentionem, aut etiam comparatiuè, ita vt homo intèsius peccatum detestetur, quàm quodcunque aliud malum: sed sufficit intensio ad actus substantiam requisita.) Prima pars probatur in primis, quia Scriptura, ex qua maximè desumenda est necessitas contritionis, iubet tantùm vt ad Deum conuertamur, & auertamur à peccato, nulla facta mentione conuersionis, vel auersionis summè intensæ: Zachar. i. Conuertimini ad me, ait Dominus exercituum, & conuertar ad vos

DE POENITENTIA. CAP. VII. 125

Isa. 55. Derelinquat impius viam suam,
& vir iniquus cogitationes suas, & reuertatur ad Dominum, & miserebitur eius.

Nec refert quòd interdum exigat, vt homo ad Deum conuertatur ex toto corde: hoc enim fit quando ad illum conuertitur, vt ad vltimum finem; & auertitur à creatura, vt ab vltimo fine: seu quando ita affectus est, vt creaturas omnes Deo postponat, & paratus sit nuncium iis remittere, potius quàm Deum offendere; ad quod non requiritur summa actus intensio.

Alia ratio est, quia cum detestatio peccati, de qua agimus, sit actus supernaturalis ab auxilio diuino procedens, & eiusmodi auxilium maius, & maius conferri possit; nulla detestatio peccati adeo intensa est, quin intensior haberi possit.

Secunda pars ostenditur, quia si intensio illa comparatiua ad contritionem esset necessaria, sequeretur peccatorem qui actu nullius rei temporalis dolore tangitur, se disponere ad iustificationem, & gratiam recipere, per dolorem peccatorum intensum tantum ad vnum gradum; alium verò qui ob parentis, vel filij mortem affectus esset dolore intenso vt decem, non posse iustificari, nisi eliceret actum contritionis intensum ad vndecim

gradus; quod sine vlla probabilitate asseritur. Præsertim cum iste sine peccato, imò & cum laude, eo modo ob filij necem tritari possit; vt si, verbi causa, sciat eum interemptum fuisse, dum actu peccatum mortale perpetraret, & nullum superfuisse locum pœnitentiæ, meritò pertimescat.

Deinde, videmus interdum viros sanctissimos, maiori dolore affici ob damnum aliquod temporale, quam propter peccata ab ipsis commissa, verbi causa, Dauid 2. Reg. 19. tot signa doloris ostendit, ob mortem filij sui Absalonis, vt meritò videatur intensius doluisse quam ob peccata adulterij, & homicidij à se perpetrata. Quis autem dicat, eum peccatorum suorum remissionem non obtinuisse?

Tertia pars colligitur ex dictis: nam Scriptura exigit tantum veram detestationem peccati, & dolorem de illo; est autem vera detestatio peccati, etsi non habeat vllum certum intensiōis gradum: quemadmodū est talis, etsi non sit summè intensa, siue absolutè, siue cōparatiuè. Per suam enim entitatem substantialem, vt ita loquar, est actus supernaturalis per se sufficienter proportionatus, ad obtinendam gratiam habitualem; & præterea efficaciter separat cor à peccato, il-

Iudque conuertit ad Deum, vt ad vltimum finem super omnia dilectum; quare nihil illi deest, ad veram & substantialem contritionem.

CONCLUSIO II. Ad veram contritionem requiritur quod sit summa appetitiuè.) Vt hoc intelligas, nota dolorem de peccatis conceptum, esse posse summum duobus modis, nimirum intensiuè, & appetitiuè. Dicitur summus intensiuè, quando fit cum maximo conatu voluntatis, diuino auxilio præuentæ & adiutæ: summus verò appetitiuè, quando eadem voluntas magis detestatur peccatum, quam reliqua omnia mala; ita vt paratior sit quodcūque malū subire, quam Deum offendere. Hic autem dolor à priori separari potest: nam sicut videmus fœminam interdum acrius dolere ob mortem filij, quam ob mortem mariti, quem tamen pluris æstimat; ita fieri potest, vt quis vehementius tristetur, ob malum aliquod temporale, quam ob peccatum mortale, & tamen sit paratus mortem subire, & quæcunque alia mala perpeti, potius quàm Deum offendere; quia videlicet pluris æstimat amicitiam diuinam, quæ peccato violatur, quàm quæcunque bona creata.

Quare autem magis intensè doleamus,

ob malum quod minoris aestimamus, & vice versa, causa est, quia bonum quo nos priuat, magis afficit partem inferiorem, & imaginatio apprehendit illud ut valde sibi consentaneum; quare voluntatem mouet ut propter illius amissionem vehementer doleat. Contrà verò, quia interdum id quod secundum rectum iudicium rationis, maius & præstantius bonum aestimatur, minus sensum afficit, ideò voluntas remissius de illius amissione tristatur; ut potè quæ à parte sensitua, ad vehementius dolendum minimè impellitur.

Hoc posito, probatur resolutio iis Scripturæ locis, quibus penitentia præcipitur ex toto corde, Deuteron. 4. Cum quæsieris Dominum, inuenies eum, si toto corde quæsieris eum, & tota tribulatione animæ tuæ. Hierom. 29. Quæretis & inuenietis me, cum quæseritis me, in toto corde vestro. Ioel. 2. Convertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio & fletu, & planctu. Ex iis enim aliisque similibus sic arguuntur. Eodem modo præcipitur in Scriptura contritio, quo amor Dei, ut nimirum tam hic, quàm illa sit super omnia; atqui ad satisfaciendum præcepto amoris Dei, necesse est, ut homo Deum amet, super

omnia appetiatiuè, seu vt tanti faciat amicitiam diuinam, vt potiùs rebus omnibus creatis, quàm illâ priuari velit. Ergo etiam vt quis præcepto pœnitentiæ satisfaciat, debet detestari peccatum super omnia appetiatiuè, ita vt malit potiùs quamcumque pœnam subire, quàm Deum offendere. Imò vnum ex alio necessario sequitur: nam non possumus Deum amare super omnia, nisi peccatum super omnia detestemur; siquidem peccatum directè aduersatur voluntati diuinæ, & illius nobiscum amicitiam funditus destruit.

CONCLUSIO III. Vera contritio ad iustificationem sufficiens, in momento, sine vlla temporis continuatione haberi potest.) Probat 1. ex Scriptura quæ gratiam promittit ei, qui ad eum per veram pœnitentiam conuertitur: ille autem ad Deum dicitur conuerti, qui ex toto corde detestatur peccatum, quod in instanti fieri potest, absque vlla continuatione temporis. Confirmatur, nam sicut Scriptura non exigit in pœnitentia intensiorem aliam actus, quam eam quæ ad substantiam illius requiritur; ita non postulat aliam actus extensionem, seu durationem præter eam, quæ ad illius substantiam & entitatem

sufficit. Potest autem contritio, cum sit actus à potentia spiritali elicitus, quicquid ad entitatem illius, & rationem substantialem pertinet, habere in instanti: quare in unico instanti habere potest statum & perfectionem contritionis, qualis ad iustificationem requiritur.

Probat 2. nam etsi contritio libera actus boni sit honesta & laudabilis, non tamen mutat speciē & substantiam actus; sed est quid illi accidentarium & extrinsecum. Quare contritio in eodem instanti quo elicitur, habet speciē, substantiam, & rationem contritionis; & consequenter nihil illi deest ad verā pœnitentiam, qualis ad iustificationē requiritur.

Obiicies primò, perfecta contritio est dispositio ad gratiam sanctificantem: dispositio autem præcedit formam, ad quam subiectum præparat. Ergo contritio gratiam præcedere debet, & consequenter durare donec illa infundatur. Respondeo duplicem esse dispositionem ad formam aliquam, nimirum remotam, & proximam; inter quas illud est discrimen, quod remota ut sic tempore præcedit formā, proxima verò naturā duntaxat. Cæterum contritio est proxima dispositio ad gratiam, ut patet ex dictis: quare non præcedit illam tempore, sed tantum natura.

DE POENITENTIA. CAP. VII. 131

Obiicies secundò, si eodem temporis momento quo actus contritionis elicitur, infunditur gratia, qui conteritur potest esse certus se habere gratiam. Respondeo idem inconveniens sequi ex opposita sententia : nam si duratio aliqua est in præcepto, assignet quanta illa sit, & tum qui per tantum temporis contritionis actum protraxerit, certus erit de sua gratia; sicut ergo dicere debet, non ideo aliquem esse certum se esse in gratia, quod per aliquam temporis moram elicuerit actum contritionis, sine vlla interruptione; quia non propterea novit, an actus ab eo elicitus sit supernaturalis, & qualis ad iustitiam requiritur : ita propter eandem rationem, dicemus nos eum qui iustificatur, eodem momento temporis quo conteritur, non esse certum se accepisse gratiam.

C O N C L U S I O IV. Ad veram contritionem non opus est, ut de singulis peccatis singuli doloris actus habeantur, sed sufficit vnus doloris actus, qui generatim feratur in omnia peccata.) Sequitur ex præcedentibus : ostensum enim est veram contritionem, quæ sufficit ad peccatorum remissionem, haberi posse in momento. At si quot peccata mortalia fuere patrata, tot eliciendi essent

III **T R A C T A T V S**

actus doloris, cum innumera esse possint longo tempore opus esset ad dolendum de singulis, tantum abest ut dolor in vnico instanti haberi posset.

Deinde non sunt multiplicanda præcepta sine necessitate: at nulla est necessitas dicendi, eiusmodi distinctos doloris actus esse præceptos iis, qui plura commiserunt peccata: nã Scriptura simpliciter exigat pœnitentiã & conuersionem cordis, quæ sicut sine intentione, & duratione; ita sine multiplicatione actuum probè intelligi, & subsistere potest. Maxime cum vnicus detestationis actus, ad innumera peccata extendi queat, sub ea ratione vniuersali, quam supra diximus in contritione spectandam esse; nimirum: ut sunt contraria bono diuino, & illius amicitia aduersantia.

Obiiciet aliquis, quodlibet peccatum est particularis, & distincta auersio à Deo: ergo ad cuiuslibet remissionem necessaria est particularis, & distincta ad Deum conuersio; quod non nisi per distinctos contritionis actus fieri potest. Respondeo ad remissionem peccatorum requiri, vel particulares & distinctas conuersiones, quæ distinctis auersionibus respondeant, vel vnã generalem quæ particulares eminenter cõplectatur, aut illis æqui-

DE POENITENTIA CAP. VII. 133
ualeat; qualis est vnica & simplex detestatio peccatorum omnium, propter Deum summè dilectum. Imò si res attentè inspiciatur, vtilius est & securius actum aliquem detestationis, circa omnia peccata generalim elicere, quam velle tantum de singulis, per singulos actus conteri: in illa enim detestatione generali peccata omnia includuntur; at verò si quæ obliuioni tradita sunt, quod vt plurimum contingit, ea in singularibus aliorum detestationibus non comprehenduntur.

SECTIO III.

*Quando obliget Præceptum
contritionis.*

CONCLUSIO I.

PRæceptum contritionis non obligat; cū primùm homo aduertit se esse in peccato mortali, nec in diebus festis, per se loquendo. Prior pars probatur, quia si eiusmodi obligatio haberet locum, sequeretur hominem toties peccare mortaliter, quoties peccata recolens de iis non doleret, quod incredibile videtur; cum fideles eiusmodi omissionem non soleant confiteri, neque ipsi confessarij

quantumuis pij & docti, moneant in ea committi peccatum.

Sed possunt hinc nonnulla obiici. Primò illud Eccli. 5. Non tardes conuerti ad Dominum, nec differas de die in diem: subitò enim veniet hora eius. In quibus verbis videtur contineri præceptum statim poenitentiam agendi. Respondeo hoc loco non agi contra eos, qui post peccatum commissum, prima data occasione de eo non conteruntur, sed contra illos qui ex proposito, aut culpabili animi tepiditate differunt poenitentiam de mense in mensem, aut de anno in annum; qui vix à graui diuinæ bonitatis, & gratiæ contemptu excusari possunt, iuxta illud Pauli ad Romanos 2. An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contempnitis, &c.

Rursus obijcitur, nos teneri succurrere proximo, statim atque percipimus eum in graui aliqua necessitate corporali versari: vnde sequitur à fortiori, nos teneri consulere propriæ salutis, & incolumitati spirituali statim atque ea nobis innotescit. Respondeo. neganda est consequentia; Et ratio discriminis est, quia si semel amittatur vita corporalis, ea nunquam recuperari potest; vita autem spiritualis potest recuperari, quoadiu homo viuat.

DE POENITENTIA. CAP. VII. 135

Quare etsi homo statim teneatur proximo opem ferre, quando videt eum in proximo vitæ discrimine versari; non ideò sequitur eum qui est in peccato mortali, teneri statim contritionis actum elicere; sicut non teneretur statim auxiliari proximo, si remedium sine periculo differri posset.

Præterea obiicitur, qui aliquid alteri debet, tenetur statim restituere, & damnum resarcire. Ergo peccator tenetur statim Deo facere satis, & restituere ei honorem, quem peccando abstulit. Respondeo pariter negando hanc consequentiam: nam per dilationem restitutionis augetur damnum proximo illatum, quare non mirum est si debitor teneatur statim restituere; sicut autem per peccatum nullum Deo damnum infertur, ita per dilationem poenitentiae nullum eiusmodi damnum augetur: quare non opus est, ut statim fiat satisfactio, sed suo tempore.

Posterior pars suadetur: nam si præceptum contritionis diebus festis obligaret, ea obligatio deduceretur, vel ex re iis diebus præcepta, vel ex fine præcepti. Non ex re præcepta; nam duo præcipiuntur diebus festis, nimirum ut Missam cum attentione audiamus, & ab operibus servilibus abstinemus; Possamus autem ritè

ca præcepta exequi sine contritione, ut perspicuum est. Non etiam ex fine præcepti, quia ut aiunt communiter Theologi, finis præcepti non cadit sub præceptum. Quare licet observatio festorum sit eo fine instituta, ut sanctificemus animas nostras Domino; eaque sanctificatio fieri non possit extra sacramentum, nisi per veram contritionem, vel amorem Dei super omnia; non propterea contritio vi illius præcepti est necessaria; quod similiter de amore illo Dei sentiendum est.

Dices, Deum non rectè coli, per actus ipsi minimè gratos, quales illi sunt qui fiunt in peccato mortali; ac proinde opus esse legitimam festorum observantiam, ut peccator se ad contritionem excitet. Respondeo quòd etsi per eiusmodi actus non colatur Deus, quantum quidem necesse est, ut homo gratiam diuinam sibi compareret: colitur tamen per illos, quantum opus est ut peccatum vitetur, & præcepto satisfiat.

CONCLUSIO II. Præceptum contritionis obligat, saltem in articulo mortis.) Ratio est, quia præcepta non imponuntur hominibus, nisi pro hac vita. Ergo si quis ante articulum mortis, non impleuit præceptum contritionis, in eo illud exequi debet; alioqui in æternum

damaabitur, cùm in futuro sæculo nullus sit locus poenitentiae.

Dico, si ante, illud non impleuit: nam si aliàs de peccato verè contritus fuit, non tenetur tunc de illo iterum conteri: non enim datur præceptum de iteranda poenitentia, sed de agenda: quamquam non parum utile sit eam repetere. Imò si quis per sacramentum cum attritione iustificatus fuit, probabilius mihi est, eum non teneri de nouo ad contritionem eliciendam, quia contritio non præcipitur, nisi existenti in peccato mortali; qui verò quavis ratione iustificatus fuit, iam non est in peccato: quare ille non tenetur conteri. Hinc Luc. 15, dicitur, Iustos non egere poenitentia.

Sed aduersus duplicem hanc limitationem resolutionis nostræ, nonnulla possunt obiici. Aduersus primam dici potest, verum quidem esse, vnico actu contritionis peccata remitti; hoc tamen non ob stare, quominus homo aliquando, & saltem in articulo mortis, teneatur conteri de peccatis remissis: quia cùm satisfactio, per vnicam contritionem exhibita, non sit integra, per alium actum perfici debet.

Verùm licet vnica contritio non sit æqualis iniuriæ, est tamen talis, qualem

Deus exigit ab homine, ut ipsi veniam tribuat, ac debitum integrè quoad culpam remittat; quare nulla alia ad hunc effectum est necessaria: aliàs si æqualitas spectetur, sexcentæ non sufficient.

Aduersus secundam limitationem sic argui potest. Ideò impositum est homini præceptum contritionis, ut pro culpa commissa deo satisfaciat quantum potest; at quando iustificatur in sacramento cum sola attritione, non satisfacit quantum potest. Ergo adhuc implendum illi superest præceptum contritionis. Respondeo hominem teneri Deo sufficienter satisfacere pro culpa commissa: at extra sacramentum, vel actum formalem amoris, non satisfacit sufficienter, nisi per actum contritionis; in sacramento verò per solam attritionem sufficienter satisfacit, quia Deus ob merita Christi in sacramento applicata supplet defectum hominis, & ei simpliciter remittit iniuriam; ac si integrè soluisset, Vade attritio cum sacramento æquualet contritioni.

SECTIO IV.

*An remissa Pœna aternâ remittatur
tota Pœna temporalis.*

CONCLUSIO.

Quando peccatum mortale remittitur quoad culpam, pœna æternæ etiam illi remittitur: non tamen semper tota pœna temporalis tollitur.) Prima pars probatur, quia de lege ordinaria, nō remittitur peccatum mortale nisi in iustificatione, quæ fit per gratiam sanctificantem; hæc autem gratia reddit hominem iustum, & filium Dei, ac hæredem gloriæ æternæ, quæ directè opponitur pœnæ æternæ. Quare ab ipso quod peccatum mortale alicui remittitur, reatus etiam pœnæ æternæ censetur auferri. Et ita determinat Concilium Trident. sess. 6. cap. 14.

Secunda pars probatur 1. ex eodem Concilio Trident. sess. 6, cap. 14. ubi hoc discrimen constituitur, inter sacramenta Poenitentiae, & Baptismi, quod in illo, non semper tota pœna temporalis, sicut in hoc, remittitur; & sess. 14. can. 12. de

sacramento Poenitentiae, hoc statuitur. Si quis dixerit, totam poenam simul cum culpa, remitti semper à Deo, satisfactoriamque poenitentium non esse aliam, quàm fidem quâ apprehendunt Christum pro eis satisfecisse, anathema sit.

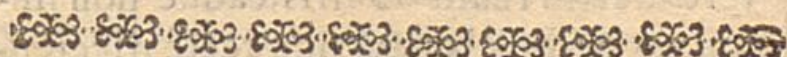
Probatut 2. ratione tum à priori, tum à posteriori. A priori quidem ex ordine iustitiae qui exigit, ut qui Deum offendit ipsi satisfaciatur; at quamuis homo nõ possit Deo satisfacere pro poena aeterna, potest tamen pro temporali: quare ad iustitiam pertinet, ut pro illa satisfaciatur; sicut ad misericordiam spectat, ut aeterna poena gratis illi condonetur. A posteriori verò eadem veritas evidenter colligitur ex triplici capite. Primò ex poenitentis quæ in confessione imponi solent. Secundò ex indulgentiis quas interdum summus Pontifex concedit. Tertio ex poenis quas animæ in purgatorio patiuntur. Ratio enim postulat, ut nisi remittatur poena, quod fit per indulgentias, satisfactio fiat in hac vita, quod fit per opera à confessario inuncta, aut certe ut in alia, poena à Deo statuta sustineatur, quod fit in purgatorio.

Dices cum Nouatoribus, Scripturam asserere, Deum non amplius recordari peccatorum quæ remissa sunt: item auer-

DE POENITENTIA. CAP. VII. 147

tere faciem suam ab illis, eaque non imputare & similia, quæ non rectè dicerentur, si Deus pro peccatis illis poenam aliquam imponeret. Respondeo, Deum eatenus obliuisci peccatorum quæ remissa sunt, quatenus ea non punit poenâ æternâ, quæ ipsis debebatur, neque propter illa respicit ampliùs hominem, vt inimicum & odio dignum: sed eum diligit vt amicum, imò vt filium, ac hæredem regni coelestis, vt talem leuiter punit; eo modo quo parentes corripunt filios suos, quos impensè diligunt.

Nota, quòd etsi non semper dum remittitur peccatum mortale, remittatur tota poena temporalis illi debita; interdum tamen contingere potest, pro ratione contritionis, vt integra poena penitus deleatur. Sicut enim quò perfectior est hominis contritio, eò maior, cæteris paribus, illi gratia infunditur; ita etiam eò maior poena temporalis illi remittitur. Vnde contritio ad tantam perfectionem pertingere potest, vt intuitu illius tota poena deleatur.

CAPVT VIII.

De alijs effectibus Pœnitentiæ, ut remissione venialis & reuiuifcentiæ meritorum.

CONCLUSIO I.

Peccatum veniale remitti potest, tam per sacramentum, quàm per virtutem Pœnitentiæ.) Primum patet ex verbis illis Ioan. 20. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c. ea enim generalia sunt, & ad peccata omnia actualia extenduntur. Quare cum per illa detur potestas absoluendi à peccatis in sacramento Pœnitentiæ, dubitari non debet, quin ea facultas etiam ad remissionem venialium extendatur.

Confirmatur: nam non tantum peccata mortalia, sed etiam venialia sunt materia sufficiens sacramenti Pœnitentiæ, ut supra diximus. Vnde rectè & utiliter, citraque omnem præsumptionem in confessione dici possunt, ut tradit Concilium Trident. sess. 14. cap. 5. Quare absolutio sacramentalis non cadit tantum in peccata mortalia, sed etiam in venialia.

DE POENITENTIA. CAP. VIII. 143

Secundum suaderetur: nam si extra sacramentum, per poenitentiam remittitur peccatum mortale, quis negare potest, per eandem remitti veniale, si ad illud se extendat? Imò cum contritio virtualis sufficiat extra sacramentum, ad remissionem peccati mortalis, nulla ratio est, cur etiam non sufficiat ad expulsionem venialis. Cæterum talis contritio includitur in eo actu amoris Dei, quo homo ita Deum diligit, ut non tantum detestetur actu ea, quæ ipsius amicitia directè repugnant, eamque dissoluunt, sed etiam ea quæ eam offendunt, eique displicent, salvâ tamen illius amicitia; si illi veniant in mentem, ut practicè detestanda, aut si non occurrunt, ex vi actualis amoris ita affectus est, ut explicitè ea detestaretur, si eius animo obversarentur. An autem illa contritio necessaria sit ad remissionem peccati venialis, iam examinandum est, quare sit.

CONCLUSIO II. Ut peccatum veniale remittatur iusto extra sacramentum, sufficit illius attritio.) Loquer de iusto, ut vides: nam si sermo sit de peccatore, qui cum peccato mortali, venialia coniuncta habet, dicendum est venialia in eo non remitti extra sacramentum, nisi per veram contritionem, qui

nimirum ea non remittuntur, nisi mortale deleatur. Hoc autem de lege ordinaria, deleri non potest extra sacramentum, nisi per contritionem aut formalem, aut virtualem. Ergo idem de venialibus dicendum est.

Probatur ergo resolutio, quia cum peccatum veniale non dissolvat amicitiam diuinam, neque gratiam expellat, qui illud committit, manet Deo gratus, illiusque amicus, & filius adoptiuus, ac hæres gloriæ æternæ; multòque minùs Deum offendit, quam qui impingit in peccatù lethale, quod gratiam expellit, & amicitiam diuinã violas. Quis autem sibi persuadeat, Deum tam perfectam exigere dispositionem ab ipsius amico, & filio adoptiuo, idque pro leui offensa, quam exigit ab ipsius hoste, & mancipio diabolo pro offensa grauissima? Hoc sanè diuinæ misericordiæ, & æquitati parum videtur consentaneum. Cùm ergo Deus à peccatore non postulet nisi veram contritionem, vt illi peccatum mortale remittat extra sacramentum, fatendum est eum minori aliqua dispositione, atque adeò attritione contentum esse, vt peccatum veniale iusto remittat.

Dices I. si attritio sufficit ad remissionem peccati venialis extra sacramentum, sequitur

DE POENITENTIA. CAP. VIII. 145

sequitur peccatum illud nunquam remitti in sacramento ex opere operato, quod absurdum est, Sequela patet: nam ad valorem sacramenti necessaria est attritio, ergo per illam semper remittitur peccatum veniale, antequam accedat absolutio. Respondeo hoc argumentum non habere locum in peccatore, qui accedit ad hoc sacramentum cum peccato mortali & veniali, & cū sola attritione: tunc enim remissio venialis non fit per illā attritionē, sed per sacramentū vt dictum est. Et hoc sufficit vt dicamus, eiusmodi peccatum interdum remitti ex opere operato.

Dices 2. ex communi Theologorum placito, minor requiritur dispositio ad obtinendam peccati remissionem in sacramento, quā extra sacramentum; atqui in sacramento ad remissionem venialis, requiritur vt minimum attritio. Ergo extra sacramentum necessaria est cōtritio. Respondeo maiorem propositio- nem intelligendam esse, de remissione peccati venialis, quod cum mortali coniunctum est. Vtrumque enim remittitur extra sacramentum per solam contritionem: in sacramento autem attritio ad eorum remissionem sufficit.

CONCLUSIO III. Vt peccatū veniale remittatur iusto, extra sacramentū sufficit
de Pœnitentia, G

virtualis attritio,) Dico extra sacramentū: nam cum formalis dolor sit de essentia sacramēti Pœnitentiæ, perspicuum est non posse per illud peccatum deleri cum dolore virtuali, vt suprâ cap. 28. ostēsum est.

Probat̄ur ergo resolutio, de remissione venialis, extra sacramentum: nam nō magis est necessaria attritio formalis, ad remissionem peccati venialis, extra sacramentum, quam contritio formalis, ad remissionem peccati mortalis. Atqui contritio formalis non est necessaria, extra sacramentum, vt mortale remittatur, sed virtualis sufficit ex cap. præcedenti. Ergo & peccatum veniale, cum attritione virtuali remitti potest.

Hinc collige, non tantū remitti veniale, quando iustus de eo dolet, propter pœnas quas meretur, aut quia retardat ab assecutione æternæ beatitudinis, vel quia aliqua ratione virtuti aduersatur; sed etiam quando ita afficitur erga virtutem aliquam, vt ex vi eiusmodi affectus actualis, detestatur peccatum veniale, si ipsi practicè detestandum occurreret. Sicut peccatum mortale deletur, quando homo ita Deum diligit, vt ex vi talis dilectionis, peccatum mortale detestaretur super omnia, si de eo cogitaret. Cum hoc tamen discrimine, quod contritio in amo-

re illo Dei inclusa, ex vi motiui se extendit ad omnia peccata mortalia, atque adeò omnia excludit; attritio verò inclusa virtualiter in amore specialis cuiusdam virtutis, non se extendit nisi ad peccatum tali virtuti oppositum, ac proinde solum illud expellit. Quare vt omnia deleantur, necesse est vt attritio ad omnia se extendat.

Ex dictis etiam collige, peccatum veniale nunquam remitti in hac vita, sine infusione gratiæ habitualis: vel enim remittitur simul cum mortali, & tunc manifestum est infundi gratiam, ad remissionem mortalis, ex ordinaria lege necessariam. Vel remittitur per se solum in homine iusto, & hoc cum non fiat nisi per attritionem supernaturalem, aut formalem, aut virtuale, qui actus est de congruo meritorius augmenti gratiæ, certum etiam est remissionem peccati venialis non contingere, sine infusione gratiæ. Dixi, in hac vita: nam de alia secus sentiendum est, vt ex 5. resolutione patebit.

CONCLUSIO IV. Veniale coniunctum cum mortali, nunquam remittitur in alia vita.) Probatum, nam postquam peccatum veniale patratum est, remanet in anima quædam macula, quæ delecti

non potest, sine retractatione aliqua voluntatis. Ille autem qui in mortali interiit, cum sit damnatus, ita obstinatus est in malo, ut nullum actum retractationis veræ & supernaturalis, qualem exigimus, elicere possit. Quare remissionem peccati venialis consequi non potest.

Dices ex ea sententia sequi, peccatum veniale puniri pœna æterna, quod absurdum est, cum non mereatur nisi temporalem. Responderi potest, peccatum veniale, ex se quidem non mereri nisi pœnam temporalem, per accidens tamen puniri æternâ; eò quòd coniunctum mortali in æternum durat, & tamdiu pœnam meretur, quamdiu est.

Verùm alij malunt negare consequentiam. Quia etsi peccatum veniale quoad culpam in inferno non deleatur; non tamen apparet ratio, cur homo pro pœna ei debita, quæ tantum est temporalis, satis pati non possit. Iustitia enim vindictiva exigit dumtaxat, ut homo tantam pœnam subeat, quanta illius culpæ debetur: atqui pro culpa veniali debetur illi, verbi causa, pœna vnus diei dumtaxat. Ergo si talem pœnam subeat, dicitur tantum pati, quantum iustitia exigebat, & consequenter satis pati.

Necque refert quòd culpa maneat. Nam

DE POENITENTIA. CAP. VIII. 149

cum homo eam tollere non possit, à ratione alienum videtur, vt tamdiu puniatur, quamdiu illa manet; sicut æquum non est, vt fur cædatur flagris, donec ablatam pecuniam referat, si nihil habet unde restituat. Aliud est de viatoribus: nam cum facile possint gratia adiuti, culpam tollere, verisimile est Deum eis nunquam remittere poenam, donec remissionem culpæ consecuti sint, esto grauibus poenis eos afficiat, eas enim ob alios fines infligere potest.

CONCLUSIO V. Veniale peccatum remittitur iustis in alia vita, mediante contritione quam statim post mortem eliciunt.) Est communis & probatur: nam cum anima separata hominis iusti fide, & charitate prædita sit, & ab affectibus ac perturbationibus partis sensitivæ libera, nihil obstare potest, quominus tunc per veram detestationem, in peccatum suum feratur, illiusque remissionem à Deo obtineat. Et vice versa, cum peccatum non soleat deleri in hac vita, nisi posita illius retractatione, verisimile est neque deleri in alia, nisi etiam retractetur per detestationem. Quare cum anima separata hominis iusti possit eiusmodi actum elicere, nulla ratio est, cur sine illa credamus remissionem peccati ei conferri.

Hinc primò refelluntur qui existimant peccatam veniale remitti paulatim per tolerantiam pccatorum purgatorij: ea enim tolerantia, etsi ad satisfactionem pro pccnis debitis conducatur: non tamen prodest ad remissionem culpæ, quia ea non obtinetur, nisi accedat retractatio voluntatis, quæ in dicta tolerantia, vt sic, non continetur.

Secundò refelluntur ij qui docent, culpam venialem tolli per bona opera, quæ successiuè fiunt in purgatorio. Nam cum eodem Instanti quo anima est separata, ea perfectè statum suum cognoscat, & Deum perfectè diligat, negari non potest, quin tunc in verum actum contritionis erumpat. Eo autem posito, statim remittitur veniale, neque opus est vt ad illius remissionem obtinendam, anima per vltiores actus se disponat.

Verùm hîc nota, per actum illum contritionis animam non mereri augmentum gratiæ, neque remissionem peccati venialis, quia ad meritum requiritur status viæ, vt aliàs dictum est. Item neque ratione illius, quicquam condonari ex pccna debita peccato veniali; quia ex ordinatione diuina, sicut neque meritum, ita neque satisfactio habet locum in alia vita, sed tantum satisfactio.

CONCLUSIO VI. Peccata dimissa non redeunt quoad habitualem maculam, quando post eorum remissionem aliquod peccatum committitur.) Dico quoad habitualem maculam: nam quòd non redeat idem actuale peccatum quoad substantiam, nimis perspicuum est; cum homo non possit eundem numero actum qui transit, naturæ viribus reproducere; ac sæpe accidat, ut peccatum quod de nouo committit, sit non tantum numero, sed etiam specie distinctum ab eo, quod ipsi est remissum.

Itaque probatur assertio de peccato, seu culpa habituali: illa enim dicit ordinem intrinsecum ad actum præteritum, qui cum de nouo non ponatur ab homine, sequitur neque etiam illam redire; nisi quis dicere velit, eam à solo Deo produci, quod apud Catholicos inauditum est.

Dices, maculam illam resultare ex peccato, quod de nouo fit, ad eum modum quo, peccatum originale resultat in homine, ex tali generatione: non autem quod illud à Deo, vel ab homine cui inest, producat. Respondeo negando paritatem: nam Deus peccatum primo parenti remisit, sub ea conditione, ut qui ex illius stirpe via ordinaria nascerentur, Virginem beatissimam excipio, essent in-

fecti peccato originali. Quare mirum non est, quòd posita tali conditione, eiusmodi peccatum resulter. At verò quando Deus alicui remittit peccatum mortale, ea remissio est absoluta, & independens ab omni conditione de futuro, ut patet tum ex variis testimoniis Scripturæ, quæ nullam conditionem adiunctam habent: tum ex forma huius sacramenti, quæ absolutam remissionem peccatorum significat. Quare etsi homo post obtentam remissionem peccet, non propterea redit peccatum ante remissum.

Instabis. quemdam Regem Matth. 18, omne debitum seruo remisisse, ac postea reuocasse & statim subditur; sic & Pater meus cœlestis faciet vobis, nisi remiseritis vnusquisque fratri suo, de cordibus vestris. Verùm non est necesse vt intelligamus, in parabola illa idem rediisse debitum secundum se simpliciter, sed aliud simile esse impositum seruo, propter crudelitatem qua vsus fuerat erga conseruum suum. Ita ergo non repetit Deus peccata, quæ semel remissa sunt, sed interdum peccantem subiicit grauiori pœnæ, quàm si priorum peccatorum remissionem non obtinuisset: eò quòd ingrato animo se gerat erga benefactorem suum, & catenus peccata priora dicuntur redire.

CONCLUSIO VII. Peccata dimissa non etiam redeunt, quoad reatum pœnæ æternæ.) Probatur, nam homo non est debitor pœnæ, nisi propter culpam, sed prior culpa non redit: Ergo nec pœna illi debita. Confirmatur, nam sicut culpa, ita & pœna æterna absolutè remissa fuit, & non tantum sub conditione, non ampliùs peccandi. Ergo etsi homo postea peccet, non ideò redit reatus pœnæ prædictæ. Nam ut hoc fieret, vel Deus deberet reuocare decretum suum absolutum, vel homo inefficax illud redderet, quod dici non potest.

Dices, peccata mortalia remissa quoad culpam, & pœnam æternam duntaxat, & non quoad pœnam temporalem, puniuntur in inferno pœnâ æternâ. Ergo pœna æterna redit ob subsequens peccatum. Respondent aliqui concedendo antecedens, & negando consequentiam. Nam quando homo iterum peccat, nulla ex parte Dei imponitur pœna ob peccatum priùs remissum, sed ipse per peccatum mortale quod perpetrat, constituit se in eo statu, in quo non potest satisfacere, nec satis pati pro pœna temporali, debita peccato remisso. Quare quandiu durat status prædictus, tamdiu durat pœna illa.

Respondent alij negando antecedens. Quia etsi homo constitutus sit in peccato mortali, siue in hac, siue in alia vita; non apparet ratio, cur non possit satisfacti propter poenam temporalem, quæ peccato remissio subeunda restat; si Deus tantam poenam illi infligat, quanta est obnoxius, idque in vindictam peccati præteriti. Iustitia enim vindicatiua non aliud, quam æqualitatem inter poenam, & debitum exigere videtur, vt supra dicebamus.

Auerte tamen priorem responsionem eam pati difficultatem, quòd cum doceat, poenam temporalem secundum se totam durare in æternum, ex ea aperte sequitur hominem tantum pati in inferno pro culpa remissa, quantum pateretur si ea non esset remissa, quod sanè nimis durum videtur. Sequela patet, nam per remissionem culpæ, poena æterna mutatur in temporalem; Ergo si accedente alio peccato, hæc poena iterum fit æterna ea redit ad priorem suum statum: & consequenter homo æquè plectitur, ac si culpa non esset remissa.

Contra posteriorem verò responsionem illud obiici potest, quòd Ecclesia strictè prohibet, ne quis oret, aut sacrificium offerat pro damnatis; ex quo non leuiter, conicitur, poenas eorum omnes esse æ-

DE POENITENTIA CAP. VIII. 155

temas : si enim aliqua finire posset , cur
piissima mater Ecclesia vellet eos priua-
re fructu orationum & sacrificij, qua ci-
tius poena illa liberari possent. Obie-
ctio sanè non spernenda; cui tamen satis-
fiet, si dicas , damnatos, quia perpetuò
sunt obstinati in malo , & in odio Dei,
indignos esse qui fidelium suffragiis iu-
uentur; & æquum esse, vt poenæ tempo-
rales quibus sunt obnoxij , non finian-
tur , donec satisfassi fuerint.

CONCLUSIO VIII. Peccata
remissa redeunt secundum quid, ob pec-
catum subsequens , tam quoad culpam,
quam quoad poenam.) Prior pars patet,
nam peccatum sequens ratione ingrati-
tudinis, continet maiorem malitiam, quam
si priora non fuissent remissa ; vnde fie-
ri potest , vt præter propriam malitiam,
contineat tantam deformitatem , quan-
tam continebat vnum aut alterum pecca-
tum ex remissis : quò fit vt hæc peccata
secundum quid redire dicantur , etiam
quoad culpam. Imò tantus posset esse
contemptus remissionis perceptæ, vt se-
quens peccatum æquaret , vel etiam su-
peraret malitiam peccatorum præceden-
tium : præsertim si ea non ita multa es-
sent, aut valdè graua.

Posterior pars ostenditur: nam per præ-

cedentia peccata homo merebatur pœnam æternam sensus, & damni: vtraque verò hæc pœna redit quoad speciem, persequens peccatum mortale, cum per quodlibet eiusmodi peccatum homo mereatur cruciatus ignis perpetuos, & priuationem visionis beatificæ. Et in hoc generatim peccata omnia lethalia conueniunt: quamuis hoc discrimen inter illa sit, quod peccata omninò similia, simili pœna mulctentur, grauiora verò maiori secundum intentionem; quod maxime locum habet in pœna sensus, quam manifestum est cum illa inæqualitate, iuxta peccatorum exigentiam, infligi posse. Idem autem dici potest de pœna damni, quantum ad effectus positiuos, qui ex priuatione visionis beatificæ, & negatione auxiliorum gratiæ sequuntur, quamquam verisimile sit, priuationem ipsam non suscipere magis & minus, sed in omnibus damnatis æqualem reperiri, ad eum modum quo omnes qui visu carent, sunt æqualiter cæci, neque dici potest quod vnus cæcitas intensior, aut remissior sit cæcitate alterius.

CONCLUSIO IX. Opera mortificata per pœnitentiam reuiuiscunt.) Est communis & ita certa, vt opposita à multis iudicetur temeraria, aut erronea.

DE POENITENTIA. CAP. VIII. 157

Probatur primò ex illo loco Ezech. 33. Impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conuersus fuerit ab impietate sua: At valdè noceret ei, si merita mortificata non reuiuiscerent, quia priuaret eum tota gratia, & gloria meritis illis debita.

Secundò idem ratione ostenditur. Opera mortificata reuiuiscere nihil est aliud, quàm hominem in tali statu constitui, vt prædicta opera recuperent efficaciam perducendi illum in vitam æternam, ex S. Tho 3.p.q. 89. art. 5. Atqui hoc fit per pœnitentiam, ergo opera mortificata per pœnitentiam reuiuiscunt. Probatür minor: nam etsi bona opera in se transeant, manent tamen in acceptatione diuina; tum quia sunt dona Dei, ex illius motione & auxilio facta, tum quia habent efficaciam ex Christi meritis, quæ etsi transferint, manent tamen semper Deo accepta, & habent in nobis effectum, ablato obiecc peccati. Porro peccatum superueniens impedit, quo minus opera illa bona sint efficacia in actu exercito, vt ita loquar, ad perducendum hominem, qui ea elicuit, ad vitam æternam, Quare cum per pœnitentiam impedimentum illud tollatur, nihil obest quominus dicta opera reuiuiscant, & can-

dem vim, quam prius habebant, recuperent.

Dices, peccata remissa per poenitentiam non redeunt ob subsequens peccatum, ut supra dictum est: Ergo nec opera per peccatum mortificata, reuiuiscunt per poenitentiam. Respondco negando sequentia: Et ratio discriminis est, quia per poenitentiam peccata abolentur, & destruuntur secundum se, quare ea non redeunt siue quoad culpam, quoad reatum poenae. At siue vero bona opera non abolentur secundum se, sed manent in acceptione diuina, & peccatum superueniens impedit tantum eorum effectum: quare peccato remisso, incipiunt habere efficaciam sicut ante obicem.

CONCLUSIO X. Homo per poenitentiam recuperat omnem gratiam deperditam, & totum ius ad gloriam, quod ex praecedentibus meritis sibi comparauerat.) Sequitur ex dictis: nam per poenitentiam bona opera reuiuiscunt quod de omnibus sine discrimine intelligendum est, cum nulla sit ratio cur vnum potius reuiuiscat, quam aliud; siquidem omnia aequè dicuntur manere in acceptione diuina, & sola peccati praesentia impediti, quominus vim suam exerant. Si ergo omnia opera bona reuiuiscunt;

DE POENITENTIA. CAP. VIII. 159

eandem vitam quam ante habebant, recipiunt: & consequenter eandem gratiam, & idem ius ad gloriam.

Confirmatur: nam si homo non recuperet totum id quod per peccatum amisit, sed partem aliquam duntaxat, sequeretur peccatum valde illi nocere, etiam peractâ poenitentia, quia priuaret illum parte aliqua gratiæ & gloriæ. Consequens autem repugnat Ezechieli supra citato. Item neque Deus redderet peccatori annos integros, quos locusta, & bruchus comederunt, vt habetur Ioel. 2. id est, vt explicant Hieronym. & alij, peccator non reformaretur in pristinum statum. Rursus multa bona opera illi forent inutilia. & eatenus frustra laborasse diceretur: cuius oppositum tradit Paulus ad Gal. 3. Vt ergo hæc vitentur, fatendum est totam gratiam deperditam, & totum ius ad gloriam restitui.

Atque hinc refelluntur, non modo qui docent, hominem ita resurgere, vt tantam solum recipiat gratiam, quanta est illius contritio; sed etiam qui putant, hominem resurgentem à peccato, tantam recipere nouam gratiam, quanta est illius contritio, & præterea æqualem ex deperdita recuperare: iuxta hoc enim merita præcedentia non reuiuiscunt per pe-

nitentiam, nisi ex parte. Adde quod, præter alia, illud absurdum sequitur, quod si duo homines, quorum vnus innumera ferè merita cumulasset, alius verò pauca, peccarent mortaliter, & cum contritione vt duo resurgerét, & morerétur, æqualem gratiam & gloriam obtinerent, quod repugnat suauì prouidentia, qua Deus res humanas gubernat.

Aduersus prædicta obiici potest Concilium Trident. sess. 6. cap. 7. vbi dicitur, vnumquemque recipere suam iustitiam, secundum mensuram quam Spiritus sanctus partitur singulis prout vult, & secundum propriam cuiusque dispositionem, Cui consonat vulgatum illud axioma Philosophorum, formæ intensio- nis, & remissionis capaces eò producuntur intensiores, aut remissiores, quò dispositio subiecti est intensior, aut remissior. Gratia ergo cõfertur homini in iustificatione, secundum dispositionem qua præditus est, non secundum merita præcedenti.

Respondeo cum distinctione. Duobus modis contritio potest concurrere ad productionem gratiæ. Primò tanquam dispositio ad productionem illius per se, ex ordinatione Dei requisita. Secundò tanquam remouens prohibens, seu veluti causa per accidens qua tollitur peccatū

cuius præsentia obest quominus merita antiqua per se producant gratiam. Porro gratia ad quam contritio priori modo concurrat, datur secundum modum illius; ita ut quò intensior, vel remissior est contritio, eò gratia intensior, aut remissior: & eo sensu intelligenda, quæ in obiectione allata sunt. Quæ verò confertur posteriori modo, non datur iuxta modum contritionis, sed potius iuxta modum meritorum præcedentium, quæ sunt causa illius per se.

CONCLUSIO XI. Merita omnia mortificata redeunt, per quantumvis minimam contritionem homo resurgat.) Ratio potest colligi ex dictis: nam contritio non concurrat ad reuiuiscenciam meritorum, eo modo quo concurrat ad nouam gratiam conferendum: ad hanc enim concurrat, ut dispositio quædam per se necessaria, ex ordinatione diuina; ad illam vero tantum ut remouens impedimentum peccati, quod quamdiu præfens est, impedit quominus merita effectum aliquem vitæ habeant. Cæterum quilibet gradus contritionis, quantumvis exiguus, sufficit ad tollendum peccatum mortale, ut liquet ex supradictis; Ergo, eo ablato, merita omnia reuiuiscunt, per valdè intensam, siue per admo-

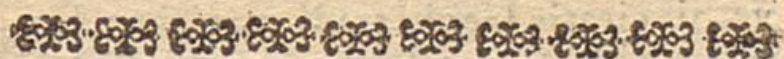
dum remissam contritionem ablatum fit. Imò cum per solam attritionem peccatum remittatur in sacramento, ea sufficiens est ad reuiuiscenciam meritorum omnium.

Confirmatur hæc ratio authoritate Concilij Trident. sess. 6. cap. 16. vbi docet, nihil amplius deesse iustificatis, vt ob bona opera quæ in Deo sunt facta, vitam æternam consequantur, quam vt in gratia decedant. Possunt autem in gratia constitui per minimam contritionem; ergo hæc cōtritio sufficit ad reuiuiscenciam meritorum omnium. Sequela patet: nam per illā homo cōstituitur in eo statu, in quo si moreretur, reciperet gloriam essentialem, præcedentibus bonis operibus debitam, quod aliud nihil est quàm præcedentia merita reuiuiscere.

Ex quibus duo collige; Prīmò, merita omnia reuiuiscere, statim atque homo elicit actum contritionis: cum enim per talem actum auferatur peccatum, & cōsequenter homo fiat capax totius gratiæ deperditæ, aliorumque habituum illam comitantium, nulla est ratio cur statim ea non recuperet. Eò vel maximè quòd cum ex tunc acceptus maneat ad gloriam essentialem, prioribus meritis

DE POENITENTIA. CAP. VIII. 163
ex iustitia debitam, consequenter illi
debetur tunc etiam ex iustitia, gratia
proportionata meritis & gloriæ: & cum
sit sufficienter dispositus ob remotionem
peccati, ad eam recipiendam, non est cur
in aliud tempus differatur.

Secundò collige, hominem qui post
peccatum mortale iustificatur, resurgere
semper ad maiorem gratiam, quàm vn-
quam habuerit. Ratio est, quia ex vna
parte recipit totam gratiam deperditam,
vt probatum fuit; ex alia verò nouam re-
cipit gratiam, proportionatam suæ con-
tritioni.

CAPVT IX.

De Sacramento Extrema vnctionis.

CONCLUSIO. I.

EXtrema vnctio est Sacramentum no-
uæ legis, à Christo institutum.)
Prior pars est de fide, vt patet ex dictis,
de Sacramentis in genere. Probatur au-
tem i. ex illo Iacobi 5. Infirmatur quis
in vobis, inducat Presbyteros Ecclesiæ,
& orant super eum, vngentes eum oleo.

in nomine Domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus, & si in peccatis est, dimittentur ei. In quibus verbis continentur omnia, quæ possunt requiri ad rationem sacramenti, nimirum materia, forma, minister, subiectum & effectus; quare negare non debet, quin inde sufficienter colligatur, Extremam unctionem esse sacramentum proprie dictum.

Confirmatur: nam locus ille Iacobi intellectus semper fuit ab Ecclesia de hoc sacramento, ut colligi potest ex variis authoribus, ac maxime ex Concilio Trident. sess. 14. cap. 1. vbi docet, ex Apostolica traditione didicisse Ecclesiam, in verbis citatis Iacobi tradi materiam, formam, proprium ministrum, & effectum huius salutis sacramenti.

Secundo eadem veritas ostenditur ex definitione Ecclesie: Concilium Florentinum in litteris vnionis: Quintum, inquit, sacramentum Extrema vnctio est, cuius materia est oleum oliuæ per Episcopum benedictum. Et Trident. sess. citata. can. 1. hæc habet. Si quis dixerit, Extremam unctionem non esse verè & proprie sacramentum, à Christo Domino nostro institutum, & à Beato Iacobo Apostolo promulgatum; sed ritum tantum acceptum à Patribus, aut figmentum hu-

manum, anathema sit.

Posterior pars est etiam de fide, ut ex iam dictis intelligi potest, tum quia Concilium Tridentinum disertè damnat negantes hoc sacramentum fuisse à Christo institutum, tum quia si Christus illud non instituit, dicendum est cum nonnullis antiquioribus, à Iacobo fuisse institutum, hoc autem non obscurè repugnat verbis allatis Concilij Tridentini, quibus sola Extremæ vnctionis promulgatio Iacobo tribuitur.

Quando verò instituta fuerit Extrema vnctio, vix certò determinari potest. Verisimile autem existimo, Christum in nocte cœnæ, docuisse Apostolos modum obseruandum in huius sacramenti administratione: Post resurrectionem verò, dum illis dedit potestatem peccata remittendi, dedisse etiam potestatem conferendi Extremam vnctionem. Quia cum hoc sacramentum sit veluti consummatium Pœnitentiæ, ut docet Concilium Trident. probabile est Christum non dedisse Apostolis potestatem illud administrandi. antequam illis fecerit facultatem absoluendi à peccatis in sacramento Pœnitentiæ.

CONCLUSIO II. Sicut in reliquis, ita & in isto sacramento duplex

materia reperitur, remota nimirum & proxima.) Remota est oleum oliuarum ab Episcopo benedictum: Concilia enim absolutè requiruntur oleum, quo nomine intelligitur oleum ex oliuis confectū, quodque retinet naturam & vsum olei. Exigunt etiam oleum ab Episcopo benedictum, quo loquendi modo indicant, eiusmodi benedictionem esse de essentia sacramenti; aliàs non dicerent materiam huius sacramenti esse oleum ab Episcopo benedictum, sicut non dicunt materiã Baptismi esse aquam benedictam, etsi ex præcepto Ecclesiæ ea benedicenda sit.

Quia verò hoc sacramentum non consistit in re aliqua permanente, sed in actione transeunte; ideò cùm materia remota sit oleum, proxima est vntio ex tali oleo. Quemadmodum materia proxima baptismi est ablutio ex aqua naturali, & materia proxima Confirmationis est vntio ex chrismate. Benedictio autem olei quæ fit ab Episcopo, non est forma huius sacramenti, sed quædam materiæ præparatio; sicut benedictio chrismatis est præparatio materiæ Confirmationis. Et in his nulla ferè est difficultas.

Iam dubium est quot requirantur vntiones ad hoc sacramentum. Res-

DE POENITENTIA. CAP. IX. 167

pondeo Concilium Florent. septem numerare, nimirum vnctionem oculorum, aurium, narium, oris, manuum, pedum & renum. Inter quas duæ posteriores non sunt de necessitate sacramenti, cum omittantur in fœminis. Non sunt etiam necessariae ex præcepto, nisi ex consuetudine in quibusdam Ecclesijs, vt obseruari solent. Quinque autem priores sunt haudubiè de necessitate præcepti, vt constat ex constanti vsu vniuersalis Ecclesie, à quo in re graui nefas est discedere.

An autem sint de necessitate sacramenti, in dubium vertitur. Nos omissis controuersijs, partem affirmantem sequimur vt probabiliorem, & in praxi securiorem, etsi opposita aliqua probabilitate non careat. Probatum verò tum ex communi Theologorum consensu; tum ex eo quòd videmus non esse eam consuetudinem in Ecclesia receptam, vt vnica tantum fiat vnctio, dum hoc sacramentum confertur laborantibus morbo contagioso, sed quinque adhiberi; quod signum est eas omnes pertinere ad sacramenti essentiam. Aliàs enim possent quædam earum omitti, quando periculum esset ne Sacerdos inficeretur, aut ægrotus expiraret, antequam omnes vnctiones perfectæ essent. Tum

denique quia sacramentum hoc significat perfectam sanationem hominis, ad quam ordinatum est: ista autem integra sanatio perfectè non repræsentatur, nisi per vñctiones quinque sensuum, qui sunt veluti radices morborum spiritualium. Quare concludendum est, eiusmodi vñctiones pertinere ad essentiam sacramenti; ita vt si vnica omittatur, sacramentum non valeat, neque effectum conferat.

Dices, sunt aliqui priuati à natiuitate vno, aut altero sensu, qui tamen sunt capaces Extremæ vñctionis. Non igitur ad valorem huius sacramenti, requiruntur vñctiones quinque sensuum. Respondeo in eo casu debere vngi eam partem, in qua naturaliter sensus esse debebat; Verbi causa, oculos, aures, &c. & ita seruetur in praxi. Quòd si aliquæ desint, partes propinquiore vngendæ sunt.

Cæterum hîc aduertendum est circa prædictas vñctiones, primò non spectare ad essentiam sacramenti, vt fiat iuxta ritum in Conc. Florent. & in Rituali Romano præstitutum, vt scilicet primo loco visus, secundo auditus vngatur, & sic de aliis. Quamquam ex consuetudine Ecclesiæ talis ordo seruandus est. Secundo non etiam spectare ad essentiam huius sacramenti,

sacramenti, quòd vterque oculus, vel vtraque auris, &c. vngatur, atque adeò in graui necessitate sufficere, si vnctio fiat in vno oculo, in vna aute, & sic deinceps, Tertiò neque esse de sacramenti essentia, quòd vnctio fiat in modum crucis: Concilia enim nihil hac de re statuunt, neque ex Scriptura, aut traditione colligi potest, signum illud vt necessarium ad valorem sacramenti requiri; vnde in necessitate omitti potest, vt celerius vnctiones fiant. Quarto denique sufficere ad valorem huius sacramenti, quamlibet vel minimam vnctionem, si vera sit vnctio, qua scilicet pars corporis oleo liniatur: sicut ad essentiam baptismi sufficit vera hominis ablutio, quæ talis merito ex vsu communi censerì potest.

C O N C L U S I O III. Hæc est vulgaris forma Extremæ vnctionis. Per istam sanctam vnctionem, & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Deus quicquid peccasti per visum, auditum, gustum, odoratum, & tactum.) Ea sumitur ex Concilio Florent. in instructione Armenorum, & coincidit cum illa quæ traditur in Catechismo Romano p. 2. cap. 2. n. 6.

Obseruandum est autem primò, formam huius sacramenti esse deprecato-
de poenitentia. H

riam, vt colligitur tum ex Iacobò, qui iubet vt Sacerdotes orent super infirmum; tū ex Concilio Florent. & Catech. Rom. locis citatis; tum denique ex traditione, & constanti vsu Ecclesiæ. Porro cum sacramenta validè administrari nequeant, nisi adhibeantur formæ præscriptæ, aut eis æquiuales, hinc fit vt Extrema vnctio non valeat, si adhibeatur forma indicatiui modi, sine vlla oratione cum eiusmodi forma deprecationi æquiuale nequeat, vt constat, tum ex vario earum sensu, tum maximè quia in aliis sacramentis, quæ exigunt formas in modo indicatiuo, formæ deprecatorie sunt insufficientes.

Secundò obseruandum est verba illa quæ referuntur in Concilio Florent. & suam piissimam misericordiam, non videri essentialia. Eò ipsò enim quòd Sacerdos dicit, indulgeat tibi Deus, satis postulat misericordiam diuinam, in qua nititur deprecatio; cum Deus peccatoribus veniam concedat, ex misericordia. Cum autem Catech. Rom. illas particulas omittat, signum est eas non cadere sub præcepto: non tamen sunt prætermittendæ, cum Theologi communiter sentiant proferendas esse, & videamus eas vbique vsurpari. Quamuis autem pro,

indulgeat, diceret quis, parcat, vel ignoscat, aut aliud æquiualens, mutatio formæ non esset nisi accidentalis. Item si omitteret sanctam vel sacram, & etiam inuocationem Trinitatis, quæ post vñtionem singulorum sensuum adhiberi solet.

Tertiò obseruandum, probabile mihi, esse, ad essentiam formæ non spectare, vt sensus qui vngitur nominetur, sed sufficere ad valorem sacramenti, si dum oculus, verbi causa, vngitur, Sacerdos dicat, per istam sanctam vñtionem, &c. Indulgeat tibi Deus quicquid peccasti; & idem in aliis sensibus repetat, eos minimè exprimendo. Sicut enim in forma Confirmationis frons non exprimitur, etsi illius vñtio sit essentialis; ita quamuis vñtio sensuum sit necessaria ad substantiam huius sacramenti, non sequitur quod in forma sensus essentialiter exprimi debeant.

Confirmatur: nam si dum oculus vngitur, proferat Sacerdos formam modo iam dicto, sufficienter indicabit se à Deo petere, vt remittat ægroto quicquid per visum peccauit, & sic de aliis. Imò si inter vngendum omnes sensus, dicat Sacerdos verba illa tantum semel, per istas sanctas vñtiones indulgeat tibi Deus

quicquid peccasti, probabile est sacramentum valere, propter rationem iam dictam; quia scilicet sufficienter videtur peti remissio peccatorum omnium, quæ à quinque sensibus originem duxerunt.

Moneo tamen standum esse praxi, & consuetudini Romanæ Ecclesiæ, quæ sensum qui vngitur nominat, & formam quinquies reperit: mutato vnico verbo. Inde enim sufficienter colligitur, hunc ritum cadere sub præcepto, quia consuetudo habet vim legis; & non esse immutandum, nisi extrema necessitas quæ legem non habet, exigeret interdum vt mutaretur.

CONCLUSIO IV. Sacerdos est minister huius Sacramenti, isque omnino necessarius, ita vt in nullo casu valide à non Sacerdote administrari queat.) Prior pars est de fide, & probatur ex institutione Christi, qui voluit solum Sacerdotem esse Ministrum huius sacramenti, vt constat auctoritate Iacobi, qui iubet vt agrotus inducat Presbyteros Ecclesiæ; quo nomine non intelliguntur seniores; vt volunt hæretici; sed ij tantum qui caractere Sacerdotali sunt insigniti, vt explicant Patres & Concilia. De ea etiam institutione satis constat ex

DE POENITENTIA. CAP. IX. 173

Conciliis Florent. & Trident. quæ pro ministro huius sacramenti, solum Sacerdotem assignant: ac denique ex praxi Ecclesiæ, quæ per solos Sacerdotes hoc sacramentum administrare solet,

Posterior pars videtur etiam certa ex fide. Nam Concilium Florent. agens de ministro Extremæ vnctionis, absolute dicit eum esse Sacerdotem, quod signum est esse ministrum necessitatis. Nam si in aliquo casu posset non Sacerdos hoc sacramentum conferre, Concilium dixisset, Sacerdotem esse ministrum ordinarium illius; sicut dixit Sacerdotem esse ministrum ordinarium Baptismi, & Episcopum Confirmationis.

Concilium etiam Trident. sess. 14. can. 4. de Extrema vnctione hoc statuit. Si quis dixerit Presbyteros Ecclesiæ, quos beatus Iacobus adducendos esse ad infirmum inungendum horratur, non esse Sacerdotes ab Episcopo ordinatos, sed ætate seniores in quavis cõmunitate, ob idque proprium Extremæ vnctionis ministrum non esse solum Sacerdotem, anathema sit. Quibus verbis aperte excluduntur omnes non Sacerdotes, à ministerio huius sacramenti.

Quo loco aduerte, simplicem Sacerdotem esse sufficientem ministrum huius

facramenti, etsi iurisdictione careat. Quia cum non administratur per modum iudicij, non opus est iurisdictione ad illud validè conferendum, sed sola ordinis potestas ad hoc sufficit. Ut tamen licitè administratur, necessaria est licentia Parochi; quia ad illum spectat pascere gregem sibi commissum, & officium illius usurpari nequit sine peccato. Imo Religiosi qui hoc sacramentum administrare præsumunt, sine licentia Parochi aut expressa, aut verisimiliter præsumpta, excommunicantur ipso facto per Clementin. 1. De Priuilegiis. Quod intelligendum est de Religiosis qui administrant hoc sacramentum sæcularibus, non autem de iis qui aliis Religiosis illud conferunt.

CONCLUSIO V. Potest hoc sacramentum à pluribus Sacerdotibus validè confici, si vnus aliquam vnctionem efficiat, & formam ei respondentem proferat, alter vero reliquum perficiat.) Est communis Doctorum qui docent, quòd quemadmodum sacramenta Eucharistia, & Ordinis ab vno ministro incepta, ab alio validè perfici possunt, si verbi causa, prior minister consecrato solo pane, aut collata sola potestate consecrandi corpus Christi, moriatur. Ita

Extrema vnctio ab vno ministro incepta, quoad vnā vel alteram vnctionem; & formas respondentes, ab alio quoad reliquas validè absolui potest. Licet enim hæc sacramenta in eo discrepent, quòd in confectione Eucharistiæ, & Ordinis collatione, priora verba habent efficaciam ad aliquid producendum, nimirum corpus Christi sub specie panis, & characterem spirituales in anima ordinati: in extrema verò vnctione: priores vnctiones, cum formis partialibus iis respondentibus nihil efficiant, donec perfectum sit sacramentum: In eo tamen est similitudo, quod sicut consecratio panis, & collatio potestatis consecrandi corpus Christi, sunt veræ confectiones sacramenti partialis; ita cum vnctiones priores Extremæ vnctionis habeant significationem partialem; & aptæ sint vnū cum aliis sacramentum integrum constituere, earum administratio est vera confectio sacramenti partialis. Quare cum in sacramentorum administratione, id quod validè factum est, iterari non debeat, sed potius suppleri quod deest, hinc sequitur Extremam vnctionem ab vno Sacerdote inceptam, ab alio posse perfici, & consequenter plures esse posse illius ministros.

Vbi nota, quòd etsi hoc modo validè administrari possit hoc sacramentum, non licet tamen ita, illud extra necessitatem conferre, propter consuetudinem Ecclesiæ, quæ per vnum ministrum non minùs hoc, quàm alia sacramenta administrare solet. Si tamen post vnam, vel alteram vñtionem peractam, & formas parciales eis respondentes prolatas, minister interiret, posset alius Sacerdos reliqua absoluerè. Secùs si absoluisset quidem vñtionem aliquam, nullam tamen formam adhuc protulisset; tunc enim totum repetendù esset. Eò quòd sola vñtio sine forma, nõ habet perfectionem parialè sacramenti, neque aliquid confectù relinquit.

Imò si periculum esset ne ægrotus interiret, antequam omnes vñtiones ab vno peractæ essent, posset vnus vnum tantum vngere, & alius alium diuersæ rationis. Si enim propter necessitatem conferentis sacramentum, plures ministri successiuè adhiberi possunt; cur etiam licitè simul adhiberi non potuerunt, propter necessitatem ipsius suscipientis. Maximè quia sicut nec ordo, ita nec successio inter istas vñtiones est essentialis. Quare cum sit accidentalis, in necessitate prætermitti potest.

Non tamen in dicta necessitate, secun-

dus minister ita admittendus est, ut vnus
 unget vnum oculum, & alius alium, &
 sic de reliquis sensibus. Et ratio est, quia
 secundus admitti non debet, nisi, eo iu-
 uante, res citius peracta sit. At hoc non
 habet locum in graui necessitate, in qua
 potest Sacerdos ungere tantum vnum
 oculum, vnam aurem, &c. Si ergo alter
 simul inungat alium oculum, & aliam
 aurem, sacramentum non erit citius con-
 fectum quàm si prior illud solus admi-
 nistraret, & ita secundus minister frustra
 adhibebitur. Quare quamdiu vnus inun-
 git oculum, alius aurem, vel alium sen-
 sum diuersæ rationis inungere debet.

CONCLUSIO VI. Habentes
 curam animarum tenentur hoc sacramen-
 tum, administrare suis subditis, quando
 necessitas postulat.) Quia cum illi te-
 neantur ex officio, oues suas pascere, con-
 sequenter tenentur eis administrare sa-
 cramenta, quæ sunt ordinaria media à
 Christo instituta ad hominum salutem; si
 ea saltem opportuno tempore postulent.
 Atque hæc obligatio proximè afficit im-
 mediatos Pastores, remotè verò istorum
 superiores, qui iis deficientibus tenen-
 tur, vel per seipfos sacramenta suis sub-
 ditis administrare, vel curare ut non de-
 sint Sacerdotes, qui ea conuenienter con-
 ferre possint.

H 5.

Imò si in extrema alicuius necessitate, neque adsit Pastor mediatus, neque immediatus, quilibet simplex Sacerdos teneatur ex charitate, hoc sacramentum administrare, si potest sine graui incommodo, aut periculo; etiam si ægrotus confessus sit, & Eucharistiam acceperit, ac multò magis si hæc sacramenta recipere non potuit. Fieri enim potest, vt per susceptionem Extremæ vnctionis ex attrito fiat contritus & saluetur, aliàs damnandus defectu veræ contritionis.

Sciscitaberis fortè, an Parochus tempore pestis, teneatur hoc sacramentum administrare. Respondeo r. teneri, si id conferre potest, sine probabili propriæ vitæ periculo. Ratio est, quia cùm Parochus ex proprio officio, atque adeò ex iustitia, hoc sacramentum administrare teneatur, vt dictum est; ea obligatio per se loquendo est perpetua, atque adeò ligat etiam tempore pestis; saltem si non sit probabile vitæ periculum, nimirum si ex loco in quo ægrotus iacet, ex antidotis quibus Parochus vti potest, & debet, ex modo inungendi infirmum, scilicet virga oblonga, accidentariis prætermisissis, &c. Medicorum iudicio non sit periculum, quòd vngens inficiatur cum vitæ discrimine.

DE POENITENTIA. CAP. IX. 179

Respondeo 2. non teneri, si periculum vitæ immineat. Ratio est, quia cum Extrema vñctio non sit medium ad salutem necessarium, neque etiam sit necessaria ex præcepto diuino, iuxta communio-rem sententiam, verisimile est Parochum non teneri illam conferre, cum periculo propriæ vitæ, nisi in casu quo æterna ægro-
tis salus ab eo sacramento penderet, vt si alia non posset suscipere, & esset tantum attritus. Tunc enim non modo Paro-
chus, sed etiam quiuis alius Sacerdos te-
netur ex charitate, proximo subuenire
cum periculo propriæ vitæ, ex commu-
ni sententia.

CONCLUSIO VII. Infantes non sunt capaces huius sacramenti, sed tantum adulti, qui vel habent actu, vel aliquando habuerunt vsu[m] rationis.) Si-
quidem Extrema vñctio est sacramentum consummatiuum pœnitentiæ, & vitæ Christianæ ex Concilio Trid. Infantes auté ante vsu[m] rationis, non sunt capaces pœnitentiæ, neque vita Christiana inchoa-
tur, nisi per actus à ratione procedentes. Præterquàm quòd Extrema vñctio est in-
stituta, ad confirmandum animu[m] infirmi, aduersus tétationes dæmonu[m]: infantes au-
té non sunt capaces eiusmodi effectus, cū nec tentari queant, nec tétationibus resi-

Denique usus & praxis Ecclesiæ hoc ipsum sufficienter confirmat, cum in nullo casu hoc sacramentum infantibus dari soleat. Quod mirum esset, si iis validè conferri posset. Videatur Catech. Rom. n. 9. de hoc Sacramento.

Obiicies, hoc sacramentum institutum est, ad conferendum augmentum gratiæ, & sanitatem corporis, quorum effectum infantes sunt capaces; cur ergo iis dari non poterit? Respondeo hoc sacramentum esse institutum ad varios effectus, primò, ad conferendam gratiam sanctificantem, non quomodocumque, sed quatenus adiunctas secum habet gratias actuales, quibus obfirmari possit animus infirmi, contra tentationes quæ occurrere solent in articulo mortis. Secundò, quando primarius ille effectus non speratur, ad conferendam attrito, quia sacramenta recipere nequit, primam gratiam, & remittenda ei peccata mortalia. Tertio ad remittendas poenas temporales, quæ post remissionem culpæ luendæ supersunt. Infantes autem ante usum rationis, non sunt capaces cuiusmodi effectuum. Quare mirum non est, si hoc sacramentum pro iis institutum non sit, esto sanitatis corporalis sint capaces, qui est effectus valdè secundarius huius sacramenti.

CONCLUSIO VIII. Hoc sacramentum validè conferri non potest nisi ægrotis grauitè laborantibus, & in probabili vitæ periculo constitutis; Probatè ex Concilio Florent. vbi ita habetur. Hoc sacramentum dari non debet nisi infirmo, de cuius morte timetur. His enim verbis ostenditur, æquè necessarium esse, vt ille cui datur extrema vñctio sit in vitæ periculo positus, ac necessarium est vt sit infirmus. Hoc autem posterius est omninò necessarium ad valorem sacramenti, vt omnes concedunt. Tum quia Iacobus dicit, vt qui infirmantur vocent Presbyteros, à quibus vngantur; quod signum est, sanos non esse capaces huius sacramenti, etsi alioqui in vitæ periculo constituti sint, vt qui periculosam navigationem suscipiant, aut prælium aggrediuntur, &c. Tum quia oleum, quo administratur hoc sacramentum, vocatur oleum infirmorum. Tum denique quia hoc sacramentum institutum est ad confortandum infirmum, & sanitatem ei, si opus sit, restituendam: ergo etiam prius, ad eundem sacramenti valorem, necessarium est. Quod non obscure innuitur in Concilio Trident. sess. 14. cap. 3. vbi dicitur, Extremam vñctionem sacramentum ex-cultiam appellari.

Hic porro pro praxi obseruandum est, eos grauissimè peccare ex Catechi. Rom. p. 2. c. 6. n. 9. qui illud tempus ægroti inungendi obseruare solent, cum iam omni salutis spe amissa, vita & sensibus carere incipit. Constat enim, ad vberiore sacramenti gratiam percipiendam, plurimum valere, si ægrotus sacro oleo liniatur, cum in eo adhuc integra mens & ratio viget, fidemque & religiosam animi voluntatem afferre potest. Quanam autem voluntas sufficiat, ad hoc sacramentum validè suscipiendum, dictum est vbi de sacramentis in genere.

Obseruandū etiam est, ad hanc esse vntionem administrandam, non est expectandum tempus illud, in quo ægroti salus omnino est desperata, vt patet, tum ex verbis mox citatis, tum ex loco prædicto Concil. Trident. vbi indicatur eos, qui in periculo vitæ versantur, cito inungendos; neque expectandum donec constet eos mox animam acturos. Tum denique, quia cum hoc sacramentum secundariò institutum sit, ad sanitatem conferendam; si quis data opera expectaret illud vltimum tempus, in quo salus ægroti est omninò desperata, ita vt sine miraculo sanari non possit; videretur ille vngendo ægrotum, miraculum postulare,

DE POENITENTIA. CAP. IX. 183

quod esset quodammodo tentare Deum.

Observandum 3. hoc sacramentum iterari posse in eodem homine, non modo in variis infirmitatibus, in quibus de vita periclitatur, sed etiam in eodem morbo, si status illius ita varietur, ut pluries vitæ periculum immineat. Ut enim ante dictum est, subiectum huius sacramenti est homo infirmus, adeò grauitè laborans, ut ex præcedenti iudicio in vitæ periculo constitutus sit. Sicut ergo qui ex diuersis morbis sæpe incidit in tale periculum, sæpe inungi potest; ita & qui eadem infirmitate laborans, sæpius de vita periclitatur, sæpius hoc sacramentum recipere potest. Quia moraliter loquendo ægri- tudo illa diuturna, quæ ita variatur, perinde se habet ac morbi omnino distincti. Videatur Catechismus Romanus n. 11. de hoc sacramento.

Denique obseruandum est, per se loquendo non esse obligationem sumendi hoc sacramentum, sub peccato mortali, cum illud ex vna parte non sit medium necessarium ad salutem, ut omnes concedunt; ex alia verò non sit impositum à Christo, vel ab Ecclesia præceptum suscipiendi hoc sacramentum. Si quis tamen illud ex negligentia prætermittat, peccabit venialiter; si ex graui contemptu &

scandalo, mortaliter.

CONCLUSIO IX. Effectus huius sacramenti sunt collatio gratiæ; cum auxiliis proportionatis, ad roborandum animum aegroti, & remissio peccatorum quoad culpam. Prior pars traditur à Concilio Trident. in præfat. & cap. 2. de Extrema unctione, & probatur ratione ibi insinuata, quia nimirum sacramenta novæ legis à Christo instituta sunt, tanquam media & præsidia, quibus toto vitæ curriculo homines muniti possint ad superandas difficultates, quæ occurrere possunt. Reliqua autem sex sacramenta sufficientia auxilia suppeditant, quibus homines se integros conservare possint, quandiu sani sunt. Quare æquum erat ut Extrema unctio, constituta in extremo vitæ discrimine, ob infirmitatem corporis, daretur tanquam remedium eo tempore opportunum, ad subueniendum variis necessitatibus spiritualibus, quæ tunc occurrere solent: videlicet ad erigendam spem, quæ ex memoria peccatorum interdum languescit, & ferè emortua est; item ad roborandum animum contra dolores ex morbo provenientes, ut infirmus eos hilari vultu ferat; ac denique ad fortiter resistendum dæmoni tunc maxime insidianti.

DE POENITENTIA. CAP. IX. 185

Posterior pars suadetur, quia cum in huius sacramenti institutione, mentio fiat remissionis peccatorum, etsi sub conditione, hinc sequitur, effectum illum esse saltem secundariò intentum in hoc sacramento. Cur enim diceret Iacobus, Et si in peccatis fuerit dimittentur ei? Cur diceret Concilium Trident. hac vñctione delicta, si quæ sunt expianda, abstergi? Cur in forma diceretur, indulgeat tibi Deus quicquid, id est, si quid peccasti per visum, &c. Profectò ex his evidenter colligitur, Christum instituendo sacrâ vñctionem, dedisse illi peculiarem vim remittendi peccata, si quæ fortè remittenda supersint, non quidem tantum per accidens, sicut aliis sacramentis, quæ habent eam vim, eo ipso quod possunt conferre gratiam, sed ex secundaria intentione ipsius institutionis.

Cuius rei ea est ratio non parum congrua, quòd ex vna parte contingere potest, vt qui in extremo vitæ discrimine versantur, aut inualidè confessi sint, & tamen putant eam confessionem valere, aut non possint confiteri peccata, & solum sint attriti. Ex alia verò, si quis existens in peccato mortali, cum sola attritione è vita migrat, certum est illum ab æterna salute excludi. Vt ergo Christus

qua est bonitate & misericordia, hominibus in tali necessitate positis abundè succurreret; voluit vt sacramentum illud, quod instituit ad roborandos homines in extremis agentes, & ritè disponendos ad introitum gloriæ haberet vim expellendi ab eis, quicquid potest ingressum in cœlum, vel omninò impedire, vel ad tempus retardare; & consequenter supplendi defectum sacramenti Pœnitentiæ, quo tunc usurpari non potest, vel validè usurpatum existimatur.

Vnde colligi potest, interdum hoc sacramentum infundere primam gratiam, & consequenter facere hominem ex attritione contritum. Hoc autem minimè intelligendum est respectu illius, qui ad hoc sacramentum cum sola attritione cognita scienter accedit. Cùm enim Extrema unctio sit sacramentum viuorum, per se loquendo gratiam supponit in suscipiente. Vnde contra illius institutionem est, ad eam scienter accedere in statu peccati mortalis, ad cuius remissionem non est primariò instituta. Prædicta ergo locum habent dumtaxat, quando attritus vngitur sine nouo peccato, vt contingit tum quando inuincibiliter putat se contritum, aut attritionem sufficere, tum quando vngitur, postquam sensibus destitutus est.

CONCLUSIO X. Possunt etiam remissionem pœnæ, quæ culpâ remissâ remanet, & corporis sanitas, inter vñctionis extremæ effectus numerari.) Prior pars probatur ex dictis. Nam cum hoc sacramentum secundariò institutum sit ad remissionem culparum, consequenter etiam institutum est, ad remissionem pœnarum; primò quia nunquam in sacramento remittitur culpa lethalis, cum pœna æterna, quin simul cum ea remittatur aliquid pœnæ temporalis. Secundò quia hoc sacramentum non modo institutum est ad delenda peccata; verùm etiam ad abstergendas eorum reliquias, vt constat ex Concil. Trident. sess. 15. de hoc sacramento cap. 2. Hoc autem propriè non potest competere nisi pœnis prædictis, quæ eatenus sunt quædam reliquæ peccatorum, quatenus post peccata supersunt. Habitus enim pravi ex peccatis præteritis relictis, etsi reliquæ peccatorum à nonnullis vocentur, non tamen hoc sacramento tolluntur; cum experientia constet, eos vigere in iis qui suscepta semel & iterum Extrema vñctione, conualescunt.

Quæri hîc potest, quonam tempore, & quomodo producantur dicti effectus, an partialiter post singulas vñctiones; an ve-

ro totaliter, postquam totum sacramentum consummatum est. Respondeo hoc posterius affirmandum esse, ex communiore sententia, vel ea sola ratione, quod illa generalis sacramentorum lex est, ut quæ in usu consistunt, non conferant effectus suos, donec essentialiter perfecta, & consummata sint. Quare cum Extrema unctio in usu posita sit, ea sub prædicta regula comprehenditur. Eò vel maxime, quod sine vlllo fundamento dicitur, eam toties gratiam sanctificantem, peccatorum & pœnæ remissionem, & auxilia actualia conferre quot sunt unctio-nes.

Dices, cum quælibet unctio habeat suam partialem materiam, formam, & significationem, idque independenter ab aliis unctioibus, suum etiam habet effectum independenter ab illis. Ergo statim atque unctio aliqua perfecta est, effectus ei respondens producit. Respondeo non sequi, quia illud quod per omnes unctioes in isto sacramento intenditur, est aliquo modo indivisibile, & convenienter per partes dari nequit: iis enim confertur auxilium, tum contra reliquias peccatorum, tum ad peccata ipsa delenda; aut auxilium quod datur contra reliquias peccati, ab vno sensu procedetis,

valet contra eas quæ originem ducunt à peccatis aliorum sensuum. Peccata verò mortalia ita inter se connexa sunt, ut vnum non remittatur sine alio. Quare cum omnia non possunt remitti per vnã vnctionem, nullum ex iis remittitur, donec omnes perfectæ sint.

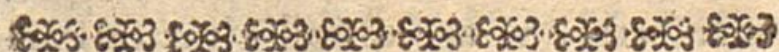
Posterior pars colligitur, tum ex verbis Iacobi, tum ex Concil. Trident. cap. 2. citato, vbi docetur, hunc etiam effectum infirmo confetti, si id saluti illius expedierit. Ex quibus verbis intelligere est, promissionem huius effectus non esse absolute annexam vnctioni extremæ, sed tantum sub conditione. Vnde sequitur, effectum illum dari infallibiliter, quando subest talis conditio, iuxta ordinem diuinæ prouidentia & præscientia: tunc enim promissio fit absoluta, ob existentiam conditionis, & non aliàs.

Dices, multi post vnctionem extremam moriuntur, qui si sanitatem recuperarent, ea rectè vterentur in bonum animæ. Ergo posita illa conditione boni vsus futuri, Extrema vnctio non confert infallibiliter sanitatem corpoream. Respondeo incertum valdè esse, an qui ita decedunt, vsari fuissent sanitate in bonum salutis æternæ, si eam recuperassent. Quamuis enim nos

probabiliter ita coniciamus : Deus tamen (cuius cognitio omnia periuadit) aliter fortè iudicat. Vulgatum est illud Sap. 4. Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius.

Deinde non absolutè dicimus, eos recipere sanitatem beneficio illius sacramenti, qui ea bene vsuri sunt; sed qui ea vsuri sunt, iuxta ordinem & modum à diuina prouidentia, & sapientia præstitutum, qui nobis incognitus est. Vnde in Concilio Coloniensi ea conditio apponitur, si Deo visum fuerit, & in Catech Rom. refertur hic effectus ad consilium & voluntatem Dei.

CAPVT X.

De ordine.

SECTIO I.

*De ijs qua spectant ad essentiam
Ordinis.*

CONCLUSIO. I.

Actio illa sensibilis quia homo ab Episcopo consecratur, & acquirit potestatem Ordinis, habet veram rationem Sacramenti.) Est de fide, vt patet ex Concilijs Florent. in decreto Eugenij, & Trident. sess. 7. can. 1. de sacramentis in genere, & sess. 23. can. 1. de sacramento Ordinis.

Ratio autem sumi debet ex dictis, vbi de sacramentis in genere: nam sacramentum nouæ legis nihil est aliud, quàm signum aliquod sensibile & externum, cuius vsu gratia confertur: at ordinatio illa, qua aliquis ab Episcopo consecratur in ministrum Ecclesiæ, est signum

sensibile & externum, cuius usu gratia confertur, ut apertè colligitur ex Paulo 2. Timoth. 1. cum ait. Admoneo te ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te, per impositionem manuum mearum; ergo tali ordinationi nihil deest ad rationem sacramenti. Confirmatur: nam Patres ordinationem inter sacramenta nouæ legis ponunt, ac præter alios Augustinus lib. 2. contra Parmenianum cap. 13. ubi Ordinem conferens cum Baptismo ait, utrumque sacramentum esse, & quædam consecratione homini dari, ac proinde neutrum iterandum esse, Cæterum quia variæ sunt ordinationes in Ecclesia, videndum est an omnes veram habeant rationem sacramenti.

CONCLUSIO II. Ordinatio Episcopi est verum sacramentum.) Probatum ex dictis nam Timotheus fuit in Episcopum ordinatus à Paulo, ex communi Patrum sententia; illius autem ordinatio erat verum sacramentum, ut ostensum est: ergo ordinatio Episcopi verum est sacramentum.

Idem probatur ex tribus principiis de quibus vix dubitari potest, primum est, in consecratione Episcopi conferri verum aliquem Ordinem, id est, gradum seu dignitatem spiritualem ad actus hierarchicos.

rarchicos exercendos; vt patet ex Concilio Trident. sess. 23. cap. 4. & can. 6. Secundum est, Ordinem Episcopalem esse Sacerdotio superiorem, vt statutum est in eodem Concilio sess. citata can. 7. & patet, quia Episcopi successerunt Apostolis, vt habetur cap. illo 4. quod intelligendum est quoad dignitatem, & potestatem ordinandi, ac confirmandi; Presbyteri verò septuaginta duobus discipulis, vt plerique Patres affirmant: hos autem longè inferiores fuisse Apostolis, vel ex eo perspicuum est, quod Mathias antea discipulus ad Episcopatum euectus fuit. Tertium est, Sacerdotium esse verum nouæ legis sacramentum, vt postea dicetur, Ex his concluditur intentum: nam si ordinatio Sacerdotalis veram habet rationem sacramenti; quidni idem affirmabimus de consecratione Episcopali, quæ vera est ordinatio, eaque Sacerdotali nobilior?

Confirmatur primò: non ideò dicimus Sacerdotium esse sacramentum, quia est cæremonia externa, qua datur potestas consecrandi Eucharistiam, quod præstare non possunt, qui non sunt Sacerdotes. At ordinatio Episcopi est cæremonia externa, qua datur potestas administrandi Confirmationem, & Ordines; item con-

de Pœnitentia. I

secrandi chrisma, templa, & altaria, atque alia eiusmodi quæ non nisi inualidè præstare possunt, qui non sunt Episcopi: quidni ergo dicemus ordinationem illam verum esse sacramentum?

Confirmatur vlteriùs: nam legere Epistolam, vel Euangelium non sunt actus adeo operosi, neque tanta gratia indigent, quàm administratio Cõfirmationis, & Ordinum, & reliqua quæ ad Episcopum pertinent; si ergo vt priores actus ritè exercentur, ordinationes Diaconi, & Subdiaconi dicuntur esse sacramenta; potiori sanè iure fatendum est, ordinationem Episcopi habere veram rationem sacramenti.

Dices, in ordinatione Episcopi non reperiri materiam vel formam, adeoque eam non esse verum sacramentum. Respondeo antecedens falsum esse: nam quando ordinatur Episcopus, tres Episcopi imponunt simul manus capiti illius, & simul dicunt hæc verba, Accipe Spiritum sanctum, &c. Illa autem manuum impositio, ex communi sententia, est materia huius sacramenti; verba verò prædicta formam illius constituunt. Ceterum contra id quod ante diximus, Episcopos esse Presbyteris superiores, nonnulla satis difficilia ex Patribus obiici

DE POENITENTIA CAP. X. 195
solent, quorum solutio videri potest in 2.
parte tract. aliàs editi de sacram. disp. 7.
sect. 2.

CONCLUSIO III. Ordinatio
Sacerdotis est verum sacramentum.) Pa-
ter ex dictis : nam in Conciliis Florent.
& Trident. statuitur Ordinationem esse
verum sacramentum: hoc autem omnium
consensu, maximè conuenit ordinationi
Sacerdotali, ergo talis Ordinatio est
verum sacramentum. Confirmatur : nam
habet duas condiciones ad rationem sa-
cramenti sufficientes, nempe signum sen-
sibile, seu materiam & formam, de qui-
bus statim, & promissionem gratiæ, in-
dicatam iis verbis, quæ ab Episcopo in
Sacerdotis ordinatione dicuntur, Accipe
Spiritus sanctum, quorum remiseris
peccata, remittuntur eis, &c.

Difficultas est 1. quænam sit materia
huius sacramenti. Respondeo materiam
illius remotam esse, res quæ traduntur
ordinando, nempe calicem cum vino, &
patenam cum hostia non consecrata; pro-
ximam verò eiusmodi rerum traditio-
nem. Probat, tum ex decreto Euge-
nij sæpius citato, tum ratione commu-
ni, quia generatim in omnibus sacramen-
tis, quæ in usu consistunt, materia remo-
ta est res quæ applicatur suscipièti sacra-

amentum; proxima verò ipsa applicatio
 matetia remotæ, vt satis patet ex supra-
 dictis. Tum denique ex communi sensu
 Theologorum, & Prælatorum qui non
 putarent aliquem validè ordinatum esse
 in Sacerdotem, si prædicta cæremonia
 prætermiffa esset. Vnde sedulo curant, nō
 tantum vt ordinando porrigantur calix
 & patena, cum pane & vino, sed etiam
 vt ab eo tangantur.

Verùm contra hoc grauis est obiectio,
 de ordinatione Græcorum, quæ sine in-
 strumentis peragitur, vt plerique testan-
 tur, & ipse à Græco quodam viro docto
 audiui. Vnde posset aliquis existimare,
 porrectionem illam instrumentorum non
 esse de essentia ordinationis Sacerdotalis.

Ita respondit Theologus quidam do-
 ctissimus cui hanc difficultatem olim
 proposui. Hæc tamen responsio, vt inge-
 nuè dicam, neque mihi tunc placuit, ne-
 que iam arridet, cùm ante dicta debeant
 intelligi de materia essentiali. Eo vel ma-
 ximè quia illi respondet, & super eam
 cadit forma illa, Accipe potestatem of-
 ferendi sacrificium, &c. quæ haudubiè est
 essentialis, cùm per eam detur ordinato,
 potestas conficiendi corpus & sanguinem
 Christi.

Quare dicent alij, Græcos vero Sa-

cerdotio, defectu materiæ essentialis. Verùm hæc responsio nobis dura videtur, tum aliis de causis, in fusiori tractatu relatis, tum præsertim quia cum Græci eo modo ordinati, non tantum alibi, sed etiam Romæ sacrum celebrent, sciente & probante Summo Pontifice, dici non potest, sine gravi iniuria Sedis Apostolicæ, eorum ordinationem esse inualidam.

Dicendum ergo videtur, ex Christi institutione, in materia ordinationis esse quandam latitudinem; ita ut per se loquendo, ea consistat in porrectione calicis, & patenæ cum pane & vino: ex concessione tamen Sedis Apostolicæ, ad eam sufficiat ex parte materiæ, manuum impositio, sine illa instrumentorum porrectione. Quemadmodum ex eadem Christi institutione, in ministro confirmationis est aliqua latitudo: nam per se loquendo, Episcopus solus potest validè tale sacramentum conferre; si tamen accedat consensus Sedis Apostolicæ, simplex Sacerdos illud validè administrare potest. Neque mirum est, quòd in sacramentis admittatur quædam latitudo, quoad partes ipsorum essentialis; quia cum non sint res physicæ, sed mortales, ex voluntate Christi pendentes, non opus est ut consistent in indivisibili. Si quis

ramen convenientiorem, & solidiorem huius nodi solutionem suggererit, eam libentissimè amplectar.

Difficultas est 2. an manuum impositio facta ab Episcopo, sit de essentia ordinationis Sacerdotalis. Respondeo affirmative, vt patet ex Concil. Trident. sess. 23. can. 4. vbi damnatur qui dixerit, per sacram ordinationem non dari Spiritum sanctum, ac proinde frustra Episcopos dicere, quando scilicet manus imponunt, Accipe Spiritum sanctum, &c. at gratiæ promissio non est adiuncta cæremoniis accidentalibus alicuius sacramenti, sed tantum ritui illius substantiali. Quare manuum impositio facta ab Episcopo, super caput illius qui ordinatur, est de essentia talis ordinationis.

Confirmatur, nam sicut porrectio instrumentorum censetur essentialis ordinationi, quia per illam tribuitur ordinato potestas in corpus Christi verum; ita manuum impositio eidem essentialis esse debet, cum per illam tribuatur ordinato potestas in corpus Christi mysticum, vt scilicet possit homines sacramentaliter absoluerè à peccatis: siquidem sine eiusmodi potestate, non esset quis completè Sacerdos.

Ex quibus collige, in hoc sacramento

esse duas materias, & duas formas par-
 tiales; prior materia est traditio calicis
 & patenæ, cum pane & vino; forma verò
 illi respondens consistit in verbis illis,
 Accipe potestatem offerendi sacrificium.
 Posterior materia est manuum impositio,
 cui respondet illa forma, Accipe Spiri-
 tum sanctum, &c.

CONCLUSIO IV. Ordina-
 tio Diaconi est verum sacramentum.)
 Probat: nam Diaconus ordinari solet
 per impositionem manuum, & verba illa
 ab Episcopo prolata, Accipe Spiritum
 sanctum, &c. Hæc autem verba non di-
 cuntur frustra, cum per illa conferatur
 gratia Spiritus sancti, ut constat ex Con-
 cilio Trident. sess. 23. can. 4. Quare ni-
 hil deest prædictæ ordinationi, ad veram
 rationem sacramenti.

Confirmatur: nam cum spectet ad Dia-
 conum, proximè assistere Sacerdoti cele-
 branti, & sacramenta administranti. Imò
 & interdum ex commissione Episcopi,
 vel Sacerdotis, baptismum etiam solem-
 niter conferre, Eucharistiam laicis ad-
 ministrare, aliaque graua munia obire,
 hinc patet gradum quem Diaconus in
 Ecclesia obtinet, esse magni momenti,
 illiusque ordinationem verum esse sacra-
 mentum, quo gratia ipsi conferatur, ad

prædicta officia ritè obeunda.

Quæres, quid dicendum sit de materia ordinationis Diaconi, Respondeo in ea ordinatione duplicem reperiri materiam partialem, & duplicem formam. Prima materia partialis est impositio manuum; forma verò, verba illa ab Episcopo prolata, Accipe Spiritum sanctum ad robur, & ad resistendum diabolo, & tentationibus eius. Secunda materia partialis consistit in traditione libri Euangeliorum, forma autem in verbis illis, Accipe potestatem legendi Euangelium in Ecclesia Dei, &c. Quæ omnia non melius quàm ex communi Theologorum placito, ex traditione antiqua, & praxi Ecclesiæ intelligi possunt.

Verùm contra hoc duæ obiectiones vrgeri possunt, quarum altera sumitur ex ordinatione primorum Diaconorum, de qua agitur Act. 6. Ad illam enim non potuit concurrere traditio libri Euangeliorum, cum ex communi sententia, Euangelium nondum esset scriptis mandatū. Altera sumitur ex ordinatione Diaconi, vt fit apud Græcos; siquidem illa per solam manuum impositionem, & verba quædam peragitur. Vnde sequitur traditionem libri Euangeliorum, non esse materiam essentialiter requisitam ad or-

dinationem Diaconi. Ista tamen difficultatem non continent, iis suppositis quæ supra de ordinatione Sacerdotis dicta sunt. Dicendum enim est, ex Christi institutione, in materia ordinationis Diaconi esse quandam latitudinem, ita ut etiam per se loquendo, ad eam requiratur traditio libri Euangeliorum vel aliquid æquiualens; possit tamen interdum, ex concessione Ecclesiæ, Diaconatus validè sine illa conferri.

CONCLUSIO V. Ordinatio Subdiaconi verum est sacramentum.) Probat, quia per ordinationem illam homo destinatur ad officium aliquod diuinum & sacrum exercendum; nimirum ut calicem & patenam deferat ad altare, & Diacono porrigat vinum, & aquam suppeditet ad sacrificium: Epistolam solemniter in sacrificio legat, &c. quæ omnia ut dignè & cum debita reuerentia fiant, probabilissimum est Subdiacono specialem & gratiam & dignitatem in illius ordinatione conferri: & consequenter ipsius ordinationem veram sacramentationem habere.

Dices I. plerosque Patres agendo de Ordinibus, meminisse tantum Episcoporum, Sacerdotum, & Diaconorum. Respondeo eos tunc loqui de Ordinibus

propriè hierarchicis, per quos ordinati aliquo modo præfunt aliis, quales sunt tres nominati duntaxat. Quòd enim apud veteres fiat passim mentio Subdiaconorum, res adeò perspicua est, vt probatione non indigeat. Nobis sufficiat authoritas Concilij Tridentini sess. 23. cap. 2. qua habemus, Subdiaconatus, aliorumque inferiorum Ordinum nomina & officia, ab ipso Ecclesiæ initio fuisse in usu. Vnde quod ait Urbanus relatus dist. 60. cap. 4. primitiuam Ecclesiam habuisse tantum Sacerdotium, & Diaconatum, non ita intelligendum est, vt velit Subdiaconatum non fuisse tunc Ordinem, sed, nondum inter sacros Ordines numeratum fuisse; eò quòd non haberet adiunctum castitatis votum.

Dices! 2. in Ordinatione Subdiaconi non concurrunt materia & forma, cum ei non liceat tangere vasa sacra ex Concilio Laodic. cap. 21. Ergo talis ordinatio non est verum sacramentum. Respondeo antecedens falsum esse: nam sicut in præcedentibus Ordinibus, ita, & in Subdiaconatu est duplex materia partialis, & duplex forma, nempe porrectio calicis & patenæ, sine pane & vino, cum verbis illis, Videte cuiusmodi ministeriũ vobis traditur, &c. Et porrectio libri Epistolarum,

DE POENITENTIA. CAP. X. 203

cum verbis ipsi respondentibus. Concilium autem Laodic. non intendit simpliciter prohibere, ne Subdiaconus vasa sacra contingat, vt satis potest intelligi ex vsu & praxi Ecclesiæ; sed ne ea tangat, quandiu corpus & sanguis Christi in iis continentur.

CONCLUSIO VI. Probabile est Ordinationem inferiorum clericorum esse verum sacramentum.) Probatur 1. nam Concilium Carthag. 4. agens de clericorum minorum institutione, vocat istam ordinationem, non secus ac consecrationem Episcopi, Presbyteri Diaconi, & Subdiaconi. Sicut igitur ordinatio priorum ministrorum habet rationem sacramenti, ita & ordinatio posteriorum. Eò vel maximè quia ordinatio est verum sacramentum, vt patet ex Concilio Trident. sess. 23. cap. 3. & can. 3.

Probatur 2. nam Concilium Florent. in instructione Armen. postquam dixit ordinem esse sextum sacramentū, eiusque materiam esse id, cuius traditione confertur Ordo, exempla subiungit de Presbyteratu, Diaconatu, & Subdiaconatu, tum addit. Et similiter de aliis, per rerum ad ministeria sua pertinentium, assignationem. Quibus verbis non leuiter insinuat, id quod dixerat de Ordine (nempe

illum esse sacramentum, & constare ex materia, quæ in ordinatione traditur) habere locum non tantum in tribus Ordinibus, qui maiores appellantur, sed etiam in quatuor minoribus.

Dices, inter minores Ordines olim numerari solebant ordines psalmistarum seu cantorum, & laborantium in sepultura: at tales ordines non sunt sacramenta, ergo nec ij qui minores vocantur. Respondeo non sequi: nam ordines psalmistarum, & laborantium dabantur per simplicem quandam deputationem, in ordine ad peculiare aliquod obsequium diuinum, At Ordines minores tribuuntur per cæremoniam aliquam sacram, qua confertur specialis aliqua potestas, per ordinem ad Eucharistiã, cum debito honore & reuerentia peragendam. Vnde hæc ordinatio est sacramentum, non illa.

Quæres, an sit de essentia prædictarum ordinationum, de quibus in hac, & præcedentibus conclusionibus actum est, vt instrumenta, in quorum porrectione earum materia consistit, physicè tangantur ab ordinato, Respondeo r, ex. probabili, & tutiori sententia requiri contactum physicum. Quia sicut Baptismus, Confirmatio, & Extrema vnctio conferrentur inualidè, si eorum materia susci-

DE POENITENTIA. CAP. X. 2. 0

pientem realiter non afficeret; ita cum ordinatio in usu & applicatione materiae consistat, probabilissimum est eam esse irritam, si ordinatus materiam physicè non contingat.

Respondeo 2. quando per varia instrumenta diuersae potestates traduntur, eorum omnium contactum physicum ad valorem ordinationis, requiri, cum non sit ratio, cur vnum debeat sic contingi, potius quàm aliud. Quando verò datur eadem potestas, sufficere si vnum physicè tangatur; quanquam ex præcepto singula realiter tangenda sint, vt satis colligitur ex sollicitudine qua Episcopi curant, vt omnia ab ordinatis tangantur.

SECTIO II.

De causis, & effectibus Ordinis.

CONCLUSIO I.

Solus Episcopus est Minister ordinarius sacramenti Ordinis. Potest tamen simplex Sacerdos, ex commissione summi Pontificis, minores ordines conferre.) Prior pars est certa ex fide, vt colligitur, ex Conciliis Florent. in decreto Eug. & Trident. sess. 23. can. 4. &

can. 7, illius verò ratio præcipua peti debet à voluntate Christi, qui ita hoc sacramentum instituit, vt noluerit alium esse ministrum ordinarium illius, quàm Episcopum. Quòd autem Christus hoc ita ordinauerit, sufficienter colligitur ex variis dictis sanctorum Patrum, alibi relatis, & ex perpetua ac constanti praxi Ecclesiæ, quæ non nisi per Episcopos, ordines conferre solet.

Huius verò institutionis congruentia ex eo sumitur, quòd cum solus Episcopus sit princeps Reipublicæ Christianæ, ad illum solum spectat dignitates, & ministeria Ecclesiastica distribuere, sicut ad Principem sæcularem officia Politica, vt docet. S. Thom. supplem. quæst. 38. art. 1. Nec refert quòd simplex Sacerdos possit Eucharistiam conficere, quod maius est quàm ordines conferre: nam in iis quæ pendent à voluntate alterius, non sequitur quod qui potest maius, possit & id quod minus est.

Posterior pars satis ex ipso vsu Ecclesiæ comprobatur, nam Cardinales Presbyteri ex consuetudine minores ordines conferunt; Abbates verò ex iuris privilegio, eadem facultate gaudent. Est autem difficultas, an Summus Pontifex possit dare facultatem simplici Sacerdoti, conferendi maiores ordines.

DE POENITENTIA. CAP. X. 207

Qua in re illud in primis est certum, Episcopum non posse validè consecrari, ex quacunque Pontificis commissione, à simplici Sacerdote: cum ex iure diuino, Episcopus sit maior Presbytero, maior autem à minori benedici non possit.

Secundò certum est, non posse Sacerdotem ex Pontificis dispensatione, validè consecrari à non Episcopo. Si enim talis potestas resideret in Ecclesia, ea certè aliquando in tam longa temporum serie, vel ex nimia Episcoporum distantia aut inopia, usurpata fuisset: sicut videmus potestatem administrandi sacramentū Confirmationis, simplici Sacerdoti non semel à Sede Apostolica demandatam fuisse. At ex nullo exemplo, vel autoritate constat, datam esse interdum simplici Sacerdoti potestatem consecrandi Presbyteros: ergo hoc maximum indicium est, talem potestatem in Ecclesia non residere.

Tertiò satis certum videtur, ex commissione Supremi Pontificis, posse Sacerdotem non Episcopum, Diaconatum, & Subdiaconatum conferre, propter priuilegium aliquod ab Innocent. VIII. anno 1489. collatum Abbati Cisterciensi, & aliis quatuor primis Abbatibus eiusdem Ordinis ut posset prior omnes Ordinis sui Monachos, reliqui verò tantum sibi.

subditos ad dictos ordines promouere. Cuius priuilegij tenorem refert Rodericus tomo 1 bullarum Apostolicarum, vbi de Bullis ab Innocent. VIII. editis in fauorem Regularium.

Sunt qui dicunt hoc priuilegium non emanasse à summo Pontifice, quia non constat prædictos Abbates eo vnquam vsos fuisse. Verùm oppositum colligitur ex eodem Roderico quæst. regul. tom. 1. quæst. 18. art. 3. vbi testatur, se accepisse à Patribus Ordinis Cisterciensis, Abbatres præfati Monasterij, aliosque supra memoratos, prædicto priuilegio vsos esse. Quod euidentis signum est, hoc priuilegium ipsis verè aliquando concessum fuisse.

CONCLUSIO II. Ad valorem ordinationis necesse est, vt qui ordines suscipit sit vir, isque baptizatus.) Prior pars præcipuè colligitur ex voluntate Christi, qui dum in cœna Apostolis dedit potestatem consecrandi; item quando post resurrectionem insuflauit in eos, & dixit, Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c. nullam mulierem ordinauit, nequidem suam matrem sanctissimam, quæ fœminarum omnium erat dignissima, sed solos viros; quod certo argumèto est, se-

DE POENITENTIA. CAP. X. 209

xum fœmineum, ex iure diuino, esse ordinationis incapacem.

Congruentia verò huius institutionis multiplex assignari potest. Imprimis enim per ordinationem confertur gradus aliquis præminentix supra alios. Deinde ordines tum ad alia pleraque officia, tum ad docendum sunt instituti. Rursus qui ordinem aliquem, etiam infimum, suscipit, idoneus fit vt possit esse Episcopus, ac proinde Ecclesiæ sponsus, Christum repræsens. Denique cum tonsura sit Clericorum insigne, qui ordinibus initiat, debet tonderi.

Ex hoc autem quadruplici capite manifestum fit, sexum fœmineum non esse idoneum ad ordines suscipiendos, tum quia fœminæ ex lege naturali, de qua Genes. 3. subditæ sunt viris, tum quia Paulus 1. Timoth. 2. Mulier (inquit) in silentio discat cum omni subiectione, docere autem mulieri non permitto: tum quia fœmina congruè dici non potest sponsus Ecclesiæ, qui vices Christi gerat, illumque repræsens; tum denique quia ex Apostolo 1. Corinth. 11. turpe est mulieri tonderi, aut decaluari.

Nota, per Presbyteras, de quibus in Conciliis interdum agitur, intelligi vi-
duas seniores, quæ aliis ratione ætatis

præerant; vel fœminas quarum mariti ex earum consensu, ad Sacerdotium euecti erant, quæque castitatem seruare tenebantur. Similiter nomine Diaconissæ intelligi solet fœmina, quæ deputabatur ad aliquod ministerium, quodammodo sacrum, in Ecclesia exercendum, nimirum vt Sacerdoti mulieres baptizanti inseruiret, ne opus esset vt viri earum corpora tangerent; vt fores per quas fœminæ in Ecclesia ingrediebantur, custodiret, &c. Non ratò tamen Diaconissa accipitur pro fœmina, cuius vir ad Diaconatum promotus erat, quæque non poterat, eo viuente, alteri coniugio copulari.

Posterior pars constat, tum ex cap. Si quis, de Presbytero non baptizato, tum quia vt non semel diximus, Baptismus est ianua & fundamentum omnium sacramentorum: quare sicut domus constitui non potest, vbi non est fundamentum; ita nec ordo, aut quoduis aliud sacramentum validè suscipi, ab eo qui non est baptizatus. Et ea ratio est, cur vulgò auctores dicant; characterem Ordinis supponere characterem Baptismi.

CONCLUSIO III. Infantes validè possunt ordinari ante vsum rationis, in adultis tamen requiritur consensus ad valorem ordinationis.) Prior pars non

DE POENITENTIA. CAP. X. 211

obscure insinuatur dist. 77. can. in veteri lege, & cap. unico, de clerico per saltum promotio. Probatum autem à simili: nam infantes, ante rationis usum, sunt capaces Baptismi, & Confirmationis; cur non & Ordinis? cum hæc tria sacramenta id habeant commune, ut characterem imprimant.

Dices esse discrimen, quia votum continentiae est ordinibus annexum, non aliis sacramentis; non potest autem aliquis voto obligari, nisi consentiat. Verum hinc non colligitur, quod infans ante usum rationis, non recipiat characterem Ordinis; sed tantum quod sic ordinatus, non tenetur castitatem servare, quando ad ætatem adultam perueverit.

¶ Nota ad primam tonsuram, & ordines minores expectandum esse ex congruentia, & honestate usum rationis, ad maiores verò etiam ex præcepto: ita ut si quis Episcopus infantem, nondum ratione utentem, Subdiaconatu, aut Presbyteratu initiet, peccet mortaliter, contra præceptum Ecclesiae. Cæterum in Concilio Trident. sess. 23. cap. 12. de reformat. statuitur, ut nullus in posterum ad Subdiaconatum ante 22. ad Diaconatum ante 23. ad Presbyteratum ante 25. ætatis

ITZ T R A C T A T V S

suæ annum promoueatur; quæ verba de anno incepto inielligenda sunt, vt constat ex declarationibus, & remissionibus illius capituli, & ex praxi Ecclesiæ, ex qua etiam habemus, ad primâ tonsuram sufficere ætatem septem annorum: imò ordines minores post septennium posse conferri, excepto Acolitatu qui non nisi anno duodecimo expleto, administrari debet. Denique ad Episcopatum requiritur, ex iure communi, ætas 30. annorum completa.

Posterior pars sufficienter probata manet ex dictis de sacramentis in genere, vbi ostendimus ad valorem sacramenti necessariam esse intentionem suscipientis, si adultus sit. Vnde sequitur irritam esse ordinationem, quando quis absolute inuitus ordinatur. Quamuis secus dicendum sit, si quis metu aliquo ad suscipiendos ordines compellatur, ita vt absolute ordinari velit, & sit tantum inuitus secundum quid.

Quæres, an ille qui graui metu iniuste compellitur ad susceptionem ordinum, teneatur castitatem seruare. Respondeo negatiue, quia cum votum illud sit per iniuriam extortum, verisimile est illud à Deo non acceptari: at sine Dei acceptatione, votum non est ratum, neque

vim obligandi habet.

CONCLUSIO IV. Sacramentum Ordinis confert gratiam, & characterem.) Ita sumitur ex Concilio Trid. sess. 23. can. 4. eaque ratione probatur, quia sicut per Baptismum datur potestas suscipiendi alia sacramenta, ita per ordinationem confertur facultas ea administrandi. Sicut ergo æquum est, ut per baptismum detur gratia, ad ritè & sanctè suscipienda alia sacramenta; ita congruum videtur, ut per ordinationem tribuatur gratia necessaria ad ea dignè administranda. Tanta enim est dignitas & præstantia sacramentorum; ut ea tam à suscipientibus, quàm à conferentibus dignè & sanctè tractari debeant.

Rursus, sicut in Baptismo homo consecratur familiæ Christi, & ea consecratione in perpetuum duratura, recipit characterem indelebilem; ita in ordinatione consecratur, ministerio sacro exercendo in familia seu Ecclesia Christi, & simul recipit potestatem seu characterem spirituales, & indelebilem ad tale munus ritè, & ex officio obeundum.

Quo loco nonnulla scitu digna observanda sunt. Primò per omnes ordines tam minores, quàm maiores utrumque effectum produci: cum enim omnes sint

sacramenta, ex communiore, & probabiliore sententia, & per omnes conferatur potestas administrandi officia Ecclesiastica, qua Clericus tanquam signo quodam spirituali, eoque indelebili à laicis distinguitur, quæque nunquam iteratur hinc fit ut per omnes ordinationes producat gratia, & character.

Secundò nota, eodem instanti simul infundi gratiam, & characterem in ordinatione, nimirum quando sacramentum applicatione materiæ, & formæ essentialis perficitur. Hoc autem intelligendum est, quando non interuenit impedimentum aliquod gratiæ: si enim ordinatus obicem illi apponat, characterem solum recipiet, ut aliàs in simili de Baptismo diximus. An autem recedente peccati fictione, præterita ordinatio suum effectum sortiat, in dubium verti potest, pro cuius enodatione.

Observandum tertio, probabiliorem nobis videri eorum sententiam qui censent, ordinem fictè susceptum, ablata postea fictione per legitimam dispositionem, quoad effectum gratiæ reuiuiscere. Cuius rei ea est ratio, quia per ordinationem homo constituitur in gradu aliquo, in quo eget specialibus gratiæ auxiliis, ad officium suum ritè exequendum, quæ per

DE POENITENTIA. CAP. X. 215

ipsam ordinationem tradi solent. At si ille qui ordinatus sine debita dispositione, talibus auxiliis priuatur, ablato postea peccati obice, non reciperet eiusmodi gratiam, sequeretur illum nunquam posse ritè, & dignè fungi officio, ad quod vi status suscepti est destinatus, quod paulò durum videtur. Quòd autem id sequatur inde patet, quia ordinatio semel validè suscepta, iterari non potest.

Sed aduersus id, quod ante statuimus, per ordinationem conferri characterem indelebilem, erit qui obiiciat, Clericos interdum ob patrata enormia quædam crimina, degradari; eiusmodi autem degradatio nihil aliud esse videtur, quàm è gradu Clericali deiectio, seu ordinis ablatio.

Respondeo degradationem esse pœnam Ecclesiasticam, qua Clerici priuantur functionibus omnibus Ecclesiasticis, & priuilegio Clericali, non autem characterem per ordinationem collato: cuius signum est, quia ordinatio facta ab Episcopo degradato valida censetur: item consecratio Eucharistiæ facta à Sacerdote degradato.

CONCLUSIO V. Sacris ordinibus initiati, tenentur castitatem seruare.) Hoc probatum fuit alias à nobis in tra-

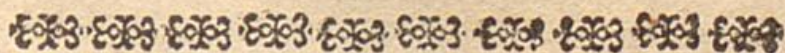
Statu de sacramentis 2. p. disp. 8. sect. 4. variis authoritatibus summorum Pontificum, Conciliorum, & sanctorum Patrum quæ ibi videri possunt. Congruentia verò ex eo sumitur, quòd cum in altari offeratur sacrificium Purissimum, rationi valdè consentaneum est, vt qui ad tale munus deputantur, maximam tam corporis, quam animæ puritatem sectentur. Debent etiam ordinibus sacris initiati orationi frequenter incumbere, quod minimè præstare possent, si operibus conjugalibus vacarent; cum illa animum à diuinis rebus abducant, & terrenis immergant.

Nota 1. quando Pontifices, vel Concilia prohibent, ne Sacerdotes aliique ministri Ecclesiæ vxores suas dimittant, sensum esse, non licere Ecclesiasticis vxores, quas ante susceptionem ordinum duxerunt, à se ita abiicere, vt victum & vestitum iis denegent.

Nota 2. prædictam conclusionem intelligendam esse de Sacerdotio, Diaconatu, & Subdiaconatu: nam quòd spectat ad ordines, qui minores vulgò appellantur, legem continentiae non esse iis annexam, satis constat ex dist. 32. & ex praxi Ecclesiæ. Neque obest quòd in Concilio Nicæno 1. can. 3. prohibetur, ne quis

DE POENITENTIA. CAP. X. 217

ex iis qui in clero sunt constituti, cum mulieribus habitet: per illa enim verba non intelliguntur omnes clerici, sed ij tantum qui in clero sunt constituti, cum obligatione seruandi, castitatem quales sunt Sacerdotes, Diaconi, & Subdiaconi, qui propter votum continentiae, eorum ordinationibus annexum, dicuntur in sacris constituti.

CAPVT XI.

De Matrimonio.

SECTIO I.

*De sponsalibus ad Matrimonium
requisitis.*

CONCLUSIO. I.

AD valorem sponsalium requiritur promissio exterius facta.) Hic enim sumimus sponsalia, pro futurarum nuptiarum promissione: quod autem talis promissio exterius fieri debeat, ea ratione ostenditur, quia si esset interna, non modo non sufficeret ad sponsalia, verum de poenitentia. **K**

nequidem ullam obligationem induceret. In eo enim distinguitur promissio homini facta, ab ea quæ fit Deo, quod huc etsi interna obligat, quia Deus qui intuetur cor, eam acceptat, Illa verò non obligat, nisi ab homine acceptetur, ac proinde nisi signo aliquo exterius manifestetur. Sufficit autem siue hoc fiat verbis, siue scripto, siue alio quocumque modo qui ipsis contrahentibus mutuum consensum sufficienter exprimat. Imò interdum taciturnitas est signum sufficiens consensus, ut si parentes, aut tutores Titij pro eo præsentè contrahant sponsalia, & ille sileat; tenetur enim consentire, aut certe contradicere; quare si non contradicit, censetur consentire.

CONCLUSIO II. Requiritur etiam ad valorem sponsaliū, ut promissio sit mutua, & ex deliberatione ad peccatum sufficienti, procedat. Prior pars probatur: nam cum sponsalia sint veluti quædam Matrimonij inchoatio, sicut in hoc, ita & in illis obligatio & vinculum ex utraque parte esse debet. Unde si unus promittat & alter promissionem acceptet, nec vicissim repromittat, irrita sunt sponsalia. Et acceptans ad nihil tenetur, cum nihil repromiserit; promittens verò tenetur sub mortali, per se lo-

DE POENITENTIA. CAP. XI. 219

quendo, Matrimonium contrahere, si ex gratitudine aut benevolentia promissit, & alter diu repromissionem non differat, quia promissio fuit acceptata, & est de re graui. Quod si promissit tantum per modum contractus respectiui, vt ordinariè contingit, ad nihil obligatur, nisi alter repromiserit.

Posterior pars suadetur: nam cum sponsalia sub mortali obligent, talem deliberationem necessariò postulant, vt valida sint. Accedit quòd cum sponsalia sint quædam dispositio ad Matrimonium, requirunt perfectam & plenam libertatem, quæ à ratione dirigente, & à voluntate libera procedat. Non requiritur tamen ea libertas, quæ ex maturo consilio, & omnium circumstantiarum præuisione procedit, cum pueri septimo ætatis anno sponsalia validè contrahere possint, quo tempore maturo consilio præditi esse nequeunt. Ceterum in dubio, an adfuerit sufficiens deliberatio, nec ne, præsumendum est eam adfuisse, donec aliud constet.

C O N C L U S I O III. Requiritur præterea ad valorem sponsalium, vt promissio fiat animo verè promittendi, adeòque se obligandi.) Probat, quia cum sponsalia sint contractus vtrique promissorius & obligatorius, ea nequeunt

subsistere, nisi contrahentes verè intendant promittere, seque ad seruandum promissa obligare.

Vnde si quis sponsalia contrahit fictè animoque se non obligandi, contractus non valet, adeoque vi promissionis non tenetur exequi quod promisit. Quòd si promittens habet animum verè promittendi, & se obligandi, non tamen promissum implendi, sponsalia valent, & qui ita promisit matrimonium inire tenetur. Cùm enim promissio verè & animo se obligandi facta fuerit, praua intentio non standi promissis, obligationem illam tollere non potest.

Notandum tamen 1. cum qui fictè promisit, teneri ex probabiliori sententia, implere promissum, si fictæ promissioni iuramentum apposuit. Nam etsi habuerit animum se non obligandi, & ex eo capite nulla oriatur obligatio, eò ipsò tamen quòd voluntariè Deum assumpserit in testem futuri matrimonii, Religio & reuerentia erga ipsum postulat, vt id exequatur quod exterius promisit, Ea tamen non sunt vera sponsalia, neque ex his oritur impedimentum publicæ honestatis, ob defectum veræ promissionis, quæ ad essentiam sponsalium pertinet.

Notandum 2. cum qui fictè promisit

matrimonium, etsi non teneatur, vi promissionis, exequi quod promissit, posse id teneri ratione iniuriæ, aut damni illati. Sic qui deflorauit virginem, sub spe matrimonij, quod ei fictè promissit, tenetur eam ducere; quia iustitia commutativa obligat ad reddendum id quod debetur, ille autem debet ex iustitia, consensum in futurum matrimonium, cum sub spe illius, puella ei fecerit copiam sui corporis. In contractibus enim in quibus habet locum, do, vt des, facio, vt facias, quando vnus contrahentium, id de quo agitur expleuit, tenetur alter ex iustitia similiter id ipsum exequi quod promissit, saltem si damnum illatum aliter resarciri non possit.

Excipe, nisi vir genere, aut diuitiis foeminam notabiliter excedat, aut nisi ex variis indiciis facile potuerit foemina deprehendere, se decipi à promittente. In quibus etiam casibus nulla requiritur compensatio vt plurimum, quia foemina potius seipsam decepit, quam decepta fuerit, & sibi imputare debet, quod deflorata sit. Si tamen viri genus aut diuitias ignorabat, vel ille ita promissit, vt vir prudens non potuisset facile præsumere dolum, pecuniis satisfacere debet. At neque tunc tenetur defloratam du-

cere, cum multò maius quid sit, eum tali formine nubere, quàm eam ab illo fuisse defloraram; atque adeò compensatio multis partibus excedat damnum illatum.

CONCLUSIO IV. Ut valeant sponsalia, ea debent contrahi inter personas ad matrimonium habiles, & quæ habeant ætatem à iure statutam.) Ut hoc clarè percipias, Observandum 1. non tantùm inualidè contrahere sponsalia eū, qui laborat impedimento dirimente, sed etiam qui habet impedimentum tantum impediens. Quia sicut prior inualidè spondet matrimonium, eo quòd inhabilis est ad illud: ita posterior inualidè sponsalia contrahit, quia non potest validè se obligare ad id, quod non nisi illicite fieri potest, quale est matrimonium cum tali impedimento.

Hoc autem procedit tantùm, quando impedimentum est perpetuum, quod scilicet tolli non potest, sine dispensatione. Nam si sit temporale, potest eo affectus promittere matrimonium, pro tempore quo ablatum erit, & consequenter sponsalia contrahere; ut fit in impuberibus, qui valide contrahunt sponsalia, etsi ante annos pubertatis matrimonium valide inire nequeant. Nec refert quòd impedi-

DE POENITENTIA. CAP. XI. 217

mentum perpetuum dispensatione tolli possit: nam eo affectus, non potest matrimonium alteri promittere, nisi sub conditione obtinendæ dispensationis, ac proinde eiusmodi promissio non erit absoluta, qualis esse debet ad sponsalia, donec dispensatio obtenta sit.

Observandum 2. ad valide contrahenda sponsalia, requiri ætatem septem annorum completam. Dicitur autem illa ætas completa, ex communiori sententia, si ultimus dies septimi anni incep- tus sit, non autem si desint, aliqui dies. Quod si malitia supplet defectum ætatis, ita ut pueri ante expletum septimum annum, sufficienti iudicio præditi sint ad contrahenda sponsalia, possunt ante illud tempus determinatum, valide sponsalia inire, sicut in simili casu, matrimonium valide contrahitur ante aetatem pubertatis, ut dicitur infra. Quia illud tempus non præscribitur ut necessarium, sed quia ius præsumit, in ea ætate usum rationis illucescere.

CONCLUSIO V. Sponsalia solvuntur ex mutuo consensu: item per professionem emissam in religione approbata, & per votum illius.) Prima pars probatur, quia omnis res si dissolubilis sit, per easdem causas dissolvitur, per

quas nascitur ex cap. i. de regulis iuris atqui sponsalia ex mutuo sponzorū cōsensu nascuntur, & sunt dissolubilia, ergo per eorum consensum solui possunt. Quod verum est, etiamsi firmata sint iuramento. Et in eo distinguntur sponsalia à matrimonio, quod siue consummatum, siue duntaxat ratum sit, ex mutuo coniugum consensu, quoad vinculum solui nequit.

Notandum est autem hæc intelligi de sponsalibus puberum: nam quod spectat ad sponsalia impuberum, ea non possunt ex mutuo vtriusque cōsensu solui, quamdiam impuberes sunt: ne ob ætatis inconstantiam, & leuitatem ingenij detur illis occasio sæpe sponsalia contrahendi, & ab iis resiliendi. Vbi vero eorum aliquis pubertatem adeptus est, potest ille resilire non expectata alterius pubertate, quod validè fiet si statim, id est, intra tres dies resiliat; secus si non nisi eo tempore elapso contradicat: illud enim silentium pro consensu reputatur.

Secunda pars ostenditur: nam etiam matrimonium ratum hoc modo soluitur, vt infra dicemus. Imò si sponsus religionem ingrediatur, potest sponsa, non expectata illius professione, contrahere sponsalia cum alio. Quia sponsus suscep-

DE POENITENTIA. CAP. XI. 22 §

tionem habitus religiosi, satis ostendit se ex parte sua, sponsalibus renunciare. Unde si egrediatur, non tenetur sponsa fidem illi datam seruare, siue cum alio contraxerit, siue non. Si tamen eo egresso, sponsa velit cum illo matrimonium contrahere, tenetur ille fidem præstitam seruare cum ea iure suo priuata non sit.

Cæterum quod dicimus de sponso ingrediente religionem, extendi debet ad illum, qui post sponsalia vouet continentiam, vel susceptionem ordinis sacri, cum scilicet ex parte sua renunciare sponsalibus: teneri tamen contrahere, si ad hoc adigatur à sponsa, quæ propter vota illa sponsi, suo iure non est priuata, ex communi sententia. Quòd si votum continentiae præcessit, illud dirimit sequentia sponsalia. At verò susceptio ipsa ordinis sacri, siue præcedat, siue sequatur, sponsalia dissoluit.

Tertia pars suadetur, quia sicut se habent sponsalia ad matrimonium ratum; ita se habet votum profitendi in Religione approbata, ad professionem ipsam. Quæ admodum enim qui sponsalia iurit cum aliqua, tenetur illi nubere; ita qui votum profitendi emisit tenetur profiteri. Atqui professio dissoluit ex vtraque parte, matrimonium ratum ergo & votum profi-

tendi sponsalia eodem modo dissolui.

Dixi, per votum profitendi; nam si tantum emittatur votum ingrediendi Religionem, sine animo profitendi, non puro hoc sufficere ad dissoluenda sponsalia: si enim ingressus ipse in Religionem non dissoluit illa ex parte ingrediētis, ut dictum est; qua ratione dici potest, votum ingressus ea peccatis dissolvere? Verum quia vouentes Religionem ut plurimum intendunt in ea profiteri, hinc fit ut votū illud censatur sponsalia penitus dissolvere, nisi sufficienter constet de opposita vouentis intentione.

Hoc tamen limita, nisi relictus in saeculo graue aliquod damnum iniuste incurrat, ex eo quod alter Religionem ingrediatur: ut verbi causa, si sponsa relictā sit grauida, aut deflorata, aut talem familiaritatem habuerit cum sponso, ut inde grauis infamia sequatur, nisi simul contrahant. In hoc enim casu tenetur sponsus fidem in sponsalibus datam seruare, & ab ingressu religionis abstinere. Quia votum illius, cum sit alteri valde iniuriosum, à Deo minime acceptatum fuit, ac proinde non obligat.

CONCLUSIO VI. Sponsalia etiam soluantur per alia sponsalia, & per fornicationem. Prior pars probatur, quia

qui cum secunda sponsalia contrahit, satis eo facto ostendit, se renunciare prioribus sponsalibus. Unde prior sponsa libera manet ab obligatione sponsalium, & potest cum alio contrahere. Si tamen ea nolit iuri suo cedere, tenetur sponsus cum ea contrahere, & non cum posteriori. Imò quamvis illa prioribus sponsalibus renunciet, non tenetur sponsus ei nubere, cum qua secundo sponsalia iungit; quia cum hæc sponsalia irrita sint, nullam obligationem inducere possunt.

Sed hic adverte; prædicta esse intelligenda, nisi sponsus à secunda priorum sponsalium ignara, copulam obtinuerit; adeò ut graue periculum infamix illi imminet, nisi eam ducat. In hoc enim casu puto eum teneri, cum posteriori contrahere, ut eo contractu reparet graue damnum ei illatum, præsertim cum priori sponsæ nullum inde aliud damnum adueniat, ut suppono, quam quòd ea non cõsequatur re sibi in sponsalibus promissam. Quod damnum, ut liquet, nõ est tanti momenti quàm iniuria posteriori illata.

Si tamen posterior sponsa, matrimonio contracto moriatur, tenetur vir illius cum priori sponsa contrahere: obligatio enim quam cum illa spondendo contraxerat, non est extincta omnino per sequens

matrimonium, sed tantum sopita; ad eum modum quo sopita tantum est obligatio illius, qui post votum religionis, matrimonium contraxit, & consummauit. Quare sicut ille, mortua vxore, tenetur religionem ingredi; ita alter mortua vxore, tenetur cum priori sponsa matrimonium inire.

Posterior pars ostenditur: cum enim ea sit iusta causa diuortij inter coniuges. non mirum est si sufficiat ad soluenda sponsalia. Si tamen innocens velit matrimonium contrahere, fornicarius ad hoc compelli potest. Et in hoc ambo sponsi sunt pares; quia non tantum sponsa, sed etiam sponsus fornicando, fidem in sponsalibus datam violat: quare sponsa non tenetur ei fidem datam seruare.

¶ CONCLUSIO VII. Solui quoque possunt, ex parte, sponsalia, ob mutationem adeo grauem alteri superuenientem, ut si praeuisa fuisset, ea hominem similis conditionis, & cordatum a contrahendis sponsalibus verè deterruisset.) Talia sunt quae sequuntur. Primò quando alter sponsus incidit in morbum aliquem contagiosum, & qui horrorem incutere solet, qualis est lepra, morbus Hispanicus, seu Neapolitanus, Epilepsia, &c. Secundo si fiat notabiliter deformis, ut si priuetur naso, vel altero oculo; quaquam auctores ad-

uertunt maiorem requiri deformitatem
 in sponso, ut sponsæ resiliere liceat, quàm
 in sponsa, ut ea à sponso relinqui possit.
 Eo quod non tanta exigi solet pulchri-
 tudo in uiris, quàm in mulieribus. Tertio
 si alter magnam bonorum iacturam fa-
 ciat, ita ut alteri factus sit notabiliter in-
 æqualis; quia hoc constitueret inæquali-
 tatem in nuptiis, quæ præuisa ab iis me-
 ritò retrahere potest. Si tamen, non ob-
 stante graui iactura bonorum, qui eam
 patitur manet æquè diues ac alter, & alio-
 qui inter illos non est conditionum dis-
 paritas, puto iacturam illam non sufficere,
 ut alteri à sponsalibus resiliere liceat.
 Quòd si hæreditas alicui eorum de nouo
 superuenerit, non propterea potest ille
 sponsalia dissoluere, eò quòd alter non
 est peioris conditionis quàm antea esset
 dum sponsalia inita fuerunt. Quòd au-
 tem dicimus de iactura bonorum, dicen-
 dum etiam est de iactura famæ. Quarto
 magna sæuitia, & morum asperitas de
 nouo cognita; si enim ea sufficit ad ce-
 lebrandum diuortium inter coniugatos,
 à fortiori sufficet ad dissoluenda spon-
 salia. Quintò si p robabiliter timeatur ex
 contractu matrimonii, infelix exitus, aut
 graue scandalum; ut quia inter spon-
 sos ipsos graue odium natum est, aut quia

graves inimicitiae inter eorum parentes exoriantur, quae facile sedari non poterunt, si nuptiae celebrentur. Non tamen sponsalia rescindere licet ob leues minas terroresque qui interdum iactari solent, quisque facile concidunt celebratis nuptiis, ut patet experientis.

Quo loco advertendum est, non modo fas esse à sponsalibus resiliere, quando mutatio grauis sponsalibus supererit, sed etiam quando ea praecessit, in contractu tamen ignorata fuit. Quòd si tali mutatione cognita, sponsus sciens se habere ius resiliendi à sponsalibus, sponsam cognoscat, eo actu videtur renunciare iuri suo, & sponsalia rata habere. Quae si eorum dissolutionem postea petat, iudex eum audire non debet, ut in simili dicemus infra de coniuge, si ad vxorē accedit, cogitā sufficienti causā diuortij, propter adulterium ab ea patratum.

CONCLUSIO VIII. Quando quis est in mora, seu quando per ipsum fiat, quominus sponsalia tempore debito compleantur, alter manet liber ab obligatione sponsalium.) Ut hoc intelligas aduerte, sponsalia duobus modis contrahi posse, primò ita ut nullum tempus eis praefigatur, quo nuptiae celebrandae sint; & tunc etsi vnus sit in mora, ex legitima

causa, non propterea alter per quem non fiat quominus matrimonium contrahatur, ab obligatione sponsalium liber remanet; si tamen dilatio sit tanta, ut ex prudenti iudicio credibile non sit, alium voluisse ad eam se obligare, esto sit inculpabilis, poterit ille qui non est in mora, à sponsalibus rescilire.

Alio modo celebrari possunt sponsalia, adiecto certo termino intra quem compleri debeant. Et hoc dupliciter fieri potest. Primò ita ut nisi intra tale tēpus inueatur matrimonium, is per quem non fiat, liber sit ab obligatione sponsalium. Et tunc certum est, elapso tali termino sponsalia dissolui, ex parte illius qui non est in mora, seu per quem non fiat, quin nuptiæ celebrentur. Vnde potest rescilire si velit saltem quando alter culpabiliter est in mora. Imò & ex probabiliori sententia, quando illius mora à culpa excusari potest. Quia sicut in aliis contractibus, ita & in isto contractu sponsalium, ut rescindantur sufficit, quòd conditio de qua partes mutuò conuenerant, adiecta non sit, etsi ex neutrius culpa id proueniat.

Secundò potest præfigi certus terminus sponsalibus, ea intentione, ut eo elapso, qui est in mora possit cogi ad celebrā-

dum nuptias ; & tunc perspicuum est, statim post illum terminum assignatum, non manere liberum ab obligatione, eum per quem non stat, quominus compleantur sponsalia, sed tantum habere ius cogendi alium, ut stet promissis. Unde si requisitus tantam prorahat nuptias, ut probabiliter videatur sponsalibus renunciare, aut manifestè peccet mortaliter prorahendo sine causa, fas est alteri à sponsalibus resilire. Quod verò spectat ad eum qui est in mora, siue culpabiliter, siue inculpabiliter, certum est eum non fieri liberum à fide data : atque adeò teneri contrahere, si alter qui habet ius rescindendi sponsalia, cedat iuri suo.

CONCLUSIO IX. Quando sponsus in terras remotas se transfert, quia sponsalibus renunciare censetur, sponsa manet libera ab illo.) Quod tamen aliqui limitant. Primò nisi ex consensu sponsæ discedat; sed adde, dummodo ex nimia sponsi mora, graue periculum incontinentiæ sponsæ non immineat, aut non urgeat alia necessitas contrahendi matrimonium cum alio. Nam in his casibus sponsa non censetur se obligasse ad fidem seruandam, etsi sponso licentiam discedendi dederit.

Limitant secundò, nisi sponsus ex cau-

DE POENITENTIA. CAP. XI. 233

fa necessaria, diutiùs abesse cogatur: tunc enim aiunt sponsam debere expectare, donec impedimentum illud ablatum sit. Sed hoc falsum est, nisi supponas primò, nullum terminum sponsalibus fuisse appositum, vt patet ex antedictis. Item sponsam nullum ex ea mora graue incommodum incursum.

Limitant tertio, nisi sponsus existens intra prouinciam, plusquam biennio absit; existens verò extra prouinciam, intra triennium non redeat. Verum existimo sponsam non ita teneri toto illo tempore expectare, quin possit Iudex Ecclesiasticus, spectatis circumstantiis omnibus, maximè verò damnis, aut periculis quibus sponsa ex longa mora, subesse potest, certum tempus præfigere, vt interim moneatur sponsus, quod nisi intra illud redeat, sponsa libera manebit ab obligatione cum illo contracta.

Limitant quarto, nisi spes sit eum breui rediturum. Et hæc limitatio legitima est, tum quia in eo casu sponsus non censetur sponsalibus renunciare; tum quia ex breui mora nullum sponsa incursum est damnum, propter quod rationabiliter à fide data resilire possit.

Porro quod dicimus de eo qui aliò se transfert, etsi rediturus sit, à fortiori

dicendum de eo qui post sponsalia, in terras remotas domicilium suum transfert. Sponsa enim non tenetur eum sequi, nisi aliter inter eos conuentum sit. Et multo minus si sponsus vagari velit; ea enim conditio est nimis dura, ut ad eam censetur sponsa se obligasse.

 SECTIO II.

*De natura, & institutione
Matrimonij*

CONCLUSIO I.

Matrimonium per se est res bona & licita, iurisque naturalis. Prior pars est de fide, contra non paucos veteres hæreticos, qui dicebant nuptias non esse à Deo, sed à Dæmone, earumque usum esse illicitum. Probatum autem potest, tum quia ex Genes. 1. & 9. constat Deum tam ante, quam post peccatum Adæ matrimonium approbasse. Tum quia Christus Matth. 19. contra Iudæos disputat de indissolubilitate matrimonij, eamque à Deo institutam docet verbis illis, Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet. Tum quia idem Christus interfuit

nuptiis in Cana Galileæ celebratis, ut liquet ex cap. 2. Ioan. Tum denique quia Paulus sæpe matrimonium laudat, etsi virginitatem illi præferat, ut constat ex 1. Cor. 7. & ex cap. 13. epist. ad Hebræos; ex quibus etiam locis Patres eandem passim veritatem confirmant.

Accedit ratio: nam negari non potest, quin propagatio naturæ humanæ sit res per se bona; non potest autem natura humana modo debito, & convenienti propagari sine matrimonio: siquidem ad legitimam illius propagationem requiritur, non tantum procreatio filiorum, sed etiam illorum nutritio & educatio, ad quod necessarium est, ut pater & mater, nexu quodam indissolubili, inter se sint coniuncti. Si enim tale vinculum inter illos tollatur, vel non rectè, ut par est, proles educabitur, vel si cõtingat ita educari, hoc erit per accidens, & non ex vi alicuius obligationis, quæ inter virum & foeminam intercedat; qualis certè requiritur, ut in re tanti momenti; legitimæ proles educationi sufficienter prouisum sit, eo modo quo ratio naturalis docet illi prouidendum esse.

Posterior pars suadetur: nam quoad præsens, illud dicitur iuris naturalis, quod sit ipsa dictante natura, seu ad quod

natura ipsa propendet. Atqui homines naturaliter propendent in matrimonium; ergo matrimonium secundum se est ex iure ipso naturæ. Probatur minor, quia quælibet res naturalis inclinatur ad conseruationem sui, & si corruptioni obnoxia sit, ad conseruationem suæ speciei, per generationem indiuiduorum, & conuenientem prolis educationem. Homo autem non potest conuenienter naturæ suæ educari, nisi pater & mater perpetuo nexu inter se socientur, vt dictum est. Quare talis societas est secundum inclinationem hominis naturalem, & catenus ex iuræ naturæ.

Vnde initio mundi tenebantur homines, ex præcepto naturæ, matrimonium inire; siquidem ex iure ipso naturæ tenebantur Deo famulari, quoad propagationem generis humani. Hæc autem propagatio rectè fieri non poterat, nisi vir & foemina matrimonio simul coniungerentur, vt dictum est. Quare talis coniunctio erat præcepta, ex iure ipso naturalis, seu citra omnem præceptum Dei positum.

CONCLUSIO II. Matrimonium est verum nouæ legis Sacramentum.) Est de fide, definita in Concilio Trident. sess. 7: de sacramentis in genere

DE POENITENTIA, CAP. XI. 237

can. 8. & sess. 24 can. 1. Ex quibus locis constat 1. matrimonium esse verum sacramentum. 2. esse sacramentum nouæ legis. 3. illud à Christo esse institutum. Vnde colligi potest, matrimonium ante aduentum Christi, non fuisse verum sacramentum gratiam conferens.

Nonnulli contra hoc corollarium tria obiiciunt. Primò illud Pauli ad Ephes. 5. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & in Ecclesia, quod de coniugio Adæ & Eux intelligi volunt. Respondent aliqui Apostolum agere dumtaxat de matrimonio Christianorum. Sed meliùs dicitur ibi sacramenti nomen latè sumi, pro signo conjunctionis Christi & Ecclesiæ, quod ad rationem sacramenti non sufficit, vt ex dictis satis superque intelligitur.

Secundò obiiciunt, Deum Genes. 2. benedixisse coniugio Adæ, & Eux. Dei autem benedictio, cum efficax sit, gratiam confert. Qua matrimonio primorum parentum gratia collata fuit, & in eo aliis promissa. Vnde apertè sequitur, matrimonium ab eo tempore esse sacramentum. Respondeo, si hoc argumentum quicquam probat, eo concludi non tantum coniugium primorum parentum, sed etiam aliorum animalium coniunctio-

nem gratiam habere adiunctam, & verum esse sacramentum. Sicut enim creatis primis parentibus, Scriptura refert Deum benedixisse illis, & dixisse, Crescite, & multiplicamini. Ita productis reptilibus, & volatilibus, scribit Deum illis benedixisse, & dixisse, Crescite, & multiplicamini.

Tertio arguunt ex Leone Magno, qui epist. 29. cap. 4. docet, nuptias sic ab initio fuisse institutas, ut haberent in se Christi, & Ecclesie sacramentum. Respondent aliqui, illud ab initio, non esse intelligendum de initio mundi, sed de ipso initio institutionis matrimonij factae à Christo. Verum facilius & verius dici potest, significationem illam, quam Leo tribuit coniugio, non sufficere ad rationem sacramenti proprie dicti, quale nos in noua lege exigimus, ut ante dictum est.

CONCLUSIO III. Matrimonium iniuri non potest inter Christianos, quin sit sacramentum; non est tamen sacramentum, quod ex dispensatione summi Pontificis contrahitur, inter baptizatum, & non baptizatam.) Prior pars est communis Theologorum qui docent, rationem contractus civilis & sacramenti, ita iniuriam in matrimonio nouae legis coniungi, ut impossibile sit baptizatos valide ma-

DE POENITENTIA. CAP. XI. 239

matrimonium contrahere, in ratione contractus, quin illud simul contrahant, sub ratione sacramenti. Fundamentum autem præcipuum sumitur ab autoritate Conciliorum Florent. & Trid. quæ cum definiant matrimonium fidelium verum esse sacramentum, eaque definitio sit generalis, de omni matrimonio, inter baptizatos validè contracto, intelligi debet.

Hinc autem collige, matrimonia quod contrahitur per procuratorem, cum sit validum in ratione contractus, habere veram rationem sacramenti. Unde sequitur eos qui ita contrahunt, debere esse in gratia, quo tempore procurator eorum nomine contrahit. Quia aliàs indignè susceperent hoc sacramentum, quod pro viis est institutum.

Posterior pars ostenditur, quia sicut in utroque coniuge non est nisi unum numero sacramentum. Ergo si eorum alter est incapax huius sacramenti, matrimonium in alio sacramentum esse non poterit. Porro cum baptismus sit iuncta aliorum omnium sacramentorum, certum est personam non baptizatam, nullum ex reliquis sacramentis validè suscipere posse.

Dicitur, hanc rationem supponere rem falsam, nimirum unum numero matrimo-

nium esse in duobus, quod videtur impossibile, cum vnum numero accidens non possit esse in duobus subiectis realiter distinctis. Respondeo matrimonium à nobis considerari vt est ens aliquod morale, quomodo non repugnat esse vnum in duabus personis. Sicut in omnibus Cardinalibus est vnica potestas ad eligendum summum Pontificem. Oppositum autem intelligitur de accidente physico, quod repugnat esse simul idem numero in subiectis distinctis.

Sed contra hoc, sunt qui obiiciunt illud Pauli 1. Cor. 7. Sanctificatus est enim vir infidelis, per mulierem fidelem, & sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem. Ex quibus verbis colligunt, virum fidelem qui nubit infideli, sanctificari per sacramentum Matrimonij, ipsamque iam sanctificatam coniugem infidelem sanctificare.

Verum non loquitur Paulus hoc loco de sanctificatione per sacramentum, sicut neque de sanctificatione vnus coniugis ab altero, ex opere operato. Eiusmodi enim sanctificatio imaginaria est, & omni fundamento destituta. Sensus ergo est, quòd vir infidelis simul degens cum vxore sancta & fidele, illius exemplo, conuersatione, & precibus paulatim ad iusti-

DE MATRIMONIO. CAP. XI. 241

iustificationem disponi potest. Eo modo quo Valerianum à sancta Cæcilia, & Adrianum à sancta Natalia conuersos fuisse historiæ testantur.

Vbi aduerte 1. iam dicta esse intelligenda de matrimonio, quod ex dispensatione summi Pontificis, contrahitur inter baptizatum, & non baptizatam. Nisi enim talis dispensatio habeatur, matrimonium erit nullum, etiam in ratione contractus; quia infidelitas consuetudine Ecclesiæ, impedit iam matrimonium, quod fidelis cum infideli contrahere vellet, & contractum dirimit; licet initio nascentis Ecclesiæ, oppositum esset in usu.

Aduerte 2. Quando infideles baptizantur, matrimonium ab iis antea contractum, non fieri sacramentum. Ratio est, quia matrimonium spectatum, prout continet rationem sacramenti, essentialiter est contractus initus inter duos baptizatos. At in casu proposito, hoc reperiri non potest. Nam imprimis dum infideles baptizantur, nullus fit contractus de nouo, neque fieri potest, cum nemo possit dare quod suum non est, & antea factus non existit. Deinde quando præcedens contractus fiebat, illi non erant baptizati: ergo in eorum matrimonio nunquam reperitur id totum, quod simul de matrimonio,

L

necessarium est, vt ad sacramenti dignitatem eleuetur.

CONCLUSIO IV. Consensus mutuus contrahentium verbis, aliisue signis externis expressus, habet rationem materiæ, & formæ in hoc sacramento. Ipsi verò contrahentes sunt ministri illius.) Prior pars ita debet intelligi, vt consensus mutuus habeat rationem materiæ, quatenus mutuam traditionem corporum complectitur: rationem verò formæ, quatenus mutuam acceptationem continet. Cum enim traditio sit quid incompletum, & indeterminatum, donec perficiatur per acceptationem, meritò illa materiæ, hæc formæ rationem obtinet.

Confirmatur: nihil enim est in matrimonio, cui commodius ratio materiæ, & formæ competere possit. Quod enim verba Sacerdotis, de quibus potest esse aliqua difficultas, non habeant rationem formæ, ex eo patet, quia ex communi sententia valere potest matrimonium: etsi Sacerdos non loquatur; cum tamen sacramentum stare non possit, absque forma sua essentiali.

Accedit quòd forma profertur debet super materiam præsentem, & sufficienter applicatam: hoc autem interdum fieri

non potest, quando nimirum matrimoniū contrahitur per procuratorem inter absentes: tunc enim Parochus non est præsens, nisi vni eorum qui nubere volunt, & consequenter non potest proferre verba, supra materiam ab absente exhibitam. Quare dici non potest, quod forma essentialis huius sacramenti in verbis Sacerdotis consistat.

Posterior pars suadetur, tum quia sacramentum Matrimonij essentialiter est contractus: at in contractu nullus alius assignatur minister, præter ipsos contrahentes, qui soli se mutuò obligant, & contractum efficiunt. Tum quia in Concilio Florent. in instruct. Armenorum sic habetur. Causa efficiens matrimonij regulariter est mutuus consensus, per verba de præsentibus expressus. Si autem Sacerdos esset minister huius sacramenti, ipse esset causa efficiens matrimonij. Et in eadem instructione, etsi pro aliis sacramentis assignetur minister, non tamen pro matrimonio. Tum denique quia licet post Concilium Trident. præsentia Parochi sit necessaria, ad validitatem matrimonij: antea tamen valebat matrimonium, etsi Sacerdos non adesset; imò & nunc etiam valet in locis vbi Concilium illud non est receptum. At sacramentum non

valet, sine ministro ad illud essentialiter
requisito; ergo Sacerdos non est mini-
ster matrimonij.

Neque refert 1. quòd in dicta instru-
ctione statuatur, sacramenta tribus con-
stare, rebus, verbis, & ministro. Sicut
enim matrimonium ab ea regula excipi-
tur, quantum ad verba, quorum loco alia
signa substitui possunt, ita & quoad mi-
nistrum, à suscipientibus distinctum, ex-
cludi debet. Quanquam neque hoc sa-
cramentum sine ministro peragitur, cum
ipsi contrahentes sint ministri, vt di-
ctum est.

Neque refert 2. quòd ex præscripto
Concilij Trident. Parochus viro & mu-
liere interrogatis, eorumque consensu
audito, dicere debeat verba illa. Ego vos
in matrimonium coniungo: eiusmodi
enim verborum sensus non est, Ego ef-
ficio coniunctionem inter vos; sed, ego
declaro, vel approbo coniunctionem ve-
stram, Etenim cum soli coniuges con-
trahant, ij soli ad coniunctionem mu-
tuam, vt illius causæ concurrunt. Vnde
singuli dicere possunt, Ego me tibi con-
iungo.

Accedit quòd si Sacerdos esset verus
minister matrimonij, & verba illius essent
de essentia confirmationis sacramenti,

DE MATRIMONIO. CAP. XI. 249

Concilium determinatè pro omnibus locis assignaret certa verba, vt patet in aliis omnibus sacramentis. Hoc autem non præstat, sed tantum iubet, vt Parochus proferat verba superius allata, aut alia, secundum consuetudinè Prouinciæ. Quid, quod etsi Parochus aliqua verba proferre debeat, id tamen, vt infra dicemus, ad valorem matrimonij non requiritur.

CONCLUSIO V. Consensus matrimonij adeò debet esse liber, vt metus cadens in virum constantem matrimonium irritet. Ratio est, quia licet metus non cogat voluntatem, & quod metu compulsi volumus, liberè velimus; quia tamen matrimonium est res maximi momenti, & in eo multa sunt onera ferenda, meritò Ecclesia ad valorem illius exigit maiorem, & pleniorè libertatem, quàm sit in consensu, qui extorquetur per metum, cadentem in constantem virum. Eò vel maximè quia ex matrimonio metu contracto, innumera mala oriri possunt.

Porro ad intelligentiam huius resolutionis, nonnulla obseruanda sunt. Primò nos loqui de metu ab extrinseco, seu à causa libera incusso. Vnde si quis metu inferni contraheret cum sua concubina, matrimonium esset validum. Quia nimi-

rum metus tunc prouenit ab intrinsecò per modum naturæ, non autem ab agente libero matrimonium extorquente.

Secundò aduerte. prædicta esse vera, quando metus ab extrinsecò incutitur, animo cogendi ad matrimonium: Si enim alia de causa metus incutiatur, contractus erit firmus. Hinc si quis capite plectendus, ob crimen aliquod à se patratum, vt pœnam illam euaderet, cum aliqua contraheret, matrimonium illius esset firmum & ratum: quia talis tunc non inducitur ab alio ad matrimonium, sed ipsemet sponte eligit medium illud, vt malum præsens euitet.

Tertiò ad irritandum matrimonium, requiritur vt metus, iniuste incutiatur. Nam si metus iuste sit incussus, matrimonium non irritatur. Vnde si quis minatur mortem per se, & priuata auctoritate inferendam, dormienti cum filia, nisi eam accipiat in vxorem, coniugium inde secutum est nullum. Secus verò si tantum minaretur accusaturum coram Iudice.

Quartò requiritur metus grauis, qualis dicitur ille qui communiter homines constantes grauiter terret, eosque ad res magni momenti aggrediendas inuitos compellit. Qualis est metus mortis, gra-

vis infamiae, aut notabilis amissionis bonorum temporalium, &c. de quibus prudenter iudicandum est, spectatis omnibus circumstantiis, quæ res ut plurimum variare solent. Non sufficit autem levis suspicio imminentis mali, sed moralis certitudo requiritur, ac præterea opus est ut aliâ viâ quàm per matrimonium, malum illud vitari non possit. Sufficit autem siue nobis, siue parentibus, siue aliis, arctissimo amicitiae vinculo nobis coniunctis, immineat; quia parentum, & amicorum mala nostra reputamus.

CONCLUSIO VI. Contractus initus sub conditione de futuro, valere incipit adueniente conditione, non ante.) Ratio est, quia contrahentes verè intendunt contrahere, si talis conditio, extiterit; vnde, eâ positâ, eorum consensus est absolutus. Contra verò, si ea non adueniat, non intendunt contrahere: ergo in primo casu valet matrimonium; in secundo minimè.

Nota 1. conditionem honestam, quæ est contraria substantiæ matrimonij, illud non irritare, ut si quis dicat, contraho tecum, si modo te ob liges, ad castitatem perpetuò seruandam. Ratio est, quia dominium alicuius rei ab illius usu distinguitur. Quare cùm per allatam condi-

tionem non tollatur dominium, quod contrahentes sibi mutuò tradunt, in propria corpora, sed tantum vsus illius dominij impediatur; hinc fit, vt sub ea conditione valeat matrimonium, quod essentialiter consistit in mutuo corporum dominio.

Nota 2. quando consensus matrimonij suspenditur, per conditionem de futuro, adueniente tali conditione, matrimonium fieri validum, sine nouo villo consensu; dummodo prior consensus in vtraque parte habitualiter perseueret, & non sit retractatus, vt patet in aliis contractibus. Vnde colligere potes, eum qui cum duabus contraxit de præsentis, apposta conditione de futuro, esse maritum illius, cuius conditio primò aduenit; etsi fortè cum illa posteriori loco contraxerit. Secus autem dicendum est, si vtraque conditio simul impleatur, tunc enim neuter contractus tenet, quia perinde est, ac si idem simul cum duabus contraxisset, in quo casu nullum est matrimoniù.

An autem in consensu conditionato, necesse sit ad valorem matrimonij, vt constet Parocho conditionem esse adimpletam, dubium esse solet inter authores, quorum alij affirmatiuam, alij negatiuam partem tuentur. Ego verò existimo, in iis

locis in quibus Concilium Tridentinum est receptum, debere Parrochum implementationi conditionis interesse; aliàs matrimonium non tenere, quod similiter de testibus affirmandum est. Et ratio est, quia alioqui contrahentes possent negare conditionem fuisse impletam, ac proinde resilire in foro externo: vnde sequerentur grauissima incommoda, ad quæ vitanda instituit Concilium, vt contractus ineatur coram Parocho, & testibus; quòd non solum intelligi debet, de contractu inchoato, sed etiam de perfecto & absoluto, qualis non est, ante conditionis aduentum, si sit conditionalis.

Quæritur etiam, an matrimonium contractum sub conditione de futuro, valeat statim atque apponitur conditio, siue id innotescat contrahentibus siue non. Respondeo non valere, donec ipsis constet conditionem extare. Quia vt valeat matrimonium, debent contrahentes sibi mutuò aliquo signum externo, significare determinatè consensum suum; at quando nondum sciunt conditionem appositam extare, signum quod adhibuerunt, non magis significat consensum, quàm dissensum illorum, vt patet, si hoc modo contraxerint; *contraho tecum, si pater tuus*

hoc, vel illud fecerit, aut dixerit. Etsi enim à parte rei conditio illa sit impleta; tamen quamdiu contrahentes id ignorant, verba prædicta non magis ipsis significant assensum, quàm dissensum; & ij quorum in præsentia fuerunt prolata, non magis intelligunt eos consentire, quàm dissentire. Quare quamdiu ignorantia illa durat, verba prædicta, aut similia, non sunt satis efficacia, ad matrimonium constituendum.

CONCLUSIO VII. Ut consensus matrimonij sit validus, debet coram Parocho, & testibus declarari, in iis locis in quibus receptum est Concilium Trident.) Quod ut clariùs percipi possit: Aduertendum est primò, ad valorem matrimonij requiri proprium Parochum: quo nomine intelligimus Parochum, in cuius Parochia contrahentes maiori anni parte, domicilium habent constitutum. Quod si contrahentes in diuersis Parochiis habitant, non opus est ad valorem matrimonij, ut vtriusque Parochus matrimonio intersit; sed alterutrius præsentia sufficit, siue ille assistat in propria Parochia, siue in Parochia contrahentis sibi non subditi, siue in Parochia omnino aliena. Sicut enim Parochus extra propriam Parochiam, potest sibi subdito valide absolvere à peccatis, ita eorum ma-

matrimonium validè interesse potest.

Secundò aduerte, non opus esse vt Parochus assistens matrimonio sit Sacerdos, quia hæc præsentia non est actus ordinis. Potest autem Parochus non Sacerdos, validè exercere omnes actus, qui à potestate ordinis non pendent.

Tertiò nota, ex commissione, vel licentia Parochi, posse alium validè assistere matrimonio. Qui autem ita assistit, debet esse Sacerdos, vt colligitur ex Concilio Trident. sess. 24. cap. 1. de reformat. matrimonij: non tamen requiritur, vt eiusmodi Sacerdos ab Episcopo sit approbatus. Sicut autem potest Parochus matrimonio subditorum validè assistere, extra propriam Parochiam; ita & Sacerdos, cui facultas ab eo demandata est, assistendi matrimoniis, quæ ab illius parochianis celebrantur.

Quartò aduerte Parochum, vel alium ab eo deputatū, debere esse præsentē contractui matrimonij, non solum corporaliter, sed etiam moraliter, seu cum aduertentia & usu rationis; quia aliàs non posset testari, matrimonium initum fuisse. Quæ etiam ratio est, cur debeat actu attendere, ad ea quæ peraguntur: si enim quândiu sit contractus mente vagetur, quomodo, testari poterit matrimonium

ritè peractum esse? Hoc certè perinde erit ac si dormiret, vel omnino abesset.

Porro quia ideò solùm requiritur Parochus, ad valorem matrimonij, vt de eo in foro externo, quoties opus fuerit testari possit; hinc fit vt matrimonium sit ratum, etsi Parochus vi detineatur, & à fortiori, si dolo adducatur ad locum, vbi matrimonium celebratur, vel casu ibi reperiat, dummodo aduertat quæ aguntur: quâuis grauitè peccent, qui ita contrahunt.

Quintò obseruandum est, ad valorem matrimonij præter Parochum, requiri tres, vel vt minimum duos testes, vt patet ex Concilio Trid. loco citato; illi autem debent interesse humano & morali modo, vt de Parocho diximus. Vnde infantes, stulti, ebrij, & similes inualidè assistunt. Debent etiam simul interesse cum Parocho, neque sufficeret assistètia successiua. Non tamen requiritur, vt sint testes omni exceptione maiores, id est tales, vt nullum habeant vitium ex iis, ob quæ iure à testimonio ferendo repelluntur, & iis in foro externo fides minimè adhibetur. Vnde excommunicati, infames, parentes, mulieres, serui pueri ratione vtentes matrimonio validè assistunt.

Sextò ad matrimonium præmitti debent, ex præcepto, denunciations, vt patet ex Concilio Trident. sess. 24. cap. 1. de

DE MATRIMONIO. CAP. XI. 253

reform. matrim. ita vt tã Parochus, quàm contrahentes, eas sine dispensatione ordinarij, aut legitima causa omittentes, peccent mortaliter. Per denunciations autem intelliguntur monitiones quædam, quæ præmittuntur matrimonio, vt si quis nouit impedimentum aliquod inter contrahentes, illud reuelet. Et illæ monitiones fieri debent tribus diebus festis, qui se immediatè non consequantur, idque in Parochia vtriusque contrahentis.

Septimò nota, eum qui nouit aliquod impedimentum inter contrahentes, tenei illud reuelare Pastori: quod verum est, etiam si impedimentum sit occultum, & qui illud nouit secretò, extra confessionem, illud audierit, & iuramento addito promiserit se non reuelaturum. Excipiendus est tamen casus, in quo reuelanti graue aliquod damnum immineret, aut ea reuelatio magnum scandalum paritura esset: vel si ille à quo impedimentum audiuit, non esset fide dignus.

Statim autem ac Pastor audiuit subesse impedimentum, moneat secretò contrahere volentes, vt à matrimonio desistant. Si renuunt, non interfit eorum matrimonio, sed ad Ordinarium deferat eorum impedimentum. Ordinarius verò, si impedimentum legitimè probetur, matri

monium impediatur. Quòd impedimentum nihil est aliud, quàm peccatum mortale occultum, non potest Parochus eos publicè petentes repellere, ut facile est intelligere ex iis quæ diximus, de indignè accipientibus ad Eucharistiam.

CONCLUSIO VIII. Matrimonium validè contrahi potest, inuitis parentibus.) Ita communiter Theologi post Trident. sess. 24. cap. 1. de reformat. matrimonij. Ratio est, quia omnia quæ spectant ad essentiam matrimonij adhiberi possunt, etsi parentes non consentiant, nempe materia, forma, & ministri, qui sunt ipsi contrahentes, & præterea Parochus, cum aliis duobus testibus: quare nulla est ratio, cur contractus matrimonij tunc non valeat. Quod si quidam canones exigunt parentum consensum, intelligendi sunt de existentia ex honestate & decencia, non ex necessitate sacramenti. Si quæ vero leges tale matrimonium irritant, eæ iure canonico sunt abrogatæ, ex communi sententia.

Vbi pauca aduertenda sunt. Primò interdum esse peccatum mortale non obedire parentibus, certum matrimonium præcipientibus, quando verbi causa, tale matrimonium valdè conduceret, ad componendas graues inimicitias, ortas inter

parentes eorum qui nubere debent, & propter similes causas. Quod intellige, dummodo filius, cui imponitur tale præceptum, statum matrimonialem amplecti velit: si enim vult religionem ingredi, non tenetur parentibus obedire, nisi in casu, quo ipsi essent in magna necessitate constituti, & nullum esset medium aptum, ad subleuandam eorum indigentiam, præter matrimonium ab illis imperatum.

Secundò nota, aliquando excusari à peccato mortali filium, qui nuptias à parentibus oblatas, & præceptas reiicit, ut si parentes velint eum contrahere cum fœmina infami, vel impudica, aut leprosa, &c. Idemque dicendum est de eo, qui ex iusta causa, parentibus inuitis, cum aliqua contrahit; ut qui verbi causa à parentibus nimis asperè tractatur, aut quia vigesimum quintum annum excessit & parentes de quærenda ei vxore, nullo modo sunt solliciti.

Tertiò nota, non posse parentes licitè saltem graui metu iniecto, compellere filios ad statum matrimonij amplectendum, aut ad contrahendum cum hac, vel illa. Quia cum in eo statu quædam sit seruitus perpetua, homo qui natura liber est, ad illum sponte se obligare debet.

Similiter peccant parentes, qui sine iusta causa impediunt, quominus eorum liberi matrimonium ineant. Non tamen incurrunt. Excommunicationem latam in Concilio Trid. sess. 24. cap. 9. de reformat. matrimonij; quia illa tantum fertur contra dominos temporales, & Magistratus, aliosque iurisdictionem in foro externo habentes, qui subditos, vel alios cogunt, ne liberè matrimonium contrahant.

CONCLUSIO IX. Quando alter contrahentium fictè consensit, satis est ad valorem matrimonij, si ille solus postea verè, & ex animo consensum præbeat.) Ratio est, quia ad valorem matrimonij requiritur, & sufficit vtriusque consensus: in casu vero prædicto consensus vnus de nouo ponitur; alterius vero consensus adhuc perseverat, vt supponimus: Ergo vterque consensus sufficienter concurrat, ad constituendum verum matrimonium.

Deinde, si ille qui iam actu consentit, nullo pacto antea consensisset, validè contraheret cū alio cuius consensus moraliter perseverat. Quidni ergo idè præstabit, etsi inualidè cōsenserit? Moneo tamen securius esse, si vterque consentiat, & ita consulendum, nisi periculum esset, ne qui consentit sciens alterum non consensisse,

DE MATRIMONIO. CAP. XI. 257

atque adeo matrimonium esse nullum, vellet resilire; aut inde sumpturus esset occasionem odio habendi, vel spernendi eum qui non consensit. Hæc enim & similia accuratè, & cum magna prudentia expendi debent.

Hic autem observandum est, resolutionem intelligi in casu, quo matrimonium inualidè fuit celebratum, ex defectu consensus vnius partis duntaxat: si enim neuter contrahentium consensit, vterque debet nouum consensum elicere, eumque signo aliquo externo exprimere.

Porro nonnulli authores ponunt discrimen inter priorem, & posteriorem casum; quod in priori sufficiat, si ille qui priùs fictè consenserat, interius consensum edat, nullo adhibito signo externo. In posteriori verò, requiratur nouus vtriusque consensus, signo externo manifestatus.

Verùm non capio eiusmodi discrimen: nam non minùs in vno, quàm in alio casu requiritur, vt signum externum à consensu interno procedat: signum autem priùs adhibitum ab eo qui fictè consensit, non poterat procedere à consensu futuro, & consequenter illud non poterat esse signum eiusmodi consensus. Quare de nouo aliud signum, quo nouus con-

consensus exprimat, adhibendum est. Unde si matrimonium fit per procuratorem, non satis est quod ille qui fictè procuratorem constituit, interiùs fictionem reuocet; sed præterea opus est, vt talis reuocatio fiat signo aliquo externo, quod procuratori innotescat.

CONCLUSIO X. Quando matrimonium fuit inualidum, ob aliquod impedimentũ dirimens, requiritur nouus vtriusque consensus.) Explico. Titius contraxit cum Berta, existimans maritum illius mortuum esse. Elapsis aliquot mensibus vel annis, eorũ alter certò scit, Bertæ maritum fuisse superstitem, tempore quo initus fuit contractus, postea verò è viuis excessisse. In eo casu, cum prior ille contractus, ex parte vtriusque coniugis inualidus fuerit, ob impedimentum dirimens, non tantum ab eo qui impedimentum nouit, verum etiam ab alio coniuge, qui illius impedimenti non fuit conscius, consensus iterum est reuocandus, ac signo aliquo externo exprimendus.

Quo loco obseruandum est primò, quando alter dumtaxat coniugum est conscius impedimenti, alium debere certiore fieri de nullitate prioris matrimonij, vt ambo de nouo consentiant. Causa tamen nullitatis occultanda est,

DE MATRIMONIO. CAP. XI. 239

nisi coniuges ita se mutuò diligant, vt nullum sit periculum, si ea detegatur. Quòd si probabiliter dubitatur, virum magnas turbas excitaturum, si sciat matrimonium antea contractum ob impedimentum aliquod dirimens, inualidum fuisse, satis est si mulier cautè, & dissimulanter curet eum de nouo consentire, & ipsa vicissim consentiat, vt si ita dicat. Me ne ita diligis, vt si nullum inter nos esset matrimonium, de nouo mecum contraheres, & ex nunc vis meus esse maritus? Eo autem assentiente, mulier eodem modo consentiat.

Non sufficeret autem, si vir solum diceret, vellem te ducere in vxorem, si nullum inter nos esset matrimonium, sed requiritur vt actu intendat contrahere, & dicat, volo tecum contrahere, si fortè matrimonium fuit inualidum, aut quid simile. Quia in priori casu non ponitur voluntas contrahendi, sed esset ponenda sub conditione, quomodo nihil operari potest. In hoc tamen consensu exigendo, magna opus est vxoris prudentia, & Confessarius hac in re eam instruere debet.

Rursus obseruandum est, eos qui falsò existimant, impedimentum aliquod subesse, & eo stante, matrimonium validè contrahi posse, validè contrahere, si ma-

trimonium simul ineant. Ratio est, quia cum à parte rei nullum inter eos sit impedimentum, vt falsò arbitrantur, & aliunde verè intendant contrahere, nulla ratio est cur eorum consensus non sit ratus. Imò propter eandem rationem, etsi credant matrimonium validè contrahi non posse, cum eo impedimento quo se ligatos esse falsò opinantur, matrimoniū inter illos ritè perficitur, si mutuos consensus edant, quantum possunt.

Præterea aduerte, consensum de nouo elicatum ab illis qui inualidè contraxerunt, quique falsò existimant contractum ab illis celebratum ratum esse, non sufficere vt inter illos verum matrimonium existat. Cuius ratio est, quia ille qui ita consentit, non vult de nouo contrahere, sed priorem tantummodo contractum, quem ratum arbitratur, posteriori illo consensu approbare, & ratificare, quod fieri non potest; quia cum prior contractus sit nullus, ratificari non potest.

Observandum denique, quando matrimonium, inualidè coram Parocho, & testibus propter impedimentum aliquod occultum, celebratum fuit, non opus esse, vt contrahentes iterum coram illis consentiant; sed satis esse, si priuatim mutuos consensus edant, & exterius expri-

DE MATRIMONIO. CAP. XI. 261

mant. Ratio est, quia finis legis latæ à Concilio Trident. de adhibendo Parocho & testibus, ad valorem matrimonij, non se extendit ad casum, de quo agimus. Quia cùm matrimonium coram Parocho, & testibus celebratum fuerit, si quis contrahentium resiliere vellet, ab Ecclesia impediretur, cùm nullitas matrimonij sufficienter probari non possit, vt supponimus.

Contra verò si impedimentum, ratione cuius matrimonium inualidè contractum fuit, sit adeò notum, vt sufficiēter quoad forum externum, probari possit, debent contrahentes iterum coram, Parocho & testibus, consensus mutuos exprimere. Quia cùm ex vna parte prior contractus irritari possit, propter probationes quibus innititur, ex alia vero posterior, si sine Parocho & testibus celebretur, in foro externo probari nequeat; posset ita contrahentes, relicta vxore, cum qua secreto contraxit, alteri nubere; & ita sequerentur incommoda illa, quæ Conciliū summopere vitare intendit.

CONCLUSIO XI. Mortuo vno coniuge, potest alter iterum nubere: non licet tamen nunc eidem viro, plures simul vxores habere, etsi aliàs licuerit.) Priorem partem tradunt omnes Catholi-

ci, contra Montanistas, & Nouatianos, qui secundas nuptias, vt illegitimas damnabant, quorum errorem amplexus est Tertullianus, vt liquet ex lib. de Monogamia quem ideò Hieron. cap. 1. ad Titum, hæreticum esse docet.

Hoc autè probatur apertissimis Scripturæ testimoniis. Ad Rom. 7. inquit Paulus, Quæ sub viro est mulier, viuente viro alligata est legi; si autem dormierit vir eius, soluta est à lege viri, vt non sit adultera, si fuerit cum alio viro. Et 1. ad Cor. 7. Si dormierit vir eius, liberata est à lege, cui vult nubat, tamen in Domino.

Vbi notandum est, Apostolum non dicere, si dormierit vir eius primus, aut secundus, sed absolutè vir eius, vt ostendat mulierem, mortuo primo viro, cum secundo posse contrahere; mortuo secundo, cù tertio, & sic deinceps. Quæ ratio est, cur Hier. in ep. 50. dicat, se concedere secundas nuptias, nec damnare trigamosimo nec si dici possit, octogamos. Et Epist. II. refert se Romæ vidisse virum, qui sepelierat viginti vxores, & qui tandem cōtraxit cum muliere, quæ sepelierat viginti viros, neque tot nuptias dānat.

Quanquam negandum non est, esse aliquod incontinentiæ signum, multoties

DE MATRIMONIO CAP. XI. 263

nubere, Vnde Patres interdum paulo asperé agunt in eos, qui sæpius nubunt; non autem quod secundas, aut tertias nuptias, vt malas & illicitas damnent, vt hæretici ipsis imponunt.

Dices secundas nuptias ab Ecclesia non benedici, quod signum est ab illa non approbari. Egregia ratio, quasi vero Ecclesia pateretur, nuptias secundo contrahi, nisi eiusmodi nuptias approbaret. Nō igitur ideo benedictionem denegat secundis nuptiis, quod eas damnet, aut non approbet; sed quia ille qui secundo contrahit, benedictionem in prioribus nuptiis accepit, & congruum non videtur, vt eadem res bis solemniter benedicatur, vt patet in templo, altari, calice aliisque rebus sacris, quæ non nisi semel benedici solent.

Nihilominus in variis locis consuetudine receptum est, vt nuptiæ secundæ benedicantur, si mulier alias non nupsit, & vir tantum sit viduus. Imo Ioan. XXII. statuit vt secundæ nuptiæ benedicerentur, quando vnus contrahentiū siue vir, siue mulier nūquā alias cōtraxit, ne alter propter alterū benedictionis gratia priuetur.

Posterior pars est de fide, vt constet ex Conc Trid. sess 24 can. 2. his verbis. Si quis dixerit, licere Christianis plures simul habere vxores, & hoc nulla lege di-

uina esse prohibitum, anathema sit. Probatum autem ex c. 19. Matt. ubi Christus reducit matrimonium, ad primam illius conditionem, quam habebat, quando primi parentes matrimonium inierunt, & reuocat facultatem Iudæis concessam, dimittendi uxores, & pluribus nubendi. Vnde Paulus 1. Cor. 7. monet, ut vnusquisque suam uxorem habeat, vitandæ fornicationis causa, suam inquit, id est vnā, non autem duas, aut tres, vel plures.

Obiici solet aduersus posteriorem hanc partem, exemplum Valentiniani Imperatoris pij & Catholici viri, qui legem promulgauit, vt liceret vnicuique plures uxores sumere, teste Socrate lib 4. cap. 27. Respondent aliqui meritò Imperatorem illum reprehendi, quòd ausus fuerit legem à Christo laram abrogare, & contrariam statuere, quo facilius libidinem suam explere posset, ducendo aliam uxorem, primā, ex qua Gratianum genuerat, superstite.

Alij dicunt, eam esse meram Socratis, hominis Arriani, calumniam: si enim Valentinianus tale edictum promulgasset, viri sanctissimi Damasus, Hieron. Ambros. & August. qui circa illius tempora vivebant, totis viribus illi restitissent, & nefandam

DE MATRIMONIO. CAP. XI. 265

fandam illius impudicitiam scriptis damnassent, quod tamen minimè fecerunt. Quin eximia illius Imperatoris castitas, à variis authoribus celebratur.

CONCLUSIO XII. Matrimonium ratum & nondum consummatum dissolui potest quoad vinculum, tum per professionem Religionis, tum per dispensationem summi Pontificis; non autem consummatum.) Prima pars est definita in Concilio Trident. sess. 24. can. 6. in hunc modum. Si quis dixerit matrimonium ratum, non consummatum, per solemnem religionis professionem alterius coniugum, non dirimi, anathema sit.

Vbi nota, dari à iure duos menses à tempore contractus, vt interim coniuges deliberent, an religionem ingredi velint, nec ne, & si intra illud tempus, vnus eorum religionem ingreditur, tandem anno nouiciatus expleto, in iis saltem locis vbi Concil. Trid. est receptum, & professione solemniter ab eo coniuge emissa, poterit alter qui in saeculo remansit, alias nuptias contrahere.

Aduerte etiam, quòd etsi probabile sit, per illud bimestre posse coniuges sibi debitum denegare, etsi non cogitent de religione, contrarium tamen videtur probabilius. Quia cum statim à tempore
de Matrimonio. M

M

contractus, alter habeat potestatem in corpus alterius, potest quilibet debitum exigere quando voluerit, & alter tenetur reddere, nisi in casibus à iure exceptis, qualis est ille duntaxat, in quo alter coniux cogitat de religione: tunc enim dantur duo integri menses, vt deliberet, an debeat ingredi, nec ne, & interim debitum denegare petenti. Quòd si de ea re non cogitat, tenetur reddere.

Secunda pars manifesta constat experientia. Nam sæpe videmus summum Pontificem in matrimonio rato dispensare, & illud dissolvere; ac multi authores fide digni, testantur suo tempore varios Pontifices in ea re dispensasse. Legatur Nauarr. in summa cap. 22. n. 21. vbi affirmat, varios coniuges suo consilio petisse dispensationem matrimonij rati, eamque obtinuisse à Paulo III. & Pio IV. Legatur etiam Henriquez lib. 11. cap. 8. vbi testatur Gregor. XIII. eadem die vndecim matrimonia rata dissoluisse. Idem scribunt plures alij authores, de quorum fide dubitare non licet. Quis autem credat in re adeò graui, Ecclesiam quæ à Spiritu sancto regitur, & illuminatur, errare?

Tertia pars est de fide, definita in Concilio Trident. sess. 24. can. 3. probatur-

DE MATRIMONIO. CAP. XI. 267

que manifestè ex Scripturis: Marci 10.
Quicumque dimiserit vxorem suam, &
aliam duxerit, adulterium committit
super eam, & si vxor dimiserit virum suū,
& alij nupserit, mœchatur. Similiter
Lucæ 16. Omnis qui dimittit vxorem
suam, & alteram ducit, mœchatur, & qui
dimissâ à viro ducit, mœchatur. Et Rom. 7.
Nā quæ sub viro est mulier, viuente viro
alligata est legi; si autem mortuus fuerit
vir eius, liberata est à lege viri. Igitur
viuente viro, vocabitur adultera, si fuerit
cum alio viro. Si autem mortuus fuerit
vir eius, liberata est à lege viri, vt non
sit adultera, si fuerit cum alio viro. Quæ
& similia non nisi de matrimonio con-
summato intelligenda sunt.

Notandum autem, hoc intelligi de
matrimonio inito inter baptizatos: nam
matrimonia infidelium consummata, etsi
dissolui nequeant, quamdiu vterque con-
iux permanet in infidelitate, aut quando
vterque ad fidem conuertitur; si tamen
vnus eorum ad fidem Catholicam con-
uertatur, & baptismum suscipiat, & alter
in infidelitate perseuerans, cum eo habi-
tare renuat, aut nolit habitare sine con-
tumelia Creatoris, vel pertractione ad
peccatum mortale, potest fidelis cum alio
nuptias contrahere, vt patet ex cap.

quanto, & ex cap. Gaudemus. de diuor-
 tiis. Cùm enim in eo casu fidelis tenea-
 tur vitare consortium infidelis, & Chri-
 stus aliunde nolit obligare recens con-
 uersos ad fidem, ad perpetuam castitatem:
 quam non omnes capiunt, Matth. 19 hoc
 enim graue onus esset, & suauitati legis
 Euangelicæ parum consentaneum; con-
 gruum fuit, vt in fauorem fidei, quæ con-
 iugio præstat, possit fidelis matrimonium
 dissoluere cum priori coniuge, & alteri
 de nouo contrahere.

SECTIO III.

De impedimentis Matrimonij.

CONCLUSIO I.

Quædam sunt impedimenta Matri-
 monij, quæ dicuntur impediencia
 tantum; quia scilicet impediunt, ne Ma-
 trimonium licitè contrahatur: contra-
 ctum tamen non irritant.) Ea his versi-
 bus comprehenduntur.

*Ecclesia vetitum, nec nen tempus
 feriatum:*

*Atque Catechismus, Sponsalia,
 iungito votum,*

DE MATRIMONIO. CAP. XI. 269

Incestus, raptus sponsata, mors mulieris.

Susceptus propria sobolis, mors presbyteralis :

Vel si pœniteat solemniter, aut monialem

Accipiat, prohibent hæc coniugium sociandum.

Quid autem per singulas particulas intelligatur, paucis accipe. Imprimis per Ecclesiæ vetitum, intelligitur interdictum Episcopi, vel alterius potestatem habentis, quò prohibetur ex rationabili & legitima causa, ne intra aliquod tempus, matrimonium inter hos, aut illos inearur.

Secundo, per tempus feriatum, intelligitur tempus Aduentus vsque ad Epiphaniam, & tempus Quadragesimæ, currens à feria quarta Cinerum, vsque ad octauam Paschæ inclusiuè. Incipit autem Aduentus à media nocte, quæ præcedit primam diem Dominicam illius, & Quadragesima à media nocte, quæ præcedit diem Cinerum.

Tertiò, per Catechismum intelligitur cognatio olim contracta ab eo, qui tenebat puerum in Catechismo, id est qui tenens puerum respondebat pro illo, ad interrogata Sacerdotis baptizatis. Verum

talis cognatio, ex probabiliore sententia, ablata est per Concilium Trident. sess. 24. de matrim. cap. 2. vbi expressè statuitur, cognationem spirituales non contrahi, nisi inter personas ibi enumeratas, in quarum numero non ponuntur ij, qui tenent in Catechismo, nisi iidem sint patrini.

Quartò, per sponsalia intelligimus promissionem futurarum nuptiarum alicui factã, vt constat ex supra dictis. Qui enim cum aliqua sponsalia contraxit, non potest, sine peccato mortali, cum alia matrimonium inire, nisi ex iusta causa, promissionem priori factam dissoluat: nihilominus si matrimonium cum posteriori contrahat, sponsalibus legitimè non solutis, illud validum erit; quia hoc impedimentum non dirimit contractum, sed tantùm contrahendum impedit, sicut & alia de quibus nunc agimus.

Quintò, per votum intelligimus simplex castitatis votum: illud enim matrimonium contrahendum impedit, sed contractum non dissoluit. Et idem dicendum est de voto ingrediendi Religionem, aut suscipiendi ordines sacros, aut nunquam nubendi, quibus meritò ab omnibus annumeratur, iuramentum de his rebus.

DE MATRIMONIO. CAP. XI. 27.

Sextò, per incestum intelligimus copulam carnalem, scienter habitam à viro, cum consanguineis suæ vxoris, vsque ad secundum gradum; vel ab vxore, cum consanguineis viri. Non incurritur tamen hoc impedimentum, per incestum cum propriis consanguineis, neque etiam cum cognata legali, aut spiritali. Porro qui hoc impedimentum contrahunt, non possunt licitè mortuo coniuge, cum alio matrimonium inire. Si tamen secus faciant, matrimonium tenet.

Septimò, per raptum sponsatæ intelligimus, raptum sponsæ alienæ: eiusmodi enim raptus, copulâ subsecutâ, impedit quominus raptor cum rapta, post mortem viri, aut cum alia quacunque, matrimonium legitimè inire possit, nisi præhabeat dispensationem. Et similiter sponsa raptui assensum præbens, non potest siue raptori, siue alteri nubere. Cæterùm hæc pœna non extenditur ad fœminam, alieni sponsi raptricem, quia iura tantum loquuntur de raptu sponsæ alienæ, neque considerant extraordinarios casus, qualis est, quod fœmina virum rapiat.

Octauò, per mortem mulieris, intelligimus interfectionem propriæ vxoris, non quidem animo cum alio contrahendi factam: per illam enim dirimitur matrimo-

nium contractum, vt infra dicitur; sed ex ira, vel odio, aut vindicta ob patrum adulterium. Quamuis enim iuxta leges civiles, qui vxorem in adulterio deprehensam, propria autoritate interficit, nulla pœna plectatur; quia tamen peccat mortaliter, à iure canonico imponitur illi pœna, vt ad alias nuptias transire non possit.

Nonò, per susceptum propriæ sobolis, intelligitur leuatio proprii filij de sacro fonte, facta animo insidiandi matrimonio, id est, priuandi alterum coniugem debito coniugali, ratione affinitatis spiritalis ex ea susceptione inter eos ortæ. Qui enim eo animo filium suscipit, iustè metetur, vt si vxori superuixerit, ad alias nuptias transire non possit.

Decimò, per mortem presbyteralem, intelligitur occisio presbyteri, priuata autoritate, & iniustè facta: qui enim ita interficit presbyterum, ad quem spectat matrimonio interesse, meritò illi interdicitur matrimonium; dummodo conuictus sit criminis in iudicio, quia iura cõuictionem exigunt, quæ non habet locum nisi in foro contentioso; cùm in foro pœnitentiæ accusator, & testes externi desint, & solus pœnitens sustineat personam rei accusatoris, & testis,

DE MATRIMONIO. CAP. XI. 273

Vndecimò, pœnitentia solemnis impediebat olim matrimonium quamdiu durabat; nunc vero, quia non amplius est in usu, illud impedimentum cessauit.

Duodecimò, qui matrimonium init cum moniali professa, quam talem esse non ignorat, non solum inualidè cum illa contrahit, sed etiam illicitè cum quacunque alia, quamquam non inualidè.

Notandum hoc loco, prædicta impedimenta, exceptis interdicto, sponsalibus, & voto, communiter non obseruari, vt recentiores aliqui aduertunt. Quare iis innodati non peccant, etsi matrimonium ineant, sine dispensatione.

CONCLUSIO II. Alia sunt impedimenta matrimonij, quæ dirimentia appellantur, eo quod non tantum impediunt, ne matrimonium licitè contrahatur; sed etiam irritant contractum; ita vt contrahentes separari debeant, nisi iterum validè contrahant.) Ea vero sequentibus versibus comprehenduntur.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen;

*Cultus disparitas vis, ordo, ligamen.
honestas.*

Si sis affinis, si fortè coire nequibis.

*Si Parochi, & duplicis desit presentia
testis.*

*Raptave sit mulier, nec parti reddita
tuta.*

*Hac facienda vetant connubia, facta
retractant.*

Primum impedimentum est error, quo nomine intelligitur error personæ, qui tunc contingit in matrimonio, quando vna persona supponitur pro alia, verbi causa, Lia pro Rachele. Tunc autem matrimonium non valet, quia vir non intendit nubere Liæ præsentis, sed Racheli absentis, quæ promissa fuerat. Secus dicendum, quando error cadit in solam qualitatem personæ, vt si contrahas cum Rachele paupe, quam diuitem existimabas: tunc enim validum est matrimonium, nisi consenseris tantum sub illa conditione, si diues es: quia deficiente conditione, deficit consensus sub ea elicitus.

Secundum impedimentum est conditio seruilis, cuius ignorantia irritat matrimonium, quando liber contrahit cum serua, quam putabat liberam: aut vice versa, libera cum seruo, quem liberum esse existimabat. Excipe, nisi seruus per contractum fiat liber ex concessione domini, aut etiam nisi seruitus breui finienda sit, quia parum pro nihilo reputatur.

Tertium impedimentum est votum solemne castitatis, in religione approbata emissum: per illud enim irritari matrimonium postea contractum, statutum est in Concilio Trident. sess. 24. can. 9. & satis constat ex praxi Ecclesiæ, & communi piorum omnium sensu.

Quartum impedimentum est cognatio, quæ triplex est, carnalis, spiritualis, & legalis. Carnalis reperitur inter consanguineos, & irritat matrimonium usque ad quartum consanguinitatis gradum inclusivè: spiritualis contrahitur in administratione Baptismi, & Confirmationis, ut patet ex supradictis, solvitque matrimonium inter personas, quæ eiusmodi cognationem contraxerunt. Legalis vero oritur adoptione perfecta, qua quis extraneum eligit in filium, aut filiam; nepotem, aut neptem, &c.

Vbi observandum est, triplicem esse cognationem ex adoptione ortam, nimirum paternitatem legalem, fraternitatem legalem, & affinitatem legalem; quarum prima habet locum inter adoptantem, adoptatum, & adoptati filios, & nepotes usque ad quartam generationem. Secunda inter filios naturales, & legitimos adoptantis, & adoptatum ipsum, quæ durat tantum, quandiu filius naturalis, & adop-

tius manent sub potestate patris. Quò fit vt ea soluantur mortuo patre, aut alterutro ex filiis emancipato. Tertia inter adoptatam, & vxorem adoptati, item inter adoptatum, & vxorem adoptantis. Atque hæc cognatio est perpetua, sicut & prima, quantumuis adoptio soluantur; ita vt adoptans nunquam possit nubere vxori adoptati, neque adoptatus, vxori adoptantis.

Quintum impedimentum est crimen, quod duplex est, homicidium & adulterium. Porro vt homicidium inducat hoc impedimentum, requiritur primo, vt occidatur coniux, siue vir, siue foemina. Secundo, vt ij qui post mortem coniugis simul nubere volunt, in eam necem simul conspirauerint, nisi homicidium coniunctum sit cum adulterio: tunc enim satis est vnus conspiratio. Tertio, vt coniugem occiderint eo animo, vt inter se postea matrimonium contraherent, aut saltem alter eorum hoc intenderit.

Adulterium etiam, vt prædictum impedimentum inferat, nonnullas condiciones exigit, vel vt adulterans occidat proprium coniugem: vel vt eo viuente, per verba de præsentibus, ducat illum cum quo adulterauit; vel certè promittat se, post mortem coniugis, eam ducturum. Sim-

DE MATRIMONIO CAP. XI. 277

plex enim adulterium, si cum altero ex illis peccatis coniunctum non sit, non impedit quominus matrimonium, inter adulteros contractum, valeat.

Sextum impedimentum est cultus disparitas, quando scilicet baptizatus, siue Catholicus sit, siue hæreticus, matrimonium init cum non baptizata, aut vice versa: matrimonium enim inter illos contractum, nullius est roboris; etsi persona nondum baptizata, sit Catechumena & fidelis, vt omnes probant ex antiquissima traditione, & praxi Ecclesiæ.

Dixi siue Catholicus sit, siue hæreticus: nam non tantum Catholicus, sed ille etiam, qui postquam baptismum suscepit, fidem Catholicam abiicit, subditus est Ecclesiæ legibus. At verò Ecclesia irritat matrimonium contractum inter baptizatum, & non baptizatam; quare si hæreticus contrahat cum non baptizata, dubium non est, quin illius matrimonium irritum sit.

Neque obest quod Ecclesia non habeat potestatem in hominem non baptizatū: satis enim est, quòd baptizatus illius subdatur legibus. Quia eò ipsò quòd cum inhabilem reddit, ad validè contrahendum cum non baptizata, irritatur matrimonium; quippe quod non potest con-

furgere, nisi inter duos habiles ad contrahendum.

Sed quid dicemus, de matrimonio Catholici cum hæretica? Respondeo breviter primò, tale matrimonium esse validum, ut constat ex praxi Ecclesiæ, quæ non declarat illud esse irritum, neque matrimonio coniunctos iubet separari. Quod si contrarium in quibusdam locis iuris canonici videtur innui, dicendum est, ibi tantum prohiberi eiusmodi matrimoniū, non autem irritari.

Respondeo secundò, Catholicum contrahentem cum hæretica, peccare mortaliter, per se loquendo, eo quod in re graui violat præceptum Ecclesiæ, quæ iusta de causa vetat tale matrimonium, tum ne coniux fidelis subuertatur, tum ne proles in hæresi educetur. Ex consuetudine tamen variis in locis recepta, & à summis Pontificibus tolerata, qualis viget in nostra Gallia, probabile est tale matrimoniū sine peccato contrahi posse.

Septimum impedimentum est vis, seu coactio libertati, ad validitatem matrimonij necessariæ, repugnans. Verùm de hoc impedimento satis superque à nobis actum est capite præcedenti, conclusio 5. qui locus consulendus est.

Octauum impedimentum est Ordo sa-

DE MATRIMONIO. CAP. XI. 279

cer, de quo notandum est, eiusmodi ordinem irritare matrimonium postea contractum, ut statuitur in variis locis iuris canonici, ac nouissimè in Concilio, Trid. sess. 24. de matrim. can. 9. Quod generaliter intelligendum est tam de Latinis, quàm de Græcis, apud quos semper matrimonium, post sacrum ordinem contractum, irritum fuit. Quanquam in eo discrepant Græci, à Latinis, quod illi si post matrimonium, ordinem sacrum suscipiāt, possunt licitè matrimonio uti, extra tempus quo altari deseruiunt. Isti vero, si post matrimonium validè contractum, ad Ordines sacros ascendant, ab usu matrimonij perpetuo abstinere debent.

Nonum impedimentum, quod vocatur ligaminis, consurgit ex matrimonio legitimè contracto; qui enim cum vna valide contraxit, non potest aliam, priori viuentem, ducere. Quod ita intellige, ut neque liceat secundam ducere, neque si ducatur, matrimonium cum ea initum valeat, etsi prius matrimonium ratum sit duntaxat.

Hic porro duo obseruanda sunt; primò ob nullam mariti absentiam, etiã si de illius morte dubitetur, posse vxorē alteri nubere. Ius enim ciuile statuens, fœminam posse cum alio contrahere, postquàm

maritum, de cuius vita dubitat, quadriennio, vel quinquennio expectauit, à iure canonico correctū fuit; tum quia in dubio, melior est conditio possidentis, tum quia periculum est, ne secundo nubens, adulterium perpetret, & sacramentum inualidè vsurpet; nullum autem tale est periculum, si diutius expectet, neque de nouo contrahat.

Observandum secundò, si contingat mulierem, postquam matrimonium cum secundo contraxit, certo scire, propriū maritum viuere, eam debere abstinere à consortio alterius; ita ut neque petere, neque ei debitum reddere liceat, quamuis per sententiā Iudicis ad hoc impellatur. Si vero probabiliter dubitet eum viuere, debitum quidem petere non potest, etiā si post adhibitā moralem diligentiam, dubia remaneat; at tenetur illud reddere, nisi petens in simili dubio versetur. Quod si id suspicetur, sine vlllo rationis fundamento, debet suspicionem deponere, & cum eo, cui de nouo nupsit, ut cum vero coniuge, quoad petitionem, & redditionem debiti, se gerere.

Decimum impedimentum est publica honestas, quæ nihil aliud est, quàm propinquitas ex sponsalibus proueniens, robur trahēs ab Ecclesiæ institutione, prop-

ter honestatem eius. Equum enim est, & honestati congruum, vt quia in sponsalibus matrimonium inchoatur, non possit qui cum aliqua sponsalia init, per verba de futuro, cum illius consanguineis matrimonio copulari. Quare ecclesia statuit, vt eiusmodi sponsalia essent sufficiens impedimentum, ad dirimendum subsequens matrimonium contractum inter sponsum, & consanguineas sponsæ, etiam si sponsa moriatur, antequam matrimonium per verba de presenti celebrauerit. Et idem dicendum de sponsa, respectu consanguineorum sponsi. Qui tamen sponsalia tantum promittit, non incurrit hoc impedimentum.

Notandum est autem primo ex Concilio Trid. sess. 24. de reformat. matrim. cap. 3. tolli impedimentum publicæ honestatis, quoties sponsalia inualidè celebrantur, quacumque ex causa proueniat eiusmodi inualiditas. Secundo. quando sponsalia validè fiunt, impedimentum illud extendi tantum, vsque ad primum gradum. Vnde sequitur Titium, si inualidè cum Berta sponsalia per verba de futuro contraxit, posse iam validè nubere consanguineis Bertæ, etiam in primo gradu constitutis, nimirum matri, aut filia, aut sorori illius. Si verò sponsalia validè contraxit cum Berta, potest validè matrimo-

nio copulari, cum omnibus consanguineis illius, iis exceptis, quæ in primo gradu constitutæ sunt.

Porro si sponsalia validè contracta, de consensu vtriusque partis soluuntur, censentur inualida, vt declarauit sacra Congregatio Cardinalium. Quare tunc non inducitur impedimentum publicæ honestatis, & consequenter potest Titius validè contrahere, etiam cum aliqua ex consanguineis Bertæ, in primo gradu.

Dices, quid fiet si Titius, postquam sponsalia de futuro cum Berta contraxit, cum illius sorore matrimonium de præsentis contrahat? Nam quatenus validè cum Berta sponsalia contraxit, non potest cum illius sorore validè matrimonium inire, propter impedimentum publicæ honestatis. Quatenus verò cum sorore matrimonium contraxit, non potest propter idem impedimentum, ipsi Bertæ nubere. Quid ergo faciet Titius?

Respondeo cum distinctione: nam vel Titius matrimonium consummauit cum sorore Bertæ, vel non; si non consummauit, tenetur fidem seruare Bertæ, & cum ea contrahere: matrimonium enim cum sorore Bertæ initum, non potuit inferre impedimentum publicæ honestatis, dirimens sponsalia præcedentia.

DE MATRIMONIO. CAP. XI. 283

vt dictum est. Quin potius vi sponsaliorum præcedentium, matrimonium subsequens nullius est valoris.

Si autem Titius matrimonium consummavit, cum neutra matrimonium validè inire potest. Non cum Berta ipsa, quia iam affinitatem, quæ est impedimentum dirimens, cum ea contraxit, ob copulam quam habuit cum sorore illius: at neque etiam sorori Bertæ validè nubere potest, propter impedimentum publicæ honestatis, ex sponsalibus cum Berta initis, ortum.

Vndecimum impedimentum est affinitas, quæ nihil aliud est quàm propinquitas orta inter Titium, & consanguineos Bertæ; & vice versa, inter Bertam, & consanguineos Titij. idque ob carnalem copulam inter vtrumque habitam; cum enim per hanc copulam Titius, & Berta fiant quodammodo vna caro, consequenter consanguinei vnius contrahunt cognationem quandam affinitatis cum alio; quo fit vt omnes consanguinei Bertæ, sint affines Titio, in eodem gradu, in quo consanguinitatem cum Berta participant. Et econtrà consanguinei Titij sint affines Bertæ, in eodem gradu, in quo sunt consanguinei ipsi Titio.

¶ Vbi nota i. ex iure nouo, hoc impedi-

mentum non extendi ultra quartum gradum; ita ut sicut potest Titius validè contrahere cum propria consanguinea, in quinto gradu: ita & mortuâ vxore, cum consanguineis illius, in eodem gradu, matrimonium inire potest. Imò si affinitas orta est ex copula fornicaria, inter Titium, & consanguineas Bertæ, potest ille validè, & licitè cum earum aliqua contrahere, in tertio gradu, ex Concilio Trid. sess. 24. de reformat. matrim. ubi impedimentum affinitatis, ex fornicatione contractum, restringitur ad eos qui in primo, aut secundo gradu coniunguntur. Quod ita intelligendum, ut non modo affinitas illa nō irriet matrimonium, in tertio gradu postea contractum; sed etiam ut neque contrahendum impediat, ut declaratum fuit à Pio V. in motu proprio, qui incipit, Ad Romanum Pontificem.

Nota 2. illud esse discrimen, inter eum qui cognoscit consanguineam propriæ vxoris, in tertio gradu, & illum qui cognoscit consanguineam, in eodem gradu, illius cum qua fornicatus est, quod prior committit incestum, non posterior. Ratio discriminis est, quia non potest aliquis validè matrimonium inire, cum consanguinea vxoris in tertio, aut quar-

DE MATRIMONIO. CAP. XI. 285

to gradu, potest autem cum consanguinea tertij gradus, illius quam fornicariè cogrouit. Ex eo autem quod non potest quis, matrimonium inire cum sibi affini, accessus ad eam specialiter prohibetur, & constituit speciem luxuriæ, à simplici fornicatione distinctam; non autem ex eo præcisè quòd sit affinis. Cum ergo non possit quis validè contrahere, cum consanguinea vxoris, intra quantum gradum, possit autem in tertio, & quarto, cum consanguinea alterius, cum qua fornicatus est, hinc fit vt copula cum priori habita, sit incestus, non autem habita cum posteriori.

Nota 3. affinitatem dirimere duntaxat matrimonium postea contractum; nam si matrimonium præcedat, & postea contrahatur affinitas cum coniuge, per copulam, sequentem, habitam cum consanguinea illius, in eo casu non dirimetur matrimonium, antea validè contractum; adulter tamen non poterit licitè debitum petere à coniuge, siue incestus sit occultus, siue publicus, nisi præhabita dispensatione, quam Episcopus dare potest.

Duodecimum impedimentum est, impotentia, quæ si sit perpetua, sequens matrimonium dirimit, vndecunque proue-

niat. Dicitur autem perpetua, quando nulla humana arte, aut citra periculum vitæ, aut sine peccato, aut sine euidenti, & extraordinario miraculo tolli nequit. Qualis non est quæ tollitur per Exorcismos, vel orationes Ecclesiæ ad hoc destinatas. Quod si impotentia sit temporalis, per eam matrimonium superueniens non irritatur, spectato iure naturæ. Quanquam ex iure Ecclesiastico, Matrimonia impuberum irritantur, ob impotentiam temporalem Dixi impotentiam perpetuam dirimere sequens matrimonium; si enim matrimonio superueniat, illud non dirimit, etsi ratum tantum sit. In dubio autem, an impotentia præcesserit, an non, iudicandum est præcessisse, si provenit ab intrinseco: secutam verò esse, si ex maleficio, aliaue causa extrinseca oritur. Quia quod à natura inest, semper esse præsumitur, non autem quod aduenit ab extrinseco, nisi oppositum probetur.

Decimum tertium impedimentum est, defectus præsentia Parochi, & duorum testium, in iis saltem locis, ubi receptum est Concilium Trid. Verum de isto impedimento cap. præcedenti resol. 6. sufficienter actum est, neque hic aliquid de nouo, ibi dictis adiiciendum occurrit.

DE MATRIMONIO. CAP. XI. 287

Decimum quartum impedimentum est, raptus mulieris, ut liquet ex Concilio Trident. sess. 24. de matrim. cap. 6. ex quo loco quatuor colliguntur. Primo matrimonium irritum esse, si raptor contrahat cum rapta, quandiu ipsa manet in illius potestate; secus, si ei nubat, quando est ab illo separata, & in loco tuto, ac libero constituta. Secundò, raptorem siue raptã ducat, siue non, esse ipso iure excommunicatũ: Itemque auxiliũ, concilium & fauorẽ præbentes. Tertiò, eos omnes per sententiam Iudicis, declarandos esse perpetuò infames, & dignitatum omnium incapaces, & si clerici sint, à proprio gradu deiciendos. Quartò, raptorem per sententiam iudicis cogendum, ut raptam, iuxta illius conditionem, sufficienter dotet.

Ut autem ista locum habeant, requiritur primò ut raptor feminam rapuerit, eo animo ut ipsemet cum illa matrimonium contrahat, Quare si eam rapuit, solius fornicationis causa, & postea mutuo consensu simul contrahant, matrimonium valet, & raptor dictas poenas non incurrit, ex communiore sententia. Quia poenæ illæ inducuntur à Trid. contra raptores, violantes libertatem matrimonij. At ille qui, ob simplicem fornicatio-

nem, foeminam abducit, non censetur officere libertati matrimonij.

Secundò requiritur, vt raptor ipse velit cum rapta contrahere. Vnde si eam rapiat ea intentione, vt quidam alius de re non cogitans, aut certè nullo modo per se, aut per alios cooperans, illam ducat in vxorem, poenas illas non incurrit; & si rapta consentiat in matrimonium illius, cuius gratia raptus factus est, nuptiæ sunt firmæ & validæ, eo quòd non sunt contractæ inter raptorem, & raptam. Si tamen ex mandato illius, foemina rapta fuisset, matrimonium esset nullum; quia iam ille, communi iudicio, verus raptor censeretur, esto physicè ad raptum non concurrisset.

Tertiò requiritur, vt foemina nolens, & renitens abducatur: nam vbi abductio violenta non est, raptus locum non habet. Vnde si è domo extrahatur volens, & raptui consentiens, aut dolo circumuenta, aut precibus inducta, raptor dictas poenas non incurrit, & matrimoniũ inter eos contractum valet, si aliunde nihil obstat illius valori. Si tamen foemina consentiat, & parentes, vel alij, sub quorum est potestate, dissentiant, matrimonium non tenet; quia etiam tunc raptus vere locum habet, cò quòd infertur
vis

vis potestati, quam parentes habent in raptam. Quod si parentes id ignorant, tunc matrimonium valet; quia cum desit violentia, abductio fœminæ consentientis raptus dici non potest.

Quarò non refert qualis fœmina sit quæ abducitur, an virgo, an corrupta, an coniugata, an soluta, &c. Decretum enim de qualibet fœmina rapta procedit, si excipias sponsam de futuro, quæ volens è domo parentum, à proprio sponso abducitur; talis enim raptus iure communi, quod Tridentinum non correxit, à dictis pœnis liberatur, cap. penult. De raptoribus, modo fiat animo contrahendi matrimonium: ad hoc enim sponsus ius aliquod acquisiuit, per sponsalia.

Tandem illud decretum, ex communi sententia non intelligitur de fœmina virum rapiente, tum quia leges non respiciunt casus rarissimè aduenientes; tum quia in odiosis fœminarum sub masculino non continetur. At Concilium Trid. meminit solius raptoris, vt ex textu allato patet. Vnde validum erit matrimonium inter raptricem, & raptum, etsi hic sit in illius potestate constitutus; dummodo cœtera, ad validitatem matrimonij necessaria, adsint.

CONCLUSIO III. Potest
de matrimonio, N

Summus Pontifex valide dispensare in impedimentis omnibus quæ iure Ecclesiastico matrimonium dirimunt. Ratio est, quia Princeps potest valide dispensare in sua lege. At summus Pontifex est Princeps, & superior totius iuris Ecclesiastici: ergo in eo valide dispensare potest; atque adeò in impedimentis, ex solo iure Ecclesiastico matrimonium dirimentibus.

Quo loco duo notanda sunt. Primò, ut Pontifex valide dispenset in illis impedimentis matrimonij (idem dic de aliis omnibus quæ ad legem Ecclesiasticam pertinent) non requiri rationabilem causam dispensationis, quia lex aliqua non aliter obligat, quam Legislatores eam ferens velit illam obligare. Quare si Pontifex nulla rationabili causa inductus velit ut quis, non obligetur ea lege Ecclesiastica, qua matrimonium cum tali impedimento dirimitur, ille à tali obligatione immunis erit.

Ut autem legitima sit dispensatio, iusta aliqua causa eam concedendi necessaria est, & Pontifex aliter dispensans, peccat contra iustitiam distributivam, quæ postulat ut onera æqualiter distribuantur, inter partes eiusdem reipublicæ (in cuius commodum ea potestas illi à Deo con-

cessa est) nisi iusta de causa aliquis dispensari debeat. Utens etiam tali dispensatione, peccat contra legem naturæ, secundum quam partes totise conformare debent, nisi certa ratio aliud exigat. Eorum tamen peccatum non est mortale, nisi per accidens, ratione scandali, aut grauis alterius incommodi, inde orti.

Secundò nota illud esse discrimen inter summum Pontificem, & eos qui ab illo habent potestatem dispensandi, in impedimentis dirimentibus matrimonij, quòd ille validè, illicitè tamen, sine rationabili causa dispensat, in eiusmodi impedimentis, vt dictum est. At verò alij, non modo illicitè, sed etiam inualidè in illis dispensant, nisi iusta causa adsit. Cuius ratio est, quia sicut Pontifex non potest, sine culpa, dispensare in impedimentis prædictis, quando nulla rationalis causa interuenit, ita non potest alteri licite dare facultatem dispensandi, sine iusta causa. Quare nisi aliud aperte constet semper credendum est Pontificem non concedere alicui, facultatem illam dispensandi, nisi rationalis causa occurrat; ac proinde eum, cui potestas dispensandi demandata est, inualide ea uti, si nulla iusta dispensationis causa interueniat.

CONCLUSIO IV. (Non potest Episcopus ordinariè, in impedimentis dirimentibus matrimonij dispensare.) Ratio est, quia non potest inferior ordinariè dispensare in lege superioris; impedimenta autem prædicta sunt inducta, vel à summis Pontificibus, vel à Conciliis generalibus. Quare Episcopus, qui est illis inferior; in dictis impedimentis dispensare nequit.

In casu tamen necessitatis, concedunt communiter Authores, Episcopum in impedimentis dirimentibus, in foro interno dispensare posse, si nimirum impedimentum sit occultum, & matrimonium publicum, bonaque fide contractum, & coniuges sine graui scandalo separari nequeant, vel non sit facilis aditus ad Pontificem. Et ratio est, quia verisimile est, Pontificem in eo casu, non sibi reseruare potestatem dispensandi, in impedimentis matrimonij; cum talis reseruatio, ob legitimam & non suauem Ecclesiæ gubernationem, fieri debeat.

Dixi, & bona fide contractum, nam si mala fide contractum sit, ita scilicet, ut quis non modo sciat, se verbi causa, accessisse ad consanguineam illius, quam postea duxit in vxorem; sed etiam ex ea copula, ortum fuisse impedimentum, di-

DE MATRIMONIO. CAP. XI. 223
rimens sequens matrimonium, Episcopus
in eo impedimento dispensare nequit, vt
manifestè constat ex Concilio Trid. sess.
24 de matr. c. 5. Sufficit tamen bona fides
alterius coniugum, quia æquum non vi-
detur, vt ob alterius peccatum, innocens
puniatur.

SECTIO IV.

De obligationibus Matrimonij.

CONCLUSIO I.

Coniuges non tenentur per se loquē-
do debitum petere, tenentur tamen
reddere ex iustitia.) Ratio prioris partis
est, quia liberum est vnicuique iuri suo
renunciare, ex cap. Si de terra, de Priui-
legiis, quod saltem verum est, quando
tali renunciatione nulli alteri fit iniuria:
at coniuges non petendo debitum, nulli
faciunt iniuriam, quia etsi tali iuri re-
nuncient, tenentur alteri coniugi debi-
tum reddere, quod satis est. Per accidens
tamen contingere potest, vt coniux debi-
tum teneatur petere, si nimirum putat,
illud moraliter esse necessarium, ad vi-

tandam incontinentiam in alio coniuge.

Ratio posterioris partis est, quia ex iustitia tenetur quisque alteri reddere, quod suum est; ac corpus vxoris ad virum pertinet, in ordine ad usum matrimonij, & vice versa corpus viri ad vxorem: Ergo vxor tenetur debitum reddere viro petenti, & vir vxori Hinc illud Pauli 2. Cor. 7. vxori vir debitum reddat, similiter autem & vxor, viro, &c.

Quo loco obseruandum est primò, hanc resolutionem procedere, non modo quando debitum expressè, sed etiam quando signis petitur, vt si mulier, præ pudore, non audeat verbis debitum exigere. Ea enim est petitio tacita, seu interpretatiua, quam omnes dicunt sufficere, vt alter teneatur reddere.

Secundò obseruandum est, obligationem reddendi debitum esse grauem, & obligare sub peccato mortali, ex genere suo. Quamquam ex leuitate materiae, interdum vitari potest peccatum, saltem mortale, non reddendo; vt si multoties reddere solitus, vna aut altera vice debitum deneger: nisi exigens in periculo incontinentiæ versetur, aut aliud graue incommodum timeatur.

Hinc collige, à ieiunio excusari eum, qui si ieiunet, non potest vxori debitum

soluere. Quia præceptum naturale reddendi debitum, magis obligat, quam præceptum ieiunandi, quod est Ecclesiasticum. Vxor etiam, quæ ieiunando deformis efficitur, & minus à marito diligitur, vel ei exosa redditur, non tenetur ieiunare. Imo etsi tale incommodum non sequatur, si maritus præcipit vxori, vt non ieiunet, ea à ieiunio excusatur, quando præuidet illum, nisi obediat, grauius laturum, Quia præceptum ieiunij non obligat, cum dispendio amoris, & pacis quæ inter coniuges seruari debet.

CONCLUSIO II. Varias ob causas excusatur coniux à redditione debiti.) Prima est, quando probabiliter reddere nequit, sine graui detrimento, aut periculo salutis. Ratio enim naturalis exigit, vt prius quis salutem suam consulat, conseruando proprium indiuiduū, quam generationi prolis vacare teneatur, Ordo etiam charitatis postulat, vt quis primò, suæ incolumitati vacet, ac deinde aliis, si potest, satisfaciat. Ac denique, qui matrimonium contrahunt, non intendunt se obligare ad vsum coniugij, cum graui suo incommodo. Hinc collige, coniugem excusari à reddendo debito, quando periculum est ne lepra, morbo Neapolitano, seu Hispanico, alioque simili inficiatur.

Secunda causa, propter quam debitum negare, licet, est, ad vitandum graue aliquod nocumentum in bonis fortunæ, aut notabile augmentum rei familiaris comparandum. Ratio est, quia coniuges dum inter se matrimonium contrahunt, sibi mutuò pollicentur industriæ communionem, ad rectam domus gubernationem, & rei familiaris vtilitatem. Quare quoties in hunc finem necesse est ut vir, etiam per longum tempus, absit à propria domo, & consequenter debitum reddere non possit, licitè potest discedere, etiam vxore renitente; quia irrationaliter est inuita. Et ita videmus passim obseruari à viris timoratis, quique vxores suas vehementer diligunt.

Tertia causa sufficiens ad negandum debitum, est quando non suppetunt facultates, ad filios alendos. Et ratio est, quia non tenemur id soluere, quod sine graui incommodo nostro, soluere non possumus: at in dicto casu, non potest coniux, sine magno suo incommodo, debitum coniugale soluere. Videns enim se plures habere filios, quàm alere possit, eosque fame confici, mirum in modum torquetur, vitam acerbam ducit, ac interdum in desperationem adducitur. Adeò ut durissimum sit, eiusmodi coniugem

obligare ad reddendum debitum, saltem si in alio non sit evidens periculum incontinentiæ: Et quamvis nonnulli in hoc aliter sentiant, illud tamen apud omnes certum est, si vterque coniux ab usu matrimonij, ob dictam causam, communi consensu abstinere velit, neutrum peccare, cum nemini iniuriam abstinendo inferant.

Quarta causa, propter quam debitum negari potest, imò debet, iuxta nonnullos, est quando exigens, petendo, peccat; sed malim distinguere: nam quando debitum petitur cum aliqua circumstantia, quæ actum ipsum reddit illicitum, ut si sit periculum abortus, tunc debitum reddendum non est; si verò nulla sit circumstantia, qua actus ipse in se fiat illicitus, sed tantum petitio, ut si petens vult castitatem, tunc debitum reddendum est; eò quòd exigens non petit, nisi quod suum est, esto erga Deum peccet. Dico, quod suum est: nam si petens, iure petendi priuatus esset, alter non teneretur reddere.

Quinta causa, propter quam debitum negare licet, est, quando coniux priori bimestri, ante matrimonium consummatum, cogitat de ingressu Religionis, ut supra diximus. Sexta verò est illa, propter quam licet celebrare diuortium, de qua agetur inferius.

N 5

CONCLUSIO III. Coniux habens votum castitatis, tenetur illud servare, quantum potest, sine præiudicio alterius.) Explico: Castitatis votum emitti potest à coniuge, vel ante matrimonium contractum, vel matrimonio contracto, ante illius consummationem, vel denique consummato matrimonio. Si primo modo emittatur, notandum est cum qui post votum castitatis, matrimonium contraxit, nunquam licitè posse debitum exigere, ante obtentam dispensationem, ita ut toties peccet lethaliter, quoties petit. Quia nimirum, ratione voti, tenetur ab omni actu venereo abstinere; à qua obligatione non liberatur, per matrimonium superueniens; quoad petitionem debiti: cum per contractum illius non obligetur ad petendum debitum. Si tamen petat, alter tenetur reddere, ut supra dictum est.

Si votum emittatur secundo modo, id est, post matrimonium ratum, non consummatum, duo notanda sunt. Primò, si fiat votum non petendi debitum, illud valere, adeò ut ita vouens, etiam sine licentia alterius coniugis, non possit licitè debitum exigere; nequidem si secundo matrimonium ineat, nisi intendat se tantum obligare pro præsentis matrimonio.

DE MATRIMONIO. CAP. XI. 299

Notandum secundò, si coniux absolute castitatem vouet, animo ingrediendi Religionem, & putans, illud vnicum esse medium, ad castitatem seruandam, tale votum valere, & vouentem teneri ingredi, antequam matrimonium consummet. Quòd si dum vouet castitatem, de Religione non cogitat, non tenetur ingredi; sed debet castitatem seruare, quantum potest, sine iniuria alterius: ita scilicet, vt, nunquam possit petere, reddere verò, non nisi, quando alterius petendi habet.

Tandem si coniux castitatem vouet tertio modo post consummatum matrimonium, vel imprimis id facit sine consensu alterius, & tunc votum non valet, nisi quoad obligationem illud seruandi, sine præiudicio alterius; nimirum quoad obligationem, nunquam petendi, & tunc tantum reddendi, quando alter exigendi ius habet.

Vel secundò vouet, alio quidem consentiente, sed sine mutuo pacto, & sic etiam non tenet votum, nisi quatenus seruari potest, sine iniuria consentientis, qui etsi licentiam concedat vouendi, non propterea censetur sibi velle præiudiciũ eo voto inferri, nisi aliud constet ex verbis illius. Vnde & petere potest, & qui vouit, ex consensu illius, tenetur redde-

re, vel tertio ita vouet ut uterque coniux, mutuo consensu, & pacto renunciet iuri, quod alter habet in corpus alterius: & tunc neutri licet debitum petere, aut reddere, ut perspicuum est. Idem autem communis sententia statuit, quando ambo coniuges, ex mutuo consensu, castitatem vouent. Quia uterque tunc intendit se obligare, ad omnimodam castitatem seruandam, abstinendo à petitione, & redditione debiti; quæ voluntas includit virtualiter, mutuam renunciationem iuris, quod alter coniux habebat in alterum. Non enim potest se obligare ad non reddendum, nisi ille qui habet petendi facultatem, ius suum ei remittat.

CONCLUSIO IV. Ut rectus sit usus matrimonij, seruari debet modus, finis, vitatio damni, solutio debiti, locus, tempus; aliæque eiusmodi circumstantiæ, his duobus versibus comprehensæ.

*Sit modus, & finis, sine damno, solue,
cohere*

*Sit locus, & tempus, tactus, ne sper-
nito votum.)*

Quæri hîc potest, an licitus sit usus matrimonij, quando dubitatur de valore illius. Pro explicatione nota, aliud esse scire matrimonium nullum esse; aliud verò ex scrupulo moueri ad credendum

DE MATRIMONIO. CAP. XI. 301

esse inualidum. Quo posito, tria statuenda sunt. Primò, coniugem qui certò sit matrimonium nullum esse, non posse debitum petere, aut reddere. Ratio est, quia talis copula, ex parte scientis nullitatem matrimonij, esset formaliter fornicaria, vt patet ex c. Inquisitioni, de sent. excommunicationis.

Statuendum secundo, eum qui ex credulitate probabili, & discreta dubitat de validitate matrimonij, teneri quamprimum moralem adhibere diligentiam. vt certior fiat de rei veritate. Quia aliàs coniicit se in periculum peccandi. Interim autem non potest debitum postulare, reddere tamen tenetur: Quia ex duobus malis, quorum alterum necessario eligi debet, eligendum id quod minus; At si ille petat, periculum est ne fornicetur, ex eo autem quod petat, nullum tale periculum oritur: similiter si debitum neget, periculum est ne iniustitiam grauem committit, contra fidem matrimonij datam; at vero si reddat, periculum est tantum, ne materialiter fornicetur, quod minus malum est. Ille igitur debitum petere non potest, & reddere tenetur, vt etiam sumitur ex cap. citato.

Tertiò statuendum est, illum qui ex macro scrupulo, & sine vilo fundamento

timet, matrimonium esse inualidum, debere ad consilium sui pastoris, scrupulum deponere, & liberè uti matrimonio Quod patet, ex capite citato, Inquisitioni, ubi dicitur, eum qui ex credulitate leui, & temeraria dubitat de valore matrimonij, ad sui Pastoris consilium, conscientiam leuis, & temerariæ credulitatis explosâ, licitè posse non solum reddere, sed etiam exigere debitum conjugale Quod autem ibi dicitur de pastore, intelligi potest de confessario perito, ac de quouis alio homine docto & timorato.

CONCLUSIO V. Potest mater, in periculo vitæ constituta, sumere pharmacum directè tendens ad ipsius curationem, etsi probabiliter abortus inde sit secutus.) Ut hoc clariùs intelligatur, Dico in primis, non licere tribuere matri pharmacum, quo directè fœtus ex illius utero expellatur, siue ante, siue post animationem; etsi hoc necessarium putetur, ob curationem matris, quæ in periculo versatur.

Ratio prioris partis est, quia si non licet ob sanitatem, directè procurare pollutionem, quia hoc est contra naturam generationis, multò minus licet, ob talem finem, fœtum ante animationem expellere, cum hoc magis repugnet generationi.

DE MATRIMONIO. CAP. XI. 363.

Ratio posterioris, quia non licet directè occidere innocentem, vt alius incolumis seruetur. Vnde etsi mors tam matri, quam foetui sit certa, nisi talis medicina adhibeatur, & probabile sit fore, vt mater sanitatem recuperet, si eam sumat, non potest eam sumere; quia nunquam licet tale quid procurare directè

Dico secundò, si foetus non sit animatus, potest mater sumere pharmacum, directè tendens ad curationem illius; etsi probabile sit, abortum inde secururum; quia illa dat operam rei licitæ, & iure suo vititur. Quare si abortus sequitur, hoc est præter illius intentionem, adeoque per accidens: Sicut si ex sumptione medicamenti, ad sanitatem necessarij, & ad eam directè relati, pollutio sequatur, Sed quid, si foetus animatus sit?

Dico tertio, etiam tunc licitum esse matri, vt i medicamento per se & directè ad sanitatem ei restituendam confecto, etsi verisimile sit abortus periculum. Tū quia abortus præter intentionem matris, & omnino per accidens sequitur, vt iam dictum est; tum quia etsi directè innocentem occidere nunquam liceat, licet tamen interdum per accidens, & præter intentionem cum interimere, vt patet,

dum in iusto bello Vrbs aliqua diruitur, in qua sunt multi innocentes, quos necesse est cum aliis perire.

CONCLUSIO VI. Parentes tenentur, ex lege naturæ, filios alere.) Illa enim obligatio oritur ex ipsa inclinatione naturali, quam videmus brutis, cum hominibus esse communem. Excipe nisi parentes ex iusta causa, à tali obligatione liberentur, qualis causa est, si filius habeat vnde decenter, spectato ipsius statu, sustentari possit; aut non possit parens eum alere, sine vitæ periculo, vt si foemina eum procreauit ex adulterio. Potest enim tunc eum hospitali alendum exponere, ea conditione, vt expensis satisfaciat, & rectam illius institutionem curet. Item possunt parentes alimenta negare filiis, ob eas omnes causas, propter quas possunt eos exhæredare.

Quod intellige, nisi filij alimentis simpliciter indigeant, ita vt nec aliunde victum habeant, nec sufficienti robore, arte, aut industria præditi sint, ad victum sibi comparandum. Si enim extrema, aut grauis necessitas adsit, nullo iure excusari possunt à debito eos alendi. Vnde si decoquant id quod ipsis ad sustentationem, à parentibus assignatum est, aut re-auncient, etiam adhibito iuramento, iuri

DE MATRIMONIO CĀP. XI. 305

quod habent exigendi alimenta necessaria à parentibus, si nihilominus simpliciter egent, parentes eos alere tenentur. Atque hoc totum æquè procedit de filiis illegitimis, ac de legitimis.

Tenentur etiam parentes curare, ut eorum filij bonis moribus instituantur, atque adeò ut probos magistros habeant, occasiones peccandi fugiant, præcepta Dei, & Ecclesiæ obseruent, bonis litteris imbuantur, iuxta cuiusque conditionem, & cum deliquerint, moderatè corripiantur, &c. Porro quia hæc facilia sunt, & omnibus nota, in iis amplius non immoramur.

CONCLUSIO VII. Licitum est diuortium inter coniuges, ob varias causas.) Primo ratione adulterij, ut patet ex Matth. 19. 1. Cor. 7. & ex Innocent. 32. quæst. 6. per varia capita. Hinc enim colligitur, maritum diuertere posse ab vxore adulterante, & vicissim posse vxorem relinquere virum adulterantem: quia vbi par est ratio, per debet esse iudicium; ut nempe frangenti fidem, fides frangatur eidem.

Excipiuntur tamen aliqui casus, in quibus non potest coniux ab adultero diuertere. 1. est, si etiam ipse patrauit adulterium. 2. si in alterius adulterium

consensit, verbi causa, vxorem prostituendo. 3. quando adulterans non peccauit, vt si fœmina putans maritum esse mortuum, cum alio contraxit. 4. si coniux innocens adulteranti iniuriam condonat, siue verbis, siue admittendo [ad usum matrimonij].

Secundò licitum est diuortium inter coniuges, ob fornicationem spirituales, hæresim nempe, vel apostasiam à fide. Probatum ex cap. Idolatria. & ex cap. Non solum, 28. q. 1. quibus locis aperte docetur vxorem infidelem, & quæ simulacrum facit, dimittendam esse, quia talis spiritualiter mœchatur. Idem autem dicendum de coniuge in hæresim labente quia etiam hæc est spiritualis fornicatio.

Vbi obseruandum est, Catholicum qui à coniuge infideli propria auctoritate diuertit, non posse Religionem ingredi; quia diuortium illud est temporale, & finitur per resipiscentiam coniugis derelicti, qui habet ius repetendi coniugem, à quo dimissus fuit. Quare etsi ille in Religione professus sit, tenetur redire ad coniugem à se dimissum, si post resipiscentiam ab eo reuocetur; nisi ab illo obtinere possit, vt liberè consentiat, se manere in nouo statu quem suscepit.

Quia nimirum professio illius est irrita, cum ab eo emissa fuerit sine consensu coniugis, vel Ecclesiæ. Vnde etsi nunquam possit à coniuge debitum petere, aut eo mortuo, alteri nubere, quia votum tenet in præiudicium ipsius; tenetur tamen reddere debitum, quoties alter petens habebit ius exigendi.

Quòd si separatus fuit à coniuge hæretico, per sententiam Ecclesiæ, potest, si velit, profiteri in Religione, neque ei fas est ab eo statu resilire, etsi alter resipiscat, & ab eo reuocetur. Imò etsi dimissus resipiscat, antequam dimittens Religionem ingressus sit, non potest impedire, quominus ille ingrediatur, si velit. Neque tamen tenetur dimittens Religionem ingredi, ut à resipiscente separatus manere queat; sed potest in sæculo manens, eum ad suum consortium non admittere, ut apertè colligitur ex cap. Finali, de conuersione coniug.

Ille verò qui ab hæresi reuersus est, non potest Religionem ingredi, sine consensu Catholici in sæculo manentis, quia non potest statum mutare, in præiudicium illius. Vnde si professionem emittat, ea est irrita, & professus à Catholico reuocari potest. Tenetur tamen castitatem seruare quantum potest abstinendo

à petitione, non à reditione debiti, Verum profiteri potest cum consensu dimittentis, etiam si ille sine voto, in sæculo maneat : & sine consensu, si dimittens professus sit.

Tertiò certum est ; vxorem à marito diuertere posse, propter illius sæuitiam, si talis sit, vt sine graui damni corporalis periculo, cum eo habitare nequeat, nisi ipse maritus vxori sufficientem securitatis cautionem exhibeat. Ita omnes ex cap. Litteras, de restit. spol. & cap. Ex transmissa, eodem tit.

Quo loco obseruandum est, quando ratione sæuitiæ coniugis, celebratur diuortium ad tempus, vt experimento constet, num mutet ingenium, aut sufficientem cautionem exhibeat, diuertentem non posse Religionem ingredi, siue licentia coniugis relictæ. Secus si nulla spe correctionis existente, absoluta diuortij sententia celebretur. Quia in hoc casu, ius conjugale per sententiam deperditur, in illo verò tantum suspenditur quoad executionem. Quare in casu illo absoluti diuortij, coniux relictus professum reuocare non poterit, etsi corrigatur, aut de sufficienti cautione prouidere velit.

Vltimò certum est, posse coniuges, ex mutuo consensu, toro separari, etsi non

DE MATRIMONIO. CAP. XI. 309

voueant continentiam. Possunt etiam toro separari, castitatem vouere, ex mutuo consensu, etsi neuter Religionem ingrediatur. Quod tamen non facile permittendum est, propter periculum incontinentiæ. Item ex consensu mutuo, potest vterque Religionem ingredi, & profiteri. Viro autem ingrediente, ex consensu vxoris, tenetur illa similiter ingredi, nisi sit vetula, ac de incontinentia minimè suspecta: tunc enim satis est, quod castitatem in sæculo voueat. Et idem dic à fortiori, si vir Religionem non ingrediatur, sed tantùm sacros ordines suscipiat. Atque hæc tandem de Sacramentis in genere, & in specie, in gloriam Iesu Christi Sacramentorum authoris, Matrisque ipsius purissimæ, satis.

INDEX

CAPITVM ET

SECTIONVM

DE POENITENTIA

DE TRINITY ET FINIS

ET C.

Capitulum I. De poenitentia. fol. 1.
Capitulum II. De poenitentia. fol. 2.
Capitulum III. De poenitentia. fol. 3.
Capitulum IV. De poenitentia. fol. 4.
Capitulum V. De poenitentia. fol. 5.
Capitulum VI. De poenitentia. fol. 6.
Capitulum VII. De poenitentia. fol. 7.
Capitulum VIII. De poenitentia. fol. 8.
Capitulum IX. De poenitentia. fol. 9.
Capitulum X. De poenitentia. fol. 10.
Capitulum XI. De poenitentia. fol. 11.
Capitulum XII. De poenitentia. fol. 12.
Capitulum XIII. De poenitentia. fol. 13.
Capitulum XIV. De poenitentia. fol. 14.
Capitulum XV. De poenitentia. fol. 15.
Capitulum XVI. De poenitentia. fol. 16.
Capitulum XVII. De poenitentia. fol. 17.
Capitulum XVIII. De poenitentia. fol. 18.
Capitulum XIX. De poenitentia. fol. 19.
Capitulum XX. De poenitentia. fol. 20.
Capitulum XXI. De poenitentia. fol. 21.
Capitulum XXII. De poenitentia. fol. 22.
Capitulum XXIII. De poenitentia. fol. 23.
Capitulum XXIV. De poenitentia. fol. 24.
Capitulum XXV. De poenitentia. fol. 25.
Capitulum XXVI. De poenitentia. fol. 26.
Capitulum XXVII. De poenitentia. fol. 27.
Capitulum XXVIII. De poenitentia. fol. 28.
Capitulum XXIX. De poenitentia. fol. 29.
Capitulum XXX. De poenitentia. fol. 30.
Capitulum XXXI. De poenitentia. fol. 31.
Capitulum XXXII. De poenitentia. fol. 32.
Capitulum XXXIII. De poenitentia. fol. 33.
Capitulum XXXIV. De poenitentia. fol. 34.
Capitulum XXXV. De poenitentia. fol. 35.
Capitulum XXXVI. De poenitentia. fol. 36.
Capitulum XXXVII. De poenitentia. fol. 37.
Capitulum XXXVIII. De poenitentia. fol. 38.
Capitulum XXXIX. De poenitentia. fol. 39.
Capitulum XL. De poenitentia. fol. 40.
Capitulum XLI. De poenitentia. fol. 41.
Capitulum XLII. De poenitentia. fol. 42.
Capitulum XLIII. De poenitentia. fol. 43.
Capitulum XLIV. De poenitentia. fol. 44.
Capitulum XLV. De poenitentia. fol. 45.
Capitulum XLVI. De poenitentia. fol. 46.
Capitulum XLVII. De poenitentia. fol. 47.
Capitulum XLVIII. De poenitentia. fol. 48.
Capitulum XLIX. De poenitentia. fol. 49.
Capitulum L. De poenitentia. fol. 50.

